

UNIVERZITET U SARAJEVU - FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA HISTORIJU

ZAVRŠNI RAD

Rođeni u okovima: narativi bivših robova o svakodnevnom životu u
ropstvu u SAD

Mentorica: prof. dr. Amila Kasumović

Student: Tarik Aščić

Sarajevo, 2025.

UNIVERSITY OF SARAJEVO- FACULTY OF PHILOSOPHY

DEPARTMENT OF HISTORY

MA Thesis

Born in Chains: Former Slaves' Narratives on Everyday Life in Slavery in
the USA

Mentor: prof. dr. Amila Kasumović

Student: Tarik Aščić

Sarajevo, 2025.

Sažetak

Ova studija analizira svakodnevni život porobljenih Afroamerikanaca u Sjedinjenim Američkim Državama kroz prizmu njihovih vlastitih narativa, s posebnim fokusom na zbirku "Born in Slavery: Slave Narratives from the Federal Writers' Project, 1936-1938". Korištenjem metoda *oral history* i tematske analize, istraživanje ispituje kako su bivši robovi opisivali radne obaveze, porodične odnose, metode otpora i borbu za očuvanje identiteta unutar sistema ropstva. Analiza ovih narativa omogućava dublji uvid u subjektivne doživljaje porobljenih ljudi, njihove strategije preživljavanja i otpornost u suočavanju s represijom. Pored toga, rad istražuje dugoročne posljedice ropstva i njegov utjecaj na afroameričke zajednice nakon emancipacije. Ukazuje se na važnost narativa kao ključnog izvora za razumijevanje društvenih, ekonomskih i kulturnih aspekata ropstva, te ističu potrebu za daljim interdisciplinarnim istraživanjima koja uključuju *oral history* i arhivske analize.

Ključne riječi: ropstvo, narativi bivših robova, svakodnevni život, otpor, oral history, Federal Writers' Project, afroamerička historija

Abstract

This study analyzes the everyday life of enslaved African Americans in the United States through the lens of their own narratives, with a particular focus on the collection "Born in Slavery: Slave Narratives from the Federal Writers' Project, 1936-1938." Utilizing oral history methods and thematic analysis, the study examines how former slaves described their working conditions, family relationships, methods of resistance, and efforts to preserve their identity within the system of slavery. The analysis of these narratives provides a deeper insight into the subjective experiences of enslaved individuals, their survival strategies, and resilience in the face of oppression. Additionally, the research explores the long-term consequences of slavery and its impact on African American communities after emancipation. The findings highlight the significance of narratives as a crucial source for understanding the social, economic, and cultural aspects of slavery, emphasizing the need for further interdisciplinary research incorporating oral history and archival research.

Keywords: Slavery, former slave narratives, everyday life, resistance, oral history, Federal Writers' Project, African American history

SADRŽAJ

UVOD	1
1. Teorijski okvir ropstva kroz historiju	5
1.1. Razlike u percepciji ropstva.....	7
2. Historijski kontekst američkog ropstva	9
2.1. Transatlanska trgovina robljem.....	11
2.2. Uloga plantaža na jugu Amerike	13
2.3. Ekonomski i društveni temelji ropstva u Americi.....	16
3. Zbirka "Born in Slavery: Slave Narratives from the Federal Writers' Project, 1936 to 1938"	19
3.1. Oral history kao metod istraživanja svakodnevnice robova u SAD.....	20
4. Svakodnevni život u ropstvu: Iskustva bivših robova	31
4.1. Život i rad na plantažama.....	56
4.2. Porodične veze i zajednica.....	58
5. Otpor i borba za slobodu	61
6. Život nakon ropstva: Borba za građanska prava	68
ZAKLJUČAK	76
BIBLIOGRAFIJA.....	81

UVOD

Institucija ropstva kroz historiju predstavlja jednu od najsloženijih i najkontroverznijih društvenih pojava, prisutnu u različitim oblicima i u različitim epohama. U kontekstu Sjedinjenih Američkih Država, ropstvo je postalo specifično u odnosu na ranije sisteme porobljavanja, budući da je bilo zasnovano na rasnoj hijerarhiji i ekonomskoj eksploataciji. Ropstvo u Americi bilo je duboko ukorijenjeno u ekonomske, društvene i političke strukture kolonijalnog i kasnijeg postkolonijalnog društva. Njegova institucionalizacija, pravna regulativa i društvena percepcija činili su ga osnovom rada u poljoprivrednim i industrijskim sektorima. Ropstvo nije samo značilo fizičku eksploataciju, već i društvenu marginalizaciju porobljenih ljudi, koji su lišeni osnovnih prava i često smatrani pravnim vlasništvom njihovih gospodara. Upravo kroz prizmu ličnih svjedočanstava bivših robova, možemo dublje razumjeti kako su oni sami percipirali sopstveno postojanje u ovim uslovima.

Cilj ovog rada je istražiti svakodnevni život robova u Sjedinjenim Američkim Državama kroz prizmu njihovih ličnih narativa. Kroz proučavanje njihovih svjedočanstava, rad analizira kako su robovi opisivali svoje životne okolnosti, radne uslove, porodične odnose i strategije preživljavanja. Jedno od osnovnih pitanja koja se postavljaju u ovom istraživanju jeste da li su robovi bili rođeni u ropstvu ili su nasilno odvedeni iz svojih domova? Također, važno je ispitati da li su robovi bili raspršeni ili su formirali čvrste porodične i društvene zajednice. Analiza ovih pitanja pruža dublje razumijevanje socijalne strukture ropstva i njegovog uticaja na živote porobljenih ljudi. Posebna pažnja posvećena je otpornosti i načinima na koje su porobljeni ljudi očuvali svoj identitet i dostojanstvo u surovim uslovima. Motivacija za ovo istraživanje proizlazi iz potrebe za razumijevanjem ljudske otpornosti i adaptacije u sistemima represije, kao i iz važnosti dokumentovanja historijskih svjedočanstava onih čiji su glasovi često zanemareni u zvaničnoj historiografiji.

Metodološki pristup rada obuhvata analizu usmenih svjedočanstava prikupljenih kroz projekt "Born in Slavery: Slave Narratives from the Federal Writers' Project, 1936-1938". Korištenjem metoda *oral history* i tematske analize, rad nastoji izdvojiti ključne motive i obrasce u iskazima bivših robova kako bi se razumjele njihove svakodnevne borbe i iskustva. Osim toga, komparativna metoda omogućava poređenje iskustava robova iz različitih

geografskih područja i vremenskih perioda, čime se dobija šira slika njihovog života i načina prilagođavanja represivnom sistemu.

Rad se temelji na analizi ključnih historiografskih djela koja se bave američkim ropstvom. Među najznačajnijim autorima ističu se Orlando Patterson, koji u svom djelu "Slavery and Social Death" uvodi koncept "društvene smrti" kao ključni element u razumijevanju ropstva, te Eugene Genovese, čiji rad "Roll, Jordan, Roll: The World the Slaves Made" istražuje kulturu otpora unutar robovlasničkog sistema. Pored njih, značajan doprinos ovom istraživanju daju i radovi Ira Berlina, posebno "Many Thousands Gone", koji pruža hronološki pregled različitih faza ropstva u Americi. Ova literatura omogućava postavljanje narativa bivših robova u širi akademski okvir i njihovu komparaciju sa historijskim činjenicama.

U radu se također analizira kako su se robovi odupirali svojoj sudbini, od svakodnevnih akata neposluha do organizovanih pobuna i pokušaja bijega, pri čemu su njihovi oblici otpora varirali u zavisnosti od geografskog položaja, tipa plantaža i stepena represije kojoj su bili izloženi. Svakodnevni otpor uključivao je suptilne metode poput usporavanja rada, sabotaze alata, lažiranja bolesti ili odugovlačenja izvršavanja zadataka, dok su kolektivni oblici otpora podrazumijevali tajne dogovore, organizaciju planova za bijeg i pružanje pomoći odbjeglih robovima. Jedan od najpoznatijih primjera takvih organizacija bio je Underground Railroad, mreža sigurne komunikacije i utočišta koja je pomagala robovima u bijegu prema sjevernim državama i Kanadi. Također se ispituje kako su se mijenjali stavovi društva prema ropstvu, posebno u kontekstu abolicionističkog pokreta i građanskog rata u SAD-u, gdje su ključnu ulogu odigrali istaknuti aktivisti poput Fredericka Douglassa, Harriet Tubman i Williama Lloyda Garrisona, čiji su naponi doprinijeli rastu svijesti o nehumanosti ropstva. Abolicionistička literatura, novinski članci i javne debate postepeno su stvarali pritisak na političke elite, što je kulminiralo donošenjem Proklamacije o emancipaciji 1863. godine i konačnim ukidanjem ropstva 1865. godine. Pored toga, istražuje se i otpor unutar samih robovskih zajednica, gdje su se duhovna muzika, religija i kulturni običaji koristili kao sredstvo jačanja kolektivnog identiteta i prkosa ugnjetavanju. Na taj način, rad ne samo da prikazuje unutrašnje iskustvo robova već ga stavlja u širi društveno-politički kontekst, analizirajući dugoročne posljedice njihovog otpora i načine na koje je on oblikovao buduće borbe za građanska prava i socijalnu pravdu u Americi.

Struktura rada organizovana je tako da omogućava sveobuhvatno sagledavanje fenomena ropstva iz teorijskog, historijskog i sociološkog ugla. Na početku, razmatra se teorijski okvir ropstva, analizirajući različite definicije i perspektive kroz koje se ropstvo posmatralo kroz historiju. Poseban naglasak stavljen je na radove Orlanda Pattersona i njegov koncept "društvene smrti", kao i na istraživanja koja se bave socijalnim, ekonomskim i pravnim aspektima ropstva, uključujući njegovu ulogu u oblikovanju rasnih hijerarhija. Nakon toga, istražuje se historijski kontekst američkog ropstva, s fokusom na transatlantsku trgovinu robljem, ekonomske temelje robovlasničkog sistema i društvene dinamike koje su omogućile njegovu institucionalizaciju. Ovaj dio naglašava kako su ekonomske potrebe kolonijalnih sila dovele do prisilne migracije miliona Afrikanaca, čije su sudbine bile neraskidivo vezane za plantažnu privredu i eksploataciju. Poseban dio rada posvećen je zbirci "Born in Slavery", koja predstavlja ključni izvor usmenih svjedočanstava bivših robova. Zbirka sadrži iskaze bivših robova afričkog porijekla, prikupljene tokom Velike depresije kao dio Federal Writers' Projecta. Ova zbirka uključuje preko 2 300 intervjua, nudeći duboke uvide u iskustva, borbe i otpornost pojedinaca koji su preživjeli ropstvo u Sjedinjenim Državama. Uprkos pojedinim metodološkim ograničenjima i mogućim pristrasnostima, zbirka ostaje ključan resurs za razumijevanje složenosti ropstva i njegove trajne ostavštine. Služi i kao svjedočanstvo ljudske izdržljivosti i kao vitalno sredstvo za naučnike, istraživače i sve one koji nastoje razumjeti ovaj mračni dio američke historije.

Nakon toga, rad se bavi detaljnom analizom svakodnevnog života robova, uključujući radne uslove, pravne regulative, odnose među robovima, kao i oblike otpora koji su se kretali od svakodnevne neposlušnosti do organizovanih pobuna i pokušaja bijega. Ovaj dio istražuje i pitanje porodičnih odnosa unutar robovskih zajednica, s naglaskom na razdvajanje porodica i način na koji su robovi nastojali očuvati svoje socijalne veze uprkos surovim uslovima u kojima su živjeli. U završnom dijelu rada analizira se period nakon ukidanja ropstva i borba bivših robova za građanska prava, pri čemu se istražuju ekonomske i političke prepreke s kojima su se suočavali, kao i kontinuitet diskriminacije kroz zakone "Jim Crow" i druge oblike institucionalnog rasizma. Zaključni dio rada sumira ključne nalaze istraživanja, ocjenjuje koliko su postavljeni ciljevi ispunjeni i otvara mogućnosti za buduće pravce istraživanja američkog ropstva i njegovih dugoročnih posljedica, kako u ekonomskom, tako i u društveno-političkom kontekstu.

Ovim istraživanjem nastoji se doprinijeti boljem razumijevanju američkog ropstva ne samo kao ekonomske institucije, već i kao socijalnog fenomena koji je oblikovao historiju

miliona ljudi. Proučavanjem njihovih svjedočanstava, rad pruža humaniziran pogled na prošlost i omogućava dublje razumijevanje otpornosti porobljenih ljudi. Cilj je da se kroz analizu njihovih iskustava istakne kompleksnost i višeslojnost ropstva, te ukaže na njegov dugotrajan utjecaj na američko društvo. Ovaj rad takođe naglašava značaj očuvanja i interpretacije usmenih historijskih izvora kao ključnih dokumenata za razumijevanje prošlosti.

1. Teorijski okvir ropstva kroz historiju

Svaka studija o ropstvu počinje pitanjem kako ga definisati. Definisanje ropstva je teorijski zadatak koji pomaže da odlučimo koje prakse spadaju u tu kategoriju. Međutim, teorijske definicije često pojednostavljaju stvari, zanemarujući raznolikost oblika i iskustava ropstva. Ovaj problem još uvijek nije riješen. Terminologija koja se koristi da opiše ropstvo danas također može biti nejasna. Ropstvo, kao institucija, postojalo je u različitim oblicima kroz historiju. Predstavlja jedan od najbrutalnijih oblika dominacije i izrabljivanja, često utemeljen na društveno-ekonomskim, pravnim ili rasnim opravdanjima. Proučavanje ropstva zahtijeva teorijski okvir za bolje razumijevanje njegove složenosti i različitih praksi u različitim društvima. Međutim, stvaranje jedinstvenog teorijskog okvira ostaje izazovno zbog različitih percepcija ropstva, od antičkog svijeta do modernog doba i različitog konteksta u kojem se institucija ropstva razvijala. Ovaj rad ispituje teorijske konstrukte koji su vezani za ropstvo i naglašava ključne razlike u percepciji ropstva kroz historiju.

Jedna od primarnih perspektiva kroz koje su naučnici analizirali ropstvo je ekonomska perspektiva. Rad Roberta Williama Fogela i Stanleya L. Engermana „Time on the Cross“ istraživao je ropstvo na američkom Jugu, sugerirajući da je sistem ropstva bio vrlo učinkovit i isplativ za robovlasnike.¹ Njihova analiza, iako kontraverzna, naglašava kako je ropstvo u osnovi ekonomski sistem dizajniran za maksimalno iskorištavanje rada.²

Teorija prvobitne akumulacije kapitala Karla Marxa dalje je razradila odnos između ropstva i ranog razvoja kapitalizma. Marx je tvrdio da je ropstvo stvorilo potreban kapital za uspon industrije, povezujući ga izravno sa stvaranjem bogatstva u Evropi.³

¹ Fogel, Engerman 1974. 144-157.

² Fogel i Engermanova knjiga *Time on the Cross* izazvala je kontraverze jer je, koristeći kvantitativne metode, osporila tradicionalne stavove o ropstvu, tvrdeći da je ono bilo profitabilno i ekonomski efikasno, te da su robovi imali relativno bolje materijalne uslove u poređenju sa slobodnim radnicima na Sjeveru. Kritičari su optužili autore da umanjuju brutalnost ropstva, ignoriraju ljudska iskustva kao što su psihološka trauma i nasilje, te da nedostaje moralne osjetljivosti u njihovoj analizi. Također, mnogi historičari osporili su njihovu metodologiju i interpretaciju podataka, smatrajući da previše pojednostavljaju složene društvene realnosti. Iako autori nisu opravdavali ropstvo, njihovi zaključci izazvali su debate o etičkim implikacijama takvog pristupa.

³ Karl Marx je u nekoliko svojih radova raspravljao o odnosu između ropstva i akumulacije kapitala koji je ključan za uspon industrijskog kapitalizma. Posebno: „Kapital, tom I“: U poglavlju 31, istražuje porijeklo industrijskog kapitala. On ističe ulogu transatlantske trgovine robljem i kolonijalne eksploatacije u primitivnoj akumulaciji kapitala, za koju tvrdi da je bila preduvjet za razvoj industrijskog kapitalizma. „Siromaštvo filozofije“: Marx se dotiče toga kako je eksploatacija porobljenog rada doprinijela akumulaciji bogatstva u Evropi, olakšavajući industrijski razvoj. On tvrdi da su ekonomske strukture ropstva i kolonijalizma bile sastavni dio rasta kapitalističkih ekonomija u Evropi. Karl Marx, *Capital: Volume I*, trans. Samuel Moore and Edward

Sociopolitička perspektiva fokusira se na to kako se ropstvo održalo kroz pravne strukture i društvene norme. Koncept „društvene smrti“ Orlanda Pattersona pruža okvir za razumijevanje kako su robovi bili lišeni svih društvenih identiteta, prava i veza s porodicom i zajednicom.⁴ Ova „društvena smrt“ olakšala je opravdavanje dehumanizacije robova. Proces dehumanizacije bio je dodatno učvršćen kroz momenat „tereta bijelog čovjeka“, koji je, u kontekstu kolonizacije, tvrdio da „barbarskim“ narodima donosi civilizaciju, čime se opravdavallo okrutno postupanje prema koloniziranima i porobljenima. Oba koncepta „društvena smrt“ i „teret bijelog čovjeka“, služe kao mehanizmi za racionalizaciju i održavanje sistemskog nasilja i dominacije. David Brion Davis, u „The Problem of Slavery in Western Culture“, ispitaio je kako su zapadne pravne tradicije, posebice rimsko pravo, opravdavale praksu ropstva.⁵ Ovi pravni okviri stvorili su temelj koji je podržavao kontinuitet ropstva u zapadnom svijetu.

Religijska tumačenja ropstva također su igrala značajnu ulogu u opravdavanju ili suprotstavljanju toj instituciji. U islamskom svijetu ropstvo je bilo regulirano šerijatskim pravom, koje je određivalo posebna prava i obaveze za robovlasnike i robove. „Slavery in the Arab world“ Murraya Gordona naglašava kako su islamska učenja poticala humano postupanje s robovima, iako praksa ropstva nije u potpunosti ukinuta u mnogim regijama sve do 20. stoljeća.⁶ Slično tome, kršćanstvo je imalo složene poglede na ropstvo. Dok su određeni biblijski tekstovi korišteni da bi se opravdala praksa, posebno u kontekstu atlantske trgovine robljem, kršćanski abolicionistički pokreti u Evropi i Americi na kraju su osporili ta tumačenja.

Ropstvo je značajno variralo u različitim regijama i kroz različite historijske periode. U svom djelu „Slavery in Africa: Historical and Anthropological Perspectives“ Suzanne Miers i Igor Kopytoff ističu raznolikost oblika ropstva u afričkim društvima, uključujući dužničko ropstvo i druge vrste zavisničkog odnosa.⁷ Nasuprot tome, ropstvo u starom Rimu i

Aveling, Moscow: Progress Publishers, 1887. 530-538.
<https://www.marxists.org/archive/marx/works/download/pdf/Capital-Volume-I.pdf>. Pristupljeno: 13.10.2024.

⁴ Koncept „društvene smrti“ je stanje koje se odnosi na to kada se prema nekome postupa kao da je mrtav ili nepostojeći. Koriste ga sociolozi kao što su Orlando Patterson i Zygmunt Bauman, te historičari ropstva i holokausta da opišu ulogu koju ima vladina i društvena segregacija u tom procesu. Brodber 2023, 111-115.

⁵ On razmatra rimski pravni koncept roba koji je omogućavao da se robovi tretiraju kao vlasništvo, a ne kao osobe. Ova objektivizacija je bila centralna za opravdavanje ropstva unutar rimskog prava i uticala je na zapadne pravne tradicije. Davis 1966, 74-109.

⁶ Više: Gordon 1898, 18-48.

⁷ Igor Kopytoff i Suzanne Miers tvrde da je ropstvo u afričkim društvima često bilo institucija marginalnosti, s robovima koji se smatraju autsajderima ili pojedincima bez rodbinskih veza. Afričko ropstvo je uključivalo različite oblike zavisnosti kao što su dužničko ropstvo i klijente, a robovi su mogli služiti

Grčkoj smatralo se bitnim dijelom privrede, gdje su robovi često bili integrirani u kućanstva i javni život.

1.1. Razlike u percepciji ropstva

U drevnim društvima poput Grčke i Rima, ropstvo je bilo prihvaćeni dio društvenog i ekonomskog poretka. Na robove se gledalo kao na vlasništvo, a njihov status nedržavljana olakšavao je opravdavanje njihovog izrabljivanja. Percepcija ropstva u tim je društvima bila pragmatična, smatralo se neophodnim za održavanje bogatstva i moći.⁸

Religijska su uvjerenja igrala značajnu ulogu u oblikovanju percepcije ropstva. U islamskom svijetu ropstvo je bilo opravdano vjerskim tekstovima, ali je također regulirano zakonima koji su zahtijevali pošten tretman. Nasuprot tome, srednjovjekovna kršćanska Evropa isprva je prihvatila ropstvo, ali ga je počela preispitivati kako su moralni i teološki argumenti protiv ljudskog ropstva postajali sve jači.⁹

S porastom transatlantske trgovine robljem, ropstvo se sve više vezalo uz rasni element. Evropski kolonizatori opravdavali su porobljavanje Afrikanaca na temelju ideja o rasnoj superiornosti, što je dovelo do novog oblika ropstva u kojem je rasa postala glavno obilježje porobljenih.¹⁰ Teorija rasnog kapitalizma Cedrica Robinsona tvrdi da je razvoj kapitalizma u zapadnom svijetu bio duboko isprepleten s izrabljivanjem rada temeljenog na rasnoj pripadnosti.¹¹

društvenim, političkim i kulturnim funkcijama izvan ekonomske proizvodnje. Robovi su često bili integrirani u domaćinstva i ponekad su mogli steći slobodu kroz brak, usvajanje ili oslobađanje. Ovo poglavlje naglašava raznolikost praksi ropstva u različitim regijama, naglašavajući njegovu dinamičnu prirodu i različite načine na koje su ga oblikovali unutrašnji i vanjski faktori. Više o tome pogledati kod: Miers, Kopytoff, 1977, 7-30.

⁸ Scheidel 2010, 16.

⁹ Davis 1966, 41.

¹⁰ Isto

¹¹ Teorija rasnog kapitalizma Cedrica Robinsona, objašnjena u „Black Marxism: The Making of the Black Radical Tradition“, tvrdi da se kapitalizam nije razvio kao univerzalni sistem nezavisan od postojećih društvenih hijerarhija, već kao sistem koji je u osnovi isprepleten sa rasnom eksploatacijom. On tvrdi da se kapitalizam oslanjao na već postojeće rasne i kulturne hijerarhije, koristeći ih da opravda dehumanizaciju i eksploataciju rasnog rada. Kroz sisteme kao što su ropstvo, kolonijalizam i ugnjetavanje autohtonih i neevropskih naroda, rasna podjela je postala centralna za ekspanziju i funkcionisanje kapitalizma, čineći rasnu eksploataciju strukturnom karakteristikom ekonomskog sistema. Robinson 1983, 9-24.

U modernom dobu ropstvo se u velikoj mjeri smatra historijskom nepravdom, a abolicionistički pokreti borili su se za njegovo okončanje.¹² Međutim, savremeni oblici ropstva, poput trgovine ljudima i prisilnog rada, i dalje postoje.¹³ Ovi oblici izrabljivanja dijele mnoge sličnosti s povijesnim ropstvom, ali se ipak često promatraju kroz prizmu ljudskih prava, a ne kroz čisto ekonomske ili društvene sisteme.

Kroz prošlost se institucija ropstva razvijala, poprimajući različite oblike i značenja ovisno o društvu i vremenskom razdoblju. Iako postoje zajednički elementi u svim sistemima ropstva, poput izrabljivanja, percepcija ropstva uvelike je varirala. Ispitivanjem teorijskog okvira i razlika u percepciji stječemo nijansiranije razumijevanje načina na koji je ropstvo oblikovalo društva i kako nastavlja utjecati na moderni svijet.

¹² Robinson 1983, 164.

¹³ U radu "Human Trafficking: History and the Recent Development. ", Usman Mika'il Usman kritički analizira evoluciju konvencija protiv trgovine ljudima i trajne izazove u borbi protiv modernog ropstva. Studija ističe složenu prirodu trgovine ljudima, prateći njene korijene od perioda trgovine robljem i istražujući kako su se definicije i percepcije mijenjale kroz vrijeme. Uprkos brojnim međunarodnim sporazumima i protokolima, rad otkriva da eksploatacija i dalje traje, naglašavajući ograničen uspjeh trenutnih mjera. Usman ističe potrebu za jedinstvenom i jasnom definicijom trgovine ljudima kako bi se poboljšali globalni naponi u borbi protiv ovog raširenog problema. Više o tome pogledati kod: Usman 2020. 1-10.

2. Historijski kontekst američkog ropstva

Institucija ropstva u Americi jedan je od najvažnijih aspekata njezine rane prošlosti, oblikujući društveni, ekonomski i politički aspekt zemlje. Počevši od ranog 17. stoljeća pa sve do građanskog rata sredinom 19. stoljeća, ropstvo u Sjedinjenim Državama stvorilo je rasnu i radnu hijerarhiju koja je duboko utjecala na razvoj američkog društva.¹⁴ Institucija je bila ukorijenjena u transatlantskoj trgovini robljem, međunarodnom sistemu koji je doveo milione porobljenih Afrikanaca u Ameriku, a održavala se ekonomskim zahtjevima plantaža u južnim državama.

Ropstvo u onome što će postati Sjedinjene Države započelo je dolaskom prvih afričkih robova 1619. godine, koje su u koloniju Virginije doveli nizozemski trgovci.¹⁵ U to se vrijeme sistem rada u kolonijama uglavnom temeljio na ropstvu, gdje su evropski radnici radili određeno razdoblje u zamjenu za odlazak u „Novi svijet”.¹⁶ Međutim, s vremenom je afričko ropstvo postalo dominantan sistem rada, posebno u južnim kolonijama, zbog sve veće potražnje za radnom snagom na poljima duhana i pamuka.

Do sredine 17. stoljeća doneseni su zakoni koji su učvrstili status afričkih robova kao imovine, označavajući značajan pomak prema rasnom ropstvu. Ovi zakoni, kao što je zakon iz Virginije iz 1662. koji kaže da će djeca naslijediti status svojih majki, učvrstili su ropstvo kao trajno i nasljedno stanje, pravno kodificirajući dehumanizaciju afričkih robova.¹⁷

Transatlantska trgovina robljem bila je motor koji je pokretao širenje ropstva u Americi. Između 16. i 19. stoljeća otprilike 12,5 miliona Afrikanaca prisilno je prevezeno preko Atlantika, a značajan dio doveden je na Karibe i u Južnu Ameriku. Međutim, preko 400 000 Afrikanaca direktno je otpremljeno u Sjevernu Ameriku, gdje je institucija ropstva pustila korijenje u britanskim kolonijama.¹⁸

Stručnjaci poput Philipa D. Curtina dokumentirali su užasne uvjete putovanja preko Atlantika na kojem su milioni Afrikanaca umrli zbog brutalnih uvjeta na brodovima za

¹⁴ Morgan 1975, 296.

¹⁵ Isto, 297.

¹⁶ Eltis, 2002, 350.

¹⁷ Morgan 1975, 329.

¹⁸ Eltis, 2002, 350.

robove.¹⁹ Porobljeni Afrikanci prodavani su na aukciji i prisiljeni na rad na plantažama, gdje su postali ključni dio kolonijalne ekonomije.

Kako se ropstvo širilo, tako su se širili i pravni okviri koji su ga podržavali. Tijekom 18. stoljeća južnjačke su kolonije donosile zakone koji su dodatno učvrstili ropstvo kao rasnu instituciju. Crni kodeksi, na primjer, bili su zakoni koji su ograničavali kretanje, ponašanje i prava porobljenih i slobodnih afroamerikanaca.²⁰ Pravni propisi također su formalizirali vlasništvo nad robovima, sprječavajući porobljene ljude da steknu bilo kakav pravni status.

Naučnici poput Eugenea D. Genovesea i Ire Berlin opširno su pisali o tome kako je ropstvo u Americi evoluiralo od labavo reguliranog sistema do pravno strukturirane institucije koja je bila sastavni dio južnjačkog društva. Berlinov rad posebno naglašava „Drugi srednji prolaz“, izraz koji se koristi za opisivanje unutrašnje trgovine robljem unutar Sjedinjenih Država u kojoj je više od milion porobljenih ljudi prisilno preseljeno u južnim područjima.²¹

Eli Whitney je 1793. godine izumio stroj za prečišćavanje pamuka koji je uveliko povećao profitabilnost proizvodnje pamuka i prema tome, potražnju za robovskom radnom snagom.²² Kao rezultat toga, Jug je postao jedna od najbogatijih regija na svijetu zbog svoje poljoprivredne proizvodnje, koju je pokretao rad porobljenih Afroamerikanaca.

Ekonomski historičari poput Roberta Fogela i Stanleyja Engermana, u svom temeljnom djelu „Time on the Cross“, tvrde da je ropstvo bilo vrlo profitabilna institucija,

¹⁹ U knjizi „The Atlantic Slave Trade: A Census“, Philip D. Curtin ispituje obim i uticaj transatlantske trgovine robljem, koristeći kvantitativnu analizu kako bi procijenio broj Afrikanaca koji su prisilno transportovani u Ameriku. On dokumentuje brutalne uslove prelaska preko Atlantika, gdje su porobljeni Afrikanci bili izloženi pothranjenosti, bolesti i fizičkom zlostavljanju. Curtin ističe dehumanizaciju zarobljenika, visoku stopu smrtnosti i ekonomske motive koji pokreću ove užasne prakse. Njegov rad baca svjetlo na ljudsku cijenu trgovine robljem, dovodeći u pitanje ranije priče koje su umanjile veličinu patnje. Više o tome pogledati kod: Curtin, 1969, 275.

²⁰ Blackmon 2008, 17.

²¹ U „The Making of African American Identity“, Ira Berlin raspravlja o "Drugom srednjem prolazu", terminu koji se odnosi na prisilno premještanje više od milion porobljenih Afrikanaca unutar Sjedinjenih Američkih Država, sa Sjevera prema Južnoj Americi tokom 19. stoljeća. Ova unutrašnja trgovina robljem bila je pokrenuta usponom proizvodnje pamuka i potrebom za radnom snagom na Jugu. Berlin naglašava traumatske posljedice ovog migracijskog procesa, naročito razdvajanje porodica i zajednica. "Drugi srednji prolaz" učvrstio je ekonomski temelj ropstva na Jugu, duboko utičući na afroamerički identitet i učvršćujući rasne sisteme rada i eksploatacije. Berlin 2003, 161.

²² Eli Whitney bio je američki naučnik i inženjer, najpoznatiji po izumu mašine za pamuk, koji je 1793. godine revolucionirao procesiranje pamuka, čineći ga bržim i efikasnijim, što je značajno poboljšalo ekonomiju SAD-a. Također je doprinio razvoju zamjenjivih dijelova u proizvodnji, postavljajući temelje za masovnu proizvodnju. Iako je njegovo naslijeđe značajno, njegova mašina za pamuk je doprinijela širenju ropstva na jugu SAD-a. Whitney je preminuo 1825. godine, ostavljajući dugotrajan uticaj na industriju i tehnologiju. <https://www.britannica.com/biography/Eli-Whitney> (Pristupljeno: 17.10.2024.)

kako za pojedinačne robovlasnike tako i za južnjačku ekonomiju u cjelini.²³ Međutim, drugi historičari poput Kennetha Stamppa istaknuli su golemu ljudsku cijenu ropstva, ističući brutalnost i nehumano postupanje koje su robovi trpjeli na plantažama.²⁴

Ropstvo u Sjedinjenim Državama nije samo oblikovalo ekonomiju, već je imalo i duboke društvene i političke učinke. Institucija ropstva stvorila je rasnu hijerarhiju koja je stoljećima definirala status Afroamerikanaca. Bijela nadmoć i vjerovanje u urođenu inferiornost pripadnika crne rase bili su ključni za opravdavanje robovlasničkog sistema, a ta su uvjerenja bila ugrađena u pravno i kulturno tkivo Juga.

Politički gledano, ropstvo je bilo izvor golemih napetosti između sjevernih i južnih država. Sjever, koji je postepeno išao prema industrijalizaciji i najamnom radu, sve se više protivio širenju ropstva na nove teritorije. Ovaj sukob oko širenja ropstva u konačnici je doveo do građanskog rata, sukoba koji će rezultirati ukidanjem ropstva 1865. godine.²⁵

2.1. Transatlantska trgovina robljem

Transatlantska trgovina robljem predstavlja jednu od najnasilnijih, najtraumatičnijih i najstrašnijih epoha u svjetskoj historiji. Tokom okrutnog putovanja preko okeana, poznatog kao Srednji prolaz, skoro dva miliona ljudi je izgubilo život.²⁶ Afrički kontinent ostao je

²³ Robert Fogel i Stanley Engerman tvrde da je ropstvo na Jugu bilo visoko profitabilno za pojedinačne robovlasnike i da je značajno doprinijelo regionalnoj ekonomiji. Oni koriste kvantitativne metode kako bi pokazali da je plantažna poljoprivreda, posebno u proizvodnji pamuka, dala veću produktivnost u poređenju sa slobodnim farmama na Sjeveru. Autori tvrde da je rad robova bio ekonomski efikasan i dobro vođen, uprkos moralnim kritikama. Više o tome pogledati kod: Fogel, Stanley 1974, 144-157.

²⁴ U svojoj knjizi „The Peculiar Institution“, Kenneth Stampp daje specifične primjere brutalnosti ropstva. U ranim poglavljima opisuje redovnu upotrebu fizičkih kazni poput bičevanja i žigosanja kako bi se nametnula disciplina. Također, navodi psihološke posljedice konstantnih prijetnji i dehumanizirajućeg tretmana koji su imali za cilj slomiti otpor porobljenih ljudi. Stampp govori o namjernom razdvajanju porodica tokom aukcija robova, oskudnim i nekvalitetnim obrocima, te prenatrpanim i nehygijskim uvjetima stanovanja koje su morali trpjeti. Više o tome pogledati kod: Stampp, 1956, 3-50, 75-120.

²⁵ Litwack, 1979, 30.

²⁶ Triangularni trgovački put bio je sistem trgovine u tri dijela koji je povezivao Evropu, Afriku i Sjevernu i Južnu Ameriku tokom transatlantske trgovine robljem. Drugi dio ovog puta, poznat kao Srednji put ili prolaz, uključivao je prisilni transport porobljenih Afrikanaca preko Atlantskog okeana u Ameriku. Evropski brodovi su prvo prevozili proizvedenu robu poput oružja i tekstila u Afriku, gdje su je razmjenjivali za porobljene ljude. Ti ljudi su potom bili ukrpani u brodove pod užasnim uslovima, a mnogi su umirali od bolesti, gladi ili zlostavljanja tokom putovanja. U Americi, preživjeli su prodavani za rad na plantažama gdje su proizvodili sirovine poput šećera, duhana i pamuka, koji su zatim slani natrag u Evropu, čime se trougao

destabiliziran i ranjiv na osvajanja i nasilje stoljećima nakon toga. U Americi je rasa i boja kože stvorila sistem podijeljenih, definisan nejednakošću i zlostavljanjem. U kolonijama koje su kasnije postale Sjedinjene Američke Države, ropstvo je dobilo loše karakteristike. Od Nove Engleske do Teksasa, afroamerikanci su bili dehumanizirani i zlostavljani dok su bili porobljeni, lišeni osnovnih sloboda. Pravni i politički sistemi kreirani su kako bi kodificirali rasnu hijerarhiju i osigurali nadmoć bijelaca. Ropstvo je postalo trajno i nasljedno, definisano rasnim ideologijama koje su decenijama nakon formalnog ukidanja ropstva zahtijevale rasnu podređenost afroamerikanaca.²⁷

Afrika je, prije evropskog utjecaja, imala sisteme rada i društvene strukture koji nisu podrazumijevali vrstu ropstva kakvo su Evropljani uveli.²⁸ Nova potražnja iz Evrope i Amerike dovela je do široko rasprostranjenog nasilja, destabilizacije i uništenja društvenih struktura u afričkim zajednicama. Mnogi Afrikanci su odvođeni iz unutrašnjosti i prisiljeni na marš u lancima, ponekad stotinama kilometara, do obalnih tvrđava, gdje su čekali put preko Atlantika.²⁹ Ovaj nehumani proces ostavio je dugotrajan utjecaj na afrički kontinent, doprinoseći budućoj kolonizaciji i eksploataciji od strane evropskih sila.

Američke kolonije, posebno u Novoj Engleskoj i na Jugu, izgradile su svoje ekonomije na prisilnom radu porobljenih ljudi.³⁰ Luke u Novoj Engleskoj, poput onih u Bostonu i Rhode Islandu, postale su ključna čvorišta trgovine robljem, odakle su brodovi kretali prema afričkoj obali i vraćali se s porobljenim Afrikancima.³¹ Kolonije su koristile prisilni rad za različite industrije, uključujući poljoprivredu, brodogradnju i proizvodnju, što im je omogućilo da generišu znatno bogatstvo. Posebno su se na južnim plantažama oslanjali na rad porobljenih Afrikanaca, koji su radili u teškim uslovima kako bi proizvodili usjeve kao što su pamuk, šećer i duhan.

Izum mašine za preradu pamuka 1790-ih dodatno je povećao potražnju za porobljenim radnicima, jer je proizvodnja pamuka postala izuzetno profitabilna. Ekonomija plantaža karakterizirala je ekstremna radna eksploatacija, a porobljeni ljudi su bili podvrgnuti teškim kaznama ukoliko nisu ispunili očekivanja. Uprkos formalnoj zabrani Transatlantske trgovine

završavao. Ovaj sistem je obogatio evropske kolonijalne sile i pokretao ekonomije Amerika, ali po cijenu ogromne ljudske patnje i raseljavanja miliona Afrikanaca. Više o tome pogledati kod: Curtin 1969, 275.

²⁷ Williams, 2021, 4.

²⁸ Black 2015, 30.

²⁹ Isto, 49.

³⁰ Melish 1998, 35.

³¹ Isto

robljem 1808. godine, domaća trgovina je cvjetala, a kontrolirana reprodukcija porobljenih ljudi postalo je način za održavanje i povećanje radne snage.³²

Ova ekonomska struktura dovela je do koncentracije bogatstva za bijele elite, dok je kodifikovala rasnu hijerarhiju koja je smatrala afroamerikance imovinom.³³ Bogatstvo i infrastruktura generisani ropstvom postavili su temelje za ekonomski prosperitet Sjedinjenih Američkih Država, što je kasnije učinilo ovu zemlju globalnom ekonomskom silom, naslijeđe koje je trajalo dugo nakon ukidanja ropstva.

Na primjer, Massachusetts je već u 1600-im godinama kodifikovao ropstvo kao trajni i nasljedni status, što su druge kolonije brzo usvojile. Nakon formalnog ukidanja ropstva, rasna segregacija, “Crni zakoni” i drugi diskriminatorni zakoni nastavili su marginalizaciju afroamerikanaca.³⁴ Ideologija bijele supremacije, koja je bila opravdavana i podržavana kroz ropstvo, dovela je do decenija rasnog nasilja i isključenja. Gradovi poput New Orleansa i regije širom Juga bili su posebno obilježeni rasno motivisanim nasiljem i diskriminacijom, što pokazuje koliko su se ove ideje ukorijenile u društvu.³⁵

Transatlantska trgovina robljem i institucija ropstva ostavili su neizbrisiv trag na tlu Amerike i širom svijeta. Bogatstvo, rasna hijerarhija i sistemska represija proizašli iz ovog perioda imali su dugotrajne efekte, oblikujući socijalne i ekonomske nejednakosti koje traju i danas.

2.2. Uloga plantaža na jugu Amerike

Ekonomska osnova američkog Juga bila je duboko ukorijenjena u njegovom plantažnom sistemu, koji je bio baziran na usjevima kao što su duhan i riža. Ovi usjevi su zahtijevali značajnu radnu snagu koja je prvenstveno bila nabavljana kroz porobljeni afrički rad. Južna klima i plodno tlo bili su posebno pogodni za plantažnu poljoprivredu, što je

³² Morgan 2002, 20.

³³ Mills 1997, 41.

³⁴ Palmer 1996, 363.

³⁵ Ingersoll 1995, 39.

stvorilo jedinstven ekonomski model u poređenju sa Sjeverom, gdje su manja, porodična imanja bila češća.³⁶

Vlasnici plantaža na Jugu upravljali su velikim imanjima koja su bila gotovo u potpunosti samoodrživa. Mnoge plantaže imale su kvalificirane radnike poput kovača, stolara i bačvara, koji su doprinijeli održavanju i radu infrastrukture imanja.³⁷ Ova samoodrživost proširila se na proizvodnju hrane i robe, smanjujući oslanjanje na vanjske dobavljače. Vlasnici plantaža imali su značajnu ekonomsku i političku moć, formirajući elitnu klasu koja je uticala na lokalnu vlast i društvene norme. Njihov uticaj se proširio na stvaranje zakona koji su učvrstili njihovu moć i instituciju ropstva.

Prije pronalaska mašine za čišćenje pamuka, mlad i fizički sposoban za rad u polju, porobljeni afroamerikanac mogao se kupiti za 300 ili 400 dolara. Pedesetih godina devetnaestog stoljeća, njegova je cijena skočila do 1 500, pa čak i preko 2 000 dolara kad je u pitanju bio zanatlija.³⁸ Ukupan broj robovskog stanovništva povećao se od oko 800 000 u 1790 na oko 4 000 000 u 1860. Godini. Stepenn broja povećanja crnog stanovništva bio je nešto niži od bijelog, zbog većeg procenta smrtnosti. Mortalitet crnačke djece bio je dvanaest puta veći nego kod bijelaca.³⁹

Plantaže riže u nizinama Južne Caroline i Georgije bile su sličnije plantažama šećerne trske nego plantažama duhana. Za uspostavljanje jedne plantaže bilo je potrebno najmanje trideset porobljenih radnika.⁴⁰ Budući da je uzgoj riže zahtijevao stalno navodnjavanje, plantaže su se mogle nalaziti samo u priobalnim nizinama. Ipak, uzgoj riže nije bio naročito složen proces, pa nije zahtijevao stalni nadzor vlasnika i nadzornika. Zbog toga su porobljeni radnici na ovim plantažama radili po tzv. "sistemu zadataka", gdje bi svaki radnik svakodnevno dobijao određeni zadatak koji je morao samostalno završiti.⁴¹ Tokom 18. stoljeća, tehnološka unapređenja su dodatno udvostručila profitabilnost uzgoja riže. Uprkos ekonomskoj isplativosti, plantaže u priobalnim nizinama bile su izuzetno nezdrava radna okruženja za porobljene ljude, koji su patili od visokih stopa bolesti i smrtnosti, jedva uspijevajući da održe prirodnu stopu reprodukcije. Ovo je dovelo do toga da Jug, uglavnom, nije mogao oslanjati samo na prirodni prirast robovskog stanovništva, ali je ipak morao

³⁶ Parks, Bemford 1985, 225.

³⁷ Ingersoll 1995, 40.

³⁸ Parks, Bemford 1985, 227.

³⁹ Isto

⁴⁰ Ingersoll 1995, 42.

⁴¹ Isto.

prevladati nedostatak novih radnika. Što se tiče pristizanja novih robova, tu je Jug uglavnom ovisio o prirodnom procesu reprodukcije, jer je uvoz robova iz vana bio zabranjen od 1808. godine, čim ga je Ustav odobrio.⁴² Iako je postojalo određeno krijumčarenje robova nakon te zabrane, ono nije bilo dovoljno da značajno poveća broj porobljenih ljudi. Stoga su plantažeri bili prisiljeni oslanjati se na postojeću robovsku populaciju, unatoč njezinim demografskim problemima.

Sistem rada na ovim plantažama bio je strukturiran tako da maksimizira učinak, uz strogi nadzor koji su provodili nadzornici ili čuvari. Ovi nadzornici, unajmljeni da održavaju disciplinu, često su primjenjivali oštre metode kako bi osigurali produktivnost.⁴³ Dok su neki južnjački robovlasnici pravdali ropstvo kao "dobronamjernu" instituciju, u praksi su se porobljeni pojedinci suočavali s napornim radnim vremenom, lošim životnim uslovima i ograničenim slobodama.⁴⁴

Osim ekonomskih prednosti, plantaže su oblikovale društvenu dinamiku i rasne hijerarhije. Klasa vlasnika plantaža, iako brojčano mala, dominirala je južnjačkim društvom.⁴⁵ Njihovo bogatstvo i uticaj omogućili su im da kontrolišu regionalnu ekonomiju, oblikujući razvoj Juga. Dok su vlasnici plantaža uživali u relativno luksuznim životima, porobljeni pojedinci su podnosili prisilni rad i eksploataciju. Uprkos teškim uslovima, porobljene zajednice sačuvale su elemente svoje afričke kulture, održavajući različite običaje, muziku i porodične mreže što se jasno vidi iz njihovih narativa. Ove kulturne prakse postale su izvor otpornosti i identiteta među porobljenim ljudima, podstičući solidarnost unutar porobljenog društva.

Sistem plantaža na američkom Jugu doveo je do dubokih društvenih i političkih nejednakosti. Oslanjanje sistema plantaža na ropstvo imalo je duboke posljedice, osnaživanje društvene strukture koja je favorizirala malobrojnu elitu dok je eksploatirala veliku populaciju porobljenih radnika. Ovo nasljeđe plantaža na američkom Jugu ostavilo je trajan utjecaj na društvene, ekonomske i kulturne strukture, na kraju doprinijevši tenzijama koje su dovele do građanskog rata.

⁴² Parks, Bemford 1985, 227.

⁴³ Isto.

⁴⁴ Ingersoll 1995, 43.

⁴⁵ Usner 1979, 31.

2.3. Ekonomski i društveni temelji ropstva u Americi

Južne države Amerike postale su ekonomska snaga nacije zahvaljujući kulturama poput duhana, pamuka i šećerne trske. Pokretačka sila ovog prosperiteta bila je ljudsko ropstvo. Ropstvo je uveliko doprinijelo američkom prosperitetu, s obzirom da je Jug proizvodio 75% svjetskog pamuka i imao visok broj milionera po glavi stanovnika u dolini rijeke Mississippi.⁴⁶ Porobljeni ljudi bili su najvrijednija imovina južnjačkih plantažera i predstavljali su osnovu njihovog bogatstva. Pretvaranje neobrađenog zemljišta u profitabilnu zemlju zahtijevalo je mnogo radne snage, a tokom 1600-ih američke kolonije su se oslanjale na evropske nadničare, siromašne doseljenike u potrazi za novim životom, koji su rad zamjenjivali za hranu, smještaj, obrazovanje ili obuku.⁴⁷

Do 1680. godine, kako su se povećavale mogućnosti za zaposlenje u Britaniji, sve manje Evropljana tražilo je nadničarski rad u kolonijama.⁴⁸ U to vrijeme, ropstvo je postalo društveno i zakonski prihvatljivo u kolonijama, što je dovelo do prelaska s evropske radne snage na porobljene Afrikance. Populacija porobljenih Afrikanaca je rasla, što je pokrenulo novu industriju, aukciju robova, gdje su ljudi bili pregledani i prodavani kao stoka.⁴⁹ Do sredine 19. stoljeća, zdrava i vješta porobljena osoba mogla je vrijediti i do 800 dolara, s cijenama koje su varirale po državama.⁵⁰ Sistem robovlasništva omogućavao je južnim državama da održe visoku profitabilnost, jer su porobljeni radnici radili bez plate, dok su plantažeri ostvarivali ogromne prihode izvozeći svoje proizvode na domaće i međunarodno tržište.

Tokom Ustavne konvencije 1787. godine, kada se raspravljalo o političkom predstavljanju porobljenih ljudi, delegati iz Georgije i Caroline zahtijevali su da se oni računaju uz bijele građane.⁵¹ Sjeverne države su se tome protivile, tvrdeći da bi to Južnjacima dalo neproporcionalnu moć. Kompromis je bio da se svaki porobljeni čovjek računa kao tri petine osobe, uz odgađanje zabrane uvoza robova do 1808. godine. Kongres je 1807. godine službeno zabranio transatlantsku trgovinu robovima, stupanjem na snagu 1. januara 1808.⁵²

⁴⁶ Lockhart 2019, 2.

⁴⁷ Christopher 2006, 127.

⁴⁸ Isto, 128.

⁴⁹ Emmer 2006, 83.

⁵⁰ Fogel, Galantine, Manning 1992, 69.

⁵¹ O'Malley 2003, 146

⁵² Isto, 147.

Prije Revolucije, duhan je bio glavni usjev kolonija koji je donosio najviše profita, s izvozom koji je drastično porastao sa otprilike 30 tona 1622. na 680 tona do 1639. godine.⁵³ Do kraja 1600-ih, Britanija je uvozila više od 9 072 tona američkog duhana godišnje. Međutim, nakon nezavisnosti, Britanija je obeshrabrivala američki izvoz, uključujući duhan, zbog konkurencije drugih britanskih kolonija. Usprkos tome, druga kultura; pamuk, postala je isplativa opcija. Obrada pamuka bila je zahtjevna i ograničavala je proizvodnju dok Eli Whitney nije izumio mašinu za čišćenje pamuka 1793. godine. Porobljena osoba mogla je dnevno ručno obraditi oko 4,54 kg pamuka, dok je mašina za čišćenje u istom vremenu mogla obraditi 45,36 kg, što pokazuje da je mašina bila 10 puta efikasnija.⁵⁴

Mnogi su vjerovali da će mašina za čišćenje smanjiti potrebu za porobljenim radom, ali desilo se suprotno. Efikasnost mašine povećala je proizvodnju pamuka, što je podstaklo izvoz u Veliku Britaniju i Novu Englesku. Tajming ovog izuma poklopio se s razvojem globalne trgovine, uključujući naprednije brodove, parne motore i snažne mornarice koje su ih štitile od pirata, što je sve olakšalo rast pamuka kao međunarodne robe.⁵⁵

Do početka 19. stoljeća, ropstvo i pamuk postali su ključni za nastavak rasta američke ekonomije. Međutim, do 1820. godine, politički i ekonomski pritisci počeli su produbljivati jaz između Sjevera i Juga. Pokret za ukidanje ropstva, koji je pozivao na eliminaciju te institucije, stekao je uticaj u Kongresu.⁵⁶ Također, uvedeni su porezi na uvoz kako bi se zaštitile sjeverne industrije od strane konkurencije, što je štetilo potrošačima na Jugu. Do 1850-ih godina, mnogi stanovnici Juga vjerovali su da je mirno odvajanje od Unije jedini mogući izlaz.

Razmatrajući odvajanje, Južnjaci su znali da Sjever ima ogromnu prednost u populaciji, industrijskoj proizvodnji i bogatstvu. Ipak, zahvaljujući rastućoj ekonomiji pamuka, mnogi Južnjaci su bili optimistični u pogledu budućnosti. Kako su se države jedna za drugom počele odvajati 1860. i 1861. godine, mnogi su vjerovali da čine pravu stvar za očuvanje svoje nezavisnosti i imovine.

Kako bi prikupili sredstva, vođe Konfederacije su prodavali obveznice u zamjenu za zlatne kovanice koje su bile u opticaju.⁵⁷ Međutim, valuta Konfederacije bila je slaba i

⁵³ Dattel 2009, 36.

⁵⁴ Isto

⁵⁵ Chaplin 1991, 172.

⁵⁶ Isto, 173.

⁵⁷ Foote 2003, 73.

postajala je još slabija svakim novim štampanjem. Na kraju, papirni novac izgubio je 90% svoje kupovne moći. Preostalo zlato i srebro bilo je povučeno iz opticaja i sačuvano kod vlade i privatnih građana. Do kraja rata, Konfederacija je imala malo upotrebljivog kapitala za nastavak borbe. U posljednjim danima sukoba, vjeruje se da su funkcioneri Konfederacije sakrili milione dolara u zlatu, većinom u Richmondu, Virginija. Kada je Unija zauzela Richmond 1865. godine, predsjednik Konfederacije Jefferson Davis je s velikom količinom zlata pobjegao u Georgiu.⁵⁸

⁵⁸ Foote 2003, 74.

3. Zbirka "Born in Slavery: Slave Narratives from the Federal Writers' Project, 1936 to 1938"

Za posljednjih četvrt stoljeća, historičari su pristupili iskustvu robova ne kroz prizmu perspektive vlasnika robova, što je ranije bilo prihvaćeno, već *odozdo prema gore*, kroz iskustva samih robova.⁵⁹ Izvorni materijal za ovu revolucionarnu promjenu u historiografiji su pisani transkripti intervjua s bivšim robovima, koje su historičari Federal Writers' Project-a vodili krajem 1930-ih godina koristeći metode *oral history*.

Zbog strukture intervjua, većina pitanja započinjala je općenitim sjećanjima, uključujući godine ispitnika, lokaciju plantaže, porodicu i uslove života na plantaži. Međutim, nakon što su uspostavljena ta općenita sjećanja, ispitanici su počinjali prisjećati se svojih traumatičnijih iskustava tokom ropstva. Ta sjećanja često su uključivala razne oblike zlostavljanja, uključujući fizičko, seksualno i mentalno nasilje, prodaju članova porodice, bolesti, bijeg i otpor.

Ovi malo poznati narativi dugo su bili skriveni u Kongresnoj biblioteci i rijetko dostupni široj javnosti. "Remembering Slavery" je knjiga i set transkripata i snimaka intervjua s bivšim robovima, koji živo opisuju svoja iskustva u ropstvu, kao i svoja razmišljanja o emancipaciji i značenju slobode. Po prvi put, šira javnost je uvedena u emotivne glasove posljednjih živih žrtava institucije koja je najviše oblikovala američku historiju.

Tokom Velike depresije, intervjuisti Federal Writers' Project-a razgovarali su sa stotinama starijih bivših robova o njihovim životima u ropstvu i čak uspjeli snimiti mali broj njih. Intervjuisti su ispitivali bivše robove o svemu, od njihovih svakodnevni rutina i načina života do odnosa s bivšim vlasnicima i drugim robovima. Snimljeni i pisani intervjui dokumentiraju gotovo svaki aspekt života robova, otkrivaju kako su robovi rođeni, gdje su živjeli, šta su jeli, nosili i mislili, njihov odnos prema zemlji i njihove svakodnevne borbe i frustracije. Vidimo također njihove svakodnevne oblike otpora, tehnike preživljavanja koje su im pomogle da održe osjećaj kontrole i dostojanstva suočeni s poteškoćama.

⁵⁹Termin "history from below" označava historiografski pristup koji se fokusira na iskustva, perspektive i ulogu običnih ljudi u povijesti, umjesto na tradicionalne elite poput kraljeva, političara i vojnih vođa. Ovaj pristup naglašava doprinos radnika, seljaka, žena, manjina i drugih marginaliziranih skupina u oblikovanju povijesti. Više o tome pogledati kod: Sabyasachi Bhattacharya, *History from Below*, *Social Scientist*, Vol. 11, No. 4, 1983, 3-20.

Narativi ističu okrutnost američkog ropstva i gorčinu njegovih žrtava. Postoje i priče o sreći o braku i porodici, religijskim iskustvima, proslavama, međusobnom povezivanju i međusobnom čuvanju, nadmudrivanju vlasnika i čuvara te o bijegu ili pomaganju drugima da pobjegnu. Pričaju priče iz građanskog rata iz jedinstvene perspektive iskustva robova iza linija Konfederacije i Unije. Na kraju, čujemo kako sami opisuju emancipaciju i kako definišu slobodu ljudi koji su podnijeli najgore oblike ugnjetavanja u američkoj historiji.

Iako ovi narativi pružaju dragocjen uvid u perspektive običnih ljudi, s ovom vrstom izvora moramo biti oprezni. Usmena svjedočanstva često odražavaju subjektivna sjećanja pojedinaca, koja mogu biti iskrivljena ličnim emocijama, stavovima ili iskustvima. Osim toga, sjećanje je izuzetno porozno, protokom vremena mnogi detalji se gube, a događaji se mogu nenamjerno reinterpretirati ili zaboraviti. Također, pojedinci ponekad svjesno ili nesvjesno prilagođavaju svoje iskaze kako bi određene događaje prikazali u boljem svjetlu, opravdali vlastite postupke ili se uskladili s društvenim normama i očekivanjima. Zbog toga je ključno kritički analizirati ove izvore i upoređivati ih s drugim dostupnim dokazima kako bismo dobili što objektivniju sliku prošlosti.

3.1. Oral history kao metod istraživanja svakodnevnice robova u SAD

Usmena historija je metodološki pristup u historijskom istraživanju koji se oslanja na lična svjedočanstva i narative koje se verbalno prenose kroz generacije. Za razliku od pisanih historijskih zapisa, koji često odražavaju perspektive pismenih i moćnih, usmena historija nastoji da prikupi iskustva, sjećanja i perspektive pojedinaca čiji glasovi možda nisu sačuvani u tradicionalnim arhivskim izvorima. Snimanjem i analizom ovih usmenih svjedočanstava, historičari mogu rekonstruisati aspekte prošlosti koji bi inače mogli biti zanemareni ili pogrešno predstavljeni.

Praksa usmene historije uključuje vođenje strukturiranih intervjuova sa pojedincima koji imaju sjećanje iz prve ruke o historijskim događajima ili periodima. Ovi intervjui imaju za cilj da dokumentuju ne samo činjenične detalje već i lične interpretacije, emocije koje oblikuju

sjećanja pojedinaca.⁶⁰ Kroz pažljivu analizu i kontekstualizaciju, istraživači koji se bave usmenom historijom nastoje da osvijetle različite narative i poboljšaju naše razumijevanje historijskih procesa, društvene dinamike i proživljenih iskustava.

Vremenom je usmena historija evoluirala od nivoa anegdota do poštovane metodologije koja je sposobna da stvori nove uvide u historijske događaje i društvene transformacije.⁶¹ Kao takva, igra ključnu ulogu u očuvanju kulturnog nasljeđa, jačanju marginalizovanih glasova i obogaćivanju historije kao nauke.

U kontekstu proučavanja osjetljivih i složenih tema poput svakodnevnog života robova u Sjedinjenim Državama, usmena historija pruža vitalno sredstvo za pristup izvještajima iz prve ruke i ličnim narativima koji nude uvide u stvarnost ropstva izvan onoga što se nalazi u pisanim dokumentima. Ispitujući ova usmena svjedočanstva zajedno s drugim historijskim izvorima, istraživači mogu otkriti neprocjenjive detalje o dnevnim rutinama, porodičnim odnosima, naporima otpora i kulturnim praksama među porobljenim stanovništvom.⁶² Dakle, usmena historija u kombinaciji sa drugim historijskim vrelima ne samo da dopunjuje, već i obogaćuje naše razumijevanje historijskih događaja.

Proučavanje svakodnevnog života robova ključno je za razumijevanje američke historije i društvene dinamike zbog nekoliko razloga. Prvo, istraživanje svakodnevnog života robova pruža sliku o životu grupe koja je često bila marginalizirana u povijesnim narativima. Omogućava nam da shvatimo lična iskustva, emocije i otpornost pojedinaca koji su izdržali jedan od najdehumanizujućih sistema u historiji. Udubljivanjem u ove aspekte, stičemo uvid u složenost ljudskog postojanja u opresivnim uslovima, nudeći razumijevanje ljudskih iskustava tokom ovog perioda.

Drugo, ispitivanje načina na koji su robovi živjeli iz dana u dan baca svjetlo na društvene strukture i dinamiku moći koje su definirale američko društvo tokom perioda ropstva. Ona otkriva hijerarhijske odnose između robova, robovlasnika i drugih aktera, ilustrujući kako je ova dinamika oblikovala svakodnevne interakcije i ponašanja. Ovo istraživanje pomaže u otkrivanju mehanizama putem kojih se moć vršila i odupirala unutar

⁶⁰ Sommer, Quinlan 2009. 31.

⁶¹ Ritchie, Donald A., 2012. 5

⁶² Sommer, Quinlan 2009, 73.

institucije ropstva, doprinoseći dubljem razumijevanju društvene stratifikacije i nejednakosti u američkoj povijesti.⁶³

Štaviše, ropstvo nije bilo samo društvena institucija već i ekonomski sistem koji je duboko oblikovao razvoj američke industrije, poljoprivrede i trgovine.⁶⁴ Proučavanje svakodnevnih radnih rutina, vještina i doprinosa robova pruža uvid u ekonomske temelje i eksploataciju na kojoj se često gradio prosperitet. Osim toga, svakodnevni život pod ropstvom nije uključivao samo ugnjetavanje već i otpornost. Ispitujući kako su se robovi kulturno prilagođavali, održavali tradiciju, formirali zajednice i odupirali ugnjetavanju, stičemo dublje razumijevanje kulturnog kontinuiteta, djelovanja i trajnog naslijeđa afroameričke kulture.

Prateći njenu evoluciju možemo reći da je usmena historija od svojih početaka kao zbirka anegdota prerasla u ozbiljnu i cijenjenu metodologiju u historijskom istraživanju. U početku se usmena historija pojavila kao odgovor na ograničenja pisanih zapisa, posebno u prikupljanju perspektiva i iskustava marginalizovanih grupa čije priče nisu bile zastupljene u tradicionalnoj historiji.⁶⁵ Metodologija uključuje sistematsko prikupljanje i analizu ličnih svjedočanstava, sjećanja i narativa koji se prenose usmeno kroz generacije.

Dok usmene tradicije postoje od antičkih vremena, formalizacija usmene historije kao metodološkog pristupa počela je da se oblikuje početkom 20. stoljeća.⁶⁶ Posebno je postao popularan nakon Drugog svjetskog rata i tokom pokreta za građanska prava, kada su naučnici i aktivisti prepoznali važnost očuvanja i dokumentovanja iskustava običnih ljudi koja su historijski bila zanemarena.

Vremenom je metodologija usmene historije doživjela značajnu prefinjenost i standardizaciju. Naučnici su počeli primjenjivati sistematske tehnike za vođenje intervjua, osiguravajući pouzdanost i tačnost u prikupljanju usmenih svjedočenja. Evolucija tehnologije je takođe odigrala ključnu ulogu u unapređenju usmene historije.⁶⁷ Inovacije kao što su oprema za audio i video snimanje, softver za transkripciju i sistemi za digitalno arhiviranje poboljšali su očuvanje i dostupnost usmene historije. Ovi alati su omogućili detaljniju i sveobuhvatniju dokumentaciju narativa, omogućavajući istraživačima da uhvate ne samo izgovorene riječi već i neverbalne znakove. Kao metodologija, usmena historija nastavlja da

⁶³ Dunaway, 2018. 6.

⁶⁴ Sommer, Quinlan 2009, 74.

⁶⁵ Wright, 1990. 3.

⁶⁶ Perks, Alistair, 2015. 23.

⁶⁷ Isto, 16.

se razvija, prilagođavajući se novom tehnološkom napretku i etičkim razmatranjima, dok ostaje posvećena pojačavanju marginalizovanih glasova.

U svojim ranim fazama, usmena historija se suočavala sa značajnim kritikama koje su dovodile u pitanje njenu pouzdanost i valjanost kao historijskog metoda. Barbara Tuchman i William Cutler bili su među naučnicima koji su izrazili zabrinutost u vezi sa upotrebom usmene historije u historijskim istraživanjima.⁶⁸ Jedna od primarnih kritika fokusirana je na tačnost pamćenja tokom vremena. Kritičari su tvrdili da je ljudsko pamćenje pogrešivo i podložno izobličavanju, posebno kada se prisjećaju događaja iz prošlih decenija. Na sjećanja mogu utjecati naknadna iskustva, emocije i društveni narativi, što dovodi do netačnosti ili uljepšavanja u usmenim svjedočenjima. Tuchman je posebno istakla izazove u razlikovanju značajnih detalja od beznačajnih tokom procesa intervjua, što bi moglo iskriviti historijska tumačenja zasnovana na usmenoj historiji.⁶⁹

Još jedna značajna kritika odnosila se na mogućnost pristrasnosti anketara. Naučnici poput Williama Cutlera su istakli da odnos između dvije strane može uticati na sadržaj i tumačenje usmene historije.⁷⁰ Anketari mogu nenamjerno voditi priče ili oblikovati odgovore kroz svoje tehnike postavljanja pitanja, lične predrasude ili unaprijed stvorene ideje o temi o kojoj se raspravlja. Ovo bi moglo dovesti do selektivnog izostavljanja informacija ili izgradnje narativa koji su u skladu sa očekivanjima anketara umjesto da vjerno predstavljaju perspektivu ispitanika.

Uprkos ovim kritikama, zagovornici usmene historije odgovorili su razvijanjem smjernica i metodologija usmjerenih na rješavanje ovih izazova. Organizacije poput Udruženja za usmenu historiju (Oral History Association) uspostavile su etičke standarde i najbolje prakse za vođenje intervjua, osiguravajući transparentnost, pristanak ispitanika i povjerljivost.⁷¹

Dok su rane kritike usmene historije isticale legitimnu zabrinutost oko tačnosti pamćenja i pristrasnosti anketara, kasniji razvoj metodologije i tehnologije povećao je njen kredibilitet kao vrijednog historijskog alata. Danas, usmena historija nastavlja da se razvija, ugrađujući nove pristupe i tehnologije, zadržavajući posvećenost prikupljanju različitih perspektiva i obogaćujući naše razumijevanje historijskih događaja i društvene dinamike.

⁶⁸ Fogerty 2002, 47.

⁶⁹ Isto

⁷⁰ Mariner 1984, 60

⁷¹ Yow 1995, 51.

Usmena historija često uključuje intervjuisanje potomaka robova ili pojedinaca koji su čuli priče koje se prenose kroz generacije.⁷² Ovo uvodi vremenski jaz između stvarnih događaja ropstva i snimanja usmenih svjedočanstava. Sjećanja mogu izbljedjeti ili se mijenjati tokom vremena, a na narative mogu uticati kasniji historijski događaji ili društvene promjene. Da bi ublažili ovaj izazov, historičari koriste tehnike za provjeru usmenih svjedočanstava s drugim historijskim izvorima gdje je to moguće. Upoređivanje usmenih izvještaja sa arhivskim zapisima, historijskim dokumentima i arheološkim nalazima pomaže u uspostavljanju snažnijeg razumijevanja prošlosti, povećavajući pouzdanost i tačnost usmene historije.

Sjećanja su u svojoj suštini subjektivna i na njih mogu utjecati lične perspektive, emocije i društveni narativi.⁷³ Porobljeni pojedinci suočili su se s traumama, ugnjetavanjem i uslovima koji bi mogli utjecati na njihova sjećanja na prošle događaje. Štaviše, intervjui za usmenu historiju provode se u specifičnim kontekstima koji mogu oblikovati način na koji se narativi konstruišu i prenose. Ispitanici mogu svjesno ili nesvjesno mijenjati svoje priče kako bi se uskladile s društvenim očekivanjima, ličnim uvjerenjima ili kulturnim normama.⁷⁴ Zato historičari moraju da upravljaju ovim predrasudama razvijanjem odnosa sa ispitanicima, stvaranjem okruženja podrške za dijeljenje priča.

Ropstvo je duboko uticalo na kulturne prakse i tradicije unutar porobljenih zajednica. Kroz intervjue, istraživači mogu istražiti kako su porobljeni pojedinci očuvali i prenijeli kulturnu tradiciju, jezike, muziku, folklor i duhovna vjerovanja uprkos opresivnim uvjetima.⁷⁵ Ovi narativi ističu otpornost, djelovanje i kreativne strategije koje koriste porobljeni ljudi kako bi održali kulturni identitet i oduprli se dehumanizaciji.

Za razliku od zvaničnih zapisa, koji često daju prioritet perspektivi robovlasnika i institucionalnim narativima, usmeni narativi otkrivaju strategije koje koriste robovi da potvrde autonomiju, izazovu autoritet i upravljaju opresivnim sistemima.⁷⁶ Prikazi činova otpora, zajedničke solidarnosti i strategija preživljavanja pružaju sveobuhvatan pogled na to kako su porobljeni ljudi aktivno oblikovali svoje živote i zajednice usred nevolja. Porobljeni pojedinci često su ostavljali malo pisanih tragova o svojim životima, čineći usmenu historiju neprocjenjivom za rekonstrukciju njihove historije.

⁷² Ritchie 2012, 2.

⁷³ Perks, Alistair 2015, 23.

⁷⁴ Ritchie 2012, 10.

⁷⁵ Isto, 7.

⁷⁶ Perks, Alistair 2015, 24.

Nekoliko značajnih projekata usmene historije bilo je ključno u dokumentovanju i očuvanju svakodnevnih iskustava i kulturnih praksi robova u Sjedinjenim Državama. Ovi projekti naglašavaju raznolikost pristupa i metodologija korištenih za dokumentovanje glasova pojedinaca čije su priče često marginalizirane ili isključene iz tradicionalnih povijesnih narativa: "Born in Slavery: Slave Narratives from the Federal Writers' Project, 1936-1938" Federal Writers' Project (FWP), program koji je zapošljavao pisce i istraživače da prikupljaju usmene priče preživjelih bivših robova širom Sjedinjenih Država.⁷⁷ Ovi narativi, prikupljeni između 1936. i 1938., pružaju iz prve ruke izvještaje o ropstvu pojedinaca. Projekat je imao za cilj da dokumentuje lična iskustva, uspomene i kulturne tradicije bivših robova, nudeći uvid u njihov svakodnevni život, porodične strukture, radne rutine i interakcije u zajednici. Narativi su transkribovani i arhivirani, formirajući značajnu zbirku poznatu kao "Rođeni u ropstvu". Ovaj projekat ostaje temeljni resurs za naučnike koji proučavaju afroameričku historiju i ropstvo u Americi.

Narativni odlomci predstavljeni ovdje su mali uzorak bogatstva priča dostupnih u ovoj online kolekciji. Neki narativi sadrže zapanjujuće opise okrutnosti, dok drugi prenose gotovo nostalgičan pogled na život na plantažama. Ovi narativi pružaju neprocjenjive prikaze iz prve ruke o ropstvu i pojedincima na koje je ono uticalo. Iako Afroamerikanci koji su živjeli pod ropstvom više nisu među nama, njihova iskustva ostaju sačuvana zahvaljujući ovim intervjuima koje je krajem 1930-ih godina zabilježio Federal Writers' Project.

Sarah Frances Shaw Graves ili teta Sally, kako su je svi zvali, bila je ropkinja rođena 1850. godine u Kentuckyju, blizu Louisvilea. Još kao beba, zajedno s majkom, odvedena je u Missouri, gdje su njome i njenom porodicom raspolagali robovlasnici kroz praksu „rentanja“, sistema koji je često značio prinudno razdvajanje porodica. U svom svjedočanstvu, Sarah opisuje kako su robovi bili tretirani kao roba koja se mogla prodavati, „rentati“ i dodjeljivati drugima, pri čemu nisu primali nikakvu nadoknadu za svoj rad.

"Yes'm. Allotted? Yes'm. I'm goin' to explain that, " odgovorila je. "You see there was slave traders in those days, jes' like you got horse and mule an' auto traders now. They bought and sold slaves and hired 'em out. Yes'm, rented 'em out. Allotted means somethin' like hired

⁷⁷ Vidjeti više na: <https://www.loc.gov/collections/slave-narratives-from-the-federal-writers-project-1936-to-1938/about-this-collection/> Pristupljeno: (27.11.2024.)

out. But the slave never got no wages. That all went to the master. The man they was allotted to paid the master."⁷⁸

Sarah Frances Shaw Graves dalje objašnjava da, iako nikada nije bila prodata kao robinja, njena majka jeste, ali samo jednom. Međutim, mnogo češće je bila „dodjeljivana“, odnosno iznajmljivana drugim robovlasnicima, bez ikakve kontrole nad sopstvenom sudbinom. Ona objašnjava kako su joj roditelji rastavljeni:

"We left my papa in Kentucky, 'cause he was allotted to another man. My papa never knew where my mama went, an' my mama never knew where papa went." They never wanted mama to know, 'cause they knowed she would never marry so long she knew where he was. Our master wanted her to marry again and raise more children to be slaves. They never wanted mama to know where papa was, an' she never did," ispričala je Sarah.⁷⁹

Ovo namjerno narušavanje porodica imalo je za cilj prisiljavanje na ponovni brak i povećanje populacije robova radi ekonomske dobiti.⁸⁰ Ova praksa nije bila samo ekonomski motivirana, već je služila i kao sredstvo psihološke kontrole. Razdvajanjem porodica, robovlasnici su osiguravali da robovi ostanu emocionalno rastrgani i manje sposobni za organizirani otpor. Ovo plansko uništavanje porodica naglašava kako su robovlasnici davali prednost ekonomskom dobitku nad ljudskošću porobljenih.

Otpor ovim poremećajima nije uvijek bio otvoren, već duboko ukorijenjen u činovima prkosa i odlučnosti. Naprimjer, majka Lou Williams, koja je pratila svoju djecu na novu plantažu, pokazuje koliko su porobljeni bili spremni boriti se za očuvanje veza sa svojim voljenima. Njena molba robovlasniku donijela je malu pobjedu: „He say, ‘She ain’t no good but put her in de house and let her do some patchin’ and mendin’“.⁸¹ Ovaj čin naglašava kako su porobljeni ljudi koristili svaku priliku da se odupru potpunom brisanju svojih porodičnih veza.

Čak i kada su porodice bile razdvojene, naponi da se očuvaju veze i identiteti bili su stalni. Na primjer, mnogi su pokušavali da pronađu svoje porodice. Robert Glenn je opisao kako je, nakon godina razdvajanja, krenuo u potragu za svojom majkom, što je kulminiralo

⁷⁸ Graves, Sarah. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 10, Missouri, Abbot-Younger. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn100/>. Pristupljeno: (28.11.2024.)

⁷⁹ Isto

⁸⁰ Isto

⁸¹ Williams, Lou. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 4, Sanco-Young. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn164/>. Pristupljeno: 27.12.2024.

emotivnim ponovnim susretom: "When she got a chance she came to me and said 'Ain't you my child? I broke down and began to cry. Mother nor father did not know me, but mother suspicioned I was her child. I could not find language to express my feeling. I did not know before I came home whether my parents were dead or alive. This Christmas I spent in the country and state of my birth and childhood; with mother, father and freedom was the happiest period of my entire life, because those who were torn apart in bondage and sorrow several years previous were now united in freedom and happiness."⁸² Ovaj emocionalni prikaz Roberta Glenna snažno oslikava duboke traume i patnje koje su Afroamerikanci pretrpjeli zbog ropstva. Rastanak porodica bio je jedna od najokrutnijih strana ropstva, a Glennovo iskustvo ponovnog susreta sa majkom naglašava koliko je porodično jedinstvo bilo važno za preživjele.

Narativi također naglašavaju ulogu sjećanja i nade u održavanju porobljenih kroz njihova iskušenja. Za mnoge je nada o ponovnom susretu s voljenima predstavljala izvor snage. Robert Glennova odluka da se vrati u Sjevernu Carolinu kako bi pronašao majku godinama nakon emancipacije odražava ovu trajnu nadu: „This Christmas I spent in the county and state of my birth... was the happiest period of my entire life“.⁸³ Takvi trenuci ponovnog susreta, iako rijetki, naglašavaju otpornost porobljenih porodica i njihovu sposobnost da povrate osjećaj jedinstva i slobode.

W. L. Bost, također iz Sjeverne Caroline, govori o emocionalnom bolu razdvojenih majki i djece, naglašavajući patnju koju su prouzrokovale prisilnim razdvajanjem. Izjavio je sljedeće: "I seen plenty get sold off, but Lord have mercy, I was lucky. Dey talked 'bout sellin' me, but it never come to dat. I used to lie awake at night wonderin' when my time would come. Every time a trader come 'round, I shake like a leaf, scared dey gon' take me away from my mama. I seen little babies snatched right out dey mama's arms. Dey didn't care 'bout no families. If you was worth money, you was gone."⁸⁴

Namjerno razdvajanje porodica bila je strateška taktika za slabljenje emotivnih veza i održavanje kontrole. Ova praksa je bila institucionalizovana, što se vidi u priči Johna W. Fieldsa, gdje su djeca raspoređena među novim vlasnicima putem lutrije: „The names of the

⁸² Glenn, Robert. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 21.12.2024.

⁸³ Isto, Pristupljeno: 27.12.2024.

⁸⁴ Bost, W. L. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 14.12.2024.

different heirs were written on a few slips of paper... and each one took a slip. The name on the slip was the new owner“.⁸⁵ Ovakve prakse pretvarale su ljudske živote u robu, dodatno ilustrujući okrutnost sistema.

James Cape, koji se rodio u jugoistočnom Teksasu, pripovjeda o svom životu kao radnik na farmi, gdje je bio zadužen za čuvanje konja. Njegova priča osvjetljava opasnosti i izazove s kojima se suočavao služeći svog vlasnika.

"I's bo'n in yonder southeast Texas and I don' know what month or de year for sho', but 'twas more dan 100 years ago. My mammy and pappy was bo'n in Africa, dats what dey's tol' me. Dey was owned by Marster Bob Houston and him had de ranch down dere, whar dey have cattle and hosses."⁸⁶

"When I's old 'nough to set on de hoss, dey learned me to ride, tendin' hosses. 'Cause I's good hoss rider, dey uses me all de time gwine after hosses. I goes with dem to Mexico. We crosses de river lots of times. I 'members once when we was a drivin' 'bout 200 hosses north'ards. Dey was a bad hail storm comes into de face of de herd and dat herd turns and starts de other way. Dere was five of us riders and we had to keep dem hosses from scatterment. I was de leader and do you know what happens to dis nigger if my hoss stumbles? Right dere's whar I'd still be! Marster give me a new saddle for savin' de hosses."⁸⁷

Ovaj intervju daje živopisan i zanimljiv prikaz života Afroamerikanaca u Teksasu u prvom licu, nudeći dragocjene uvide u iskustva porobljenih pojedinaca i njihove uloge u aktivnostima njihovih vlasnika. Narativ se navodi u prvom licu, povećavajući autentičnost i povezanost pružajući izravan uvid u iskustva i emocije pripovjedača. Korištenje dijalekta i kolokvijalnog jezika ("I's bo'n", "dey's tol' me", "Marster") prikuplja autentične govorne termine tog vremena, čuvajući kulturne i jezične karakteristike zajednice pripovjedača. Njihova nesigurnost oko datuma rođenja naglašava uobičajeni nedostatak zabilježenih ličnih podataka za mnoge porobljene ljude. Primjećujući da su pripovjedačevi roditelji rođeni u Africi, naglašava se njihova izravna veza s transatlantskom trgovinom robljem i ističe trajna prisutnost afričke kulturne baštine unutar porobljene zajednice.⁸⁸ Ovaj izvještaj također ističe

⁸⁵ Fields, John W. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 5, Indiana, Arnold-Woodson. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn050/> Pristupljeno: 25.12.2024.

⁸⁶ Cape, James. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 1, Adams-Duhon. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn161/>. Pristupljeno: (28.11.2024.)

⁸⁷ Isto

⁸⁸ Cape, James. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 1, Adams-Duhon. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn161/>. Pristupljeno: (28.11.2024.)

pripovjedačevu vještinu i odgovornost u čuvanju konja i upravljanju stadom što im je donijelo priznanje od svog vlasnika.

U svakom slučaju, službeni dokumenti služe kao izvori za potvrđivanje usmene historije, pružajući empirijske dokaze, kontekst i potvrđivanje proživljenih iskustava porobljenih pojedinaca. Integracijom usmene historije sa zvaničnim zapisima, historičari mogu da konstruišu sveobuhvatnije i nijansirane interpretacije uticaja ropstva na pojedince, porodice i zajednice u američkoj historiji. Kretanje kroz složenost intervjuisanja potomaka robova u istraživanju usmene historije zahtjeva pažljive metodološke pristupe koji obuhvataju etička razmatranja i nijansirano tumačenje narativa.

Izgradnja povjerenja s ispitanicima ključna je za uspješno istraživanje. Istraživači često organiziraju preliminarne sastanke kako bi stvorili ugodno okruženje koje potiče dijeljenje ličnih priča. Intervjui omogućuju fleksibilnost i osiguravaju da su ključne teme pokrivene, dok otvorena pitanja o porodičnim historijama i kulturnim praksama potiču ispitanike da detaljno elaboriraju svoje priče.⁸⁹

Tumačenje usmenih narativa zahtijeva osjetljivost na jezik, kontekst i kulturne nijanse. Istraživači analiziraju narative tražeći teme, motive i osnovna značenja, uzimajući u obzir kako historijska svijest, sjećanje i pripovijedanje oblikuju percepciju prošlosti. Različite perspektive sagovornika obogaćuju interpretacije i produbljuju razumijevanje ropstva.⁹⁰ Istraživači također prepoznaju moguće predrasude u narativima usmene historije, kao što su selektivno pamćenje ili tumačenja pod uticajem savremenih gledišta, te kritički ispituju praznine u narativima, uzimajući u obzir teme koje se namjerno izostavljaju ili su teške za raspravu zbog traume.

Kroz pažljivo razmatranje metodoloških pristupa i etičkih aspekata, istraživači mogu provesti značajna istraživanja usmene historije potomaka robova. Ovaj pristup ne samo da čuva marginalizirane glasove, već i obogaćuje historijsku nauku, nudeći nijansirane perspektive o ropstvu, otpornosti i kulturnom kontinuitetu među generacijama. Usmena historija potomaka robova pruža vrijedne uvide u složenost naslijeđa ropstva i njegov trajni utjecaj na pojedince i zajednice. Kroz intervju s potomcima robova, stečeni su vrijedni uvidi i znanja koja obogaćuju naše razumijevanje različitih aspekata svakodnevnog života, porodičnih struktura, napora otpora i kulturnih praksi među porobljenim pojedincima.

⁸⁹ Yow 1995, 51.

⁹⁰ Isto, 61.

Buduća istraživanja bi trebala nastaviti davati prioritete glasovima marginaliziranih i nedovoljno zastupljenih grupa. Dokumentirajući i analizirajući usmene historije, historičari mogu otkriti različita iskustva i doprinose koji su zanemareni. Usmena historija može biti moćno oruđe za ispitivanje savremenih društvenih pitanja, kao što su rasna nejednakost, socijalna pravda i imigracija.

4. Svakodnevni život u ropstvu: Iskustva bivših robova

The Works Progress Administration (dalje: WPA) narativi pružaju složen uvid u svakodnevni život porobljenih Afroamerikanaca pa tako i u religijski aspekt. Ovi iskazi otkrivaju kako su ropstvo i ograničenja uticali na religijsko izražavanje, ali i domišljatost porobljenih pojedinaca u očuvanju svoje duhovnosti i zajedništva.

Religijske prilike za porobljene bile su uglavnom pod kontrolom robovlasnika. Neke plantaže dozvoljavale su porobljenima da prisustvuju bijelim crkvama ili su održavale odvojene službe za njih. Jenny Proctor je primijetila: „Dey wasn’t no church for de slaves but we goes to de white folks arbor on Sunday evenin“.⁹¹

Za one koji nisu imali pristup formalnim bogoslužnim prostorima, tajna okupljanja postala su temelj religijskog života. Emma Blalock je ispričala: „We had prayer meetings around at de slave houses. I 'member it well. We turned down pots on de inside of de house at de door to keep marster an' missus from hearin' de singin' an' prayin“.⁹² Takve tajne prakse ističu otpornost porobljenih pojedinaca u njegovanju svoje vjere uprkos represiji.

William Moore opisuje ograničenja nametnuta porobljenima, posebno u vezi s religijom i obrazovanjem. Njegove riječi osvetljavaju kako su robovi tajno praktikovali molitvu, suočeni s prijetnjama i kažnjavanjem od strane svojih vlasnika. On pruža i oštar osvrt na surovost robovlasnika, istovremeno ističući saosjećanje njihove djece, koja su imala bolji odnos prema porobljenima.

"Some Sundays we went to church some place. We allus liked to go any place. A white preacher allus told us to 'bey our masters and work hard and sing and when we die we go to Heaven. Marse Tom didn't mind us singin' in our cabins at night, but we better not let him cotch us prayin'“.⁹³

„Seems like niggers jus' got to pray. Half they life am in prayin'. Some nigger take turn 'bout to watch and see if Marse Tom anyways 'bout, then they circle theyselves on the

⁹¹ Proctor, Jenny. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 3, Lewis-Ryles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn163/>. Pristupljeno: 29.12.2024.

⁹² Blalock, Emma. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 29.12.2024.

⁹³ Moore, William. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 3, Lewis-Ryles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn163/>. Pristupljeno: 29.11.2024.

floor in the cabin and pray. They git to moanin' low and gentle, 'Some day, some day, some day, this yoke gwine be lifted offen our shoulders.'"⁹⁴

Prethodni opisi pružaju dubok uvid u kompleksnu dinamiku moći, otpora i ljudskosti unutar sistema ropstva. Zabrana molitve i religioznih okupljanja bila je pokušaj robovlasnika da kontroliraju ne samo tijela, već i duhove porobljenih, kako bi spriječili bilo kakav oblik organiziranog otpora ili osjećaja zajedništva. Međutim, Moore naglašava kako su robovi pronašli načine da zaobiđu te zabrane, kako bi održali svoju vjeru i nadu. Ovo otkriva duboku ironiju sistema koji je nastojao porobiti svaki aspekt njihovog postojanja nije mogao ugušiti njihovu unutarnju slobodu.

William Moore, u dobi od 82 godine, razmišlja o svojim iskustvima s dubokom iskrenošću, otkrivajući nijansirane stvarnosti života kao roba. Prisjeća se kako je nedjeljom odlazio u crkvu, gdje je bijeli propovjednik upućivao robove da slušaju svoje vlasnike, marljivo rade i očekuju nebeske nagrade nakon smrti. Uprkos ograničenjima otvorene molitve, Moore primjećuje da je molitva bila vitalna utjeha za mnoge robove, često potajno u njihovim kolibama pod budnim očima. On dirljivo opisuje molitve pune nade robova za oslobođenje od njihovog teškog života. Osvrćući se na svog bivšeg vlasnika, Marse Toma, Moore daje svoj uvid u njegov karakter, vjerujući da je u paklu zbog svoje okrutnosti i svoje ravnodušne, oštre žene. Međutim, Moore priznaje neočekivanu dobrotu djece Marse Tom, koja su tajno obrazovala robove čitajući naglas iz novina i knjiga. Ova priča sažima složenost robovskih odnosa, vjere i otpornosti, nudeći duboki uvid u postojani duh i borbe porobljenih pojedinaca suočenih s ugnjetavanjem.

Pristup Bibliji bio je ograničen i često posredovan kroz interpretacije bijelaca. Porobljeni propovjednici, kada im je to bilo dozvoljeno, oslanjali su se na usmene tradicije ili su tajno učili Sveto pismo. Sarah Douglas je primijetila: „We served our mistress and master in slavery time and not God“, što odražava manipulativnu upotrebu religije od strane robovlasnika za održavanje poslušnosti.⁹⁵ Međutim, pojedinci poput Millie Evans sjećali su se pozitivnih utjecaja: „Ol' master taught us not to be bad; he tol' us to never steal nor to tell

⁹⁴ Moore, William. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 3, Lewis-Ryles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn163/>. Pristupljeno: 29.11.2024

⁹⁵ Douglas, Sarah. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 2, Cannon-Evans. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn022/>. Pristupljeno: 30.12.2024.

false tales“, sugerirajući da su neki robovlasnici koristili religiju za podučavanje moralnim načelima.⁹⁶

Kada su crni propovjednici bili dozvoljeni, često su pružali iskrenije duhovno vodstvo. Anthony Dawson opisuje njihov utjecaj: „Mostly we had white preachers, but when we had a black preacher that was Heaven“. ⁹⁷

Ceremonije krštenja bile su značajni duhovni događaji. Robert Shepherd je opisao kako su krštenja obavljana u potocima koji su posebno za to bili pregrađeni: „Dey dammed up de crick on Sadday... Dey done de baptizin' 'fore dey preached de three o'clock sermon“. ⁹⁸ Porobljene zajednice razvile su vlastite pogrebne običaje, često obavljajući sahrane noću kako bi izbjegli ometanje robovlasnika. Te su ceremonije spajale afričku tradiciju s kršćanskim elementima. Uprkos poteškoćama njihova postojanja, ti su rituali potvrđivali ljudskost preminulih i jačali zajedničke veze među živima. Mary Johnson, robinja iz Mississippija se prisjetila tih trenutaka:

"When one of us died, we'd dig the grave at night after work. The preacher would say a few words, and we'd sing a hymn before we laid them to rest." ⁹⁹

Sahrane su bile često odgađane kako bi se uskladile s rasporedom plantaže. Willis Cofer se prisjetio: „Den dey put de coffin on de oxcart and carried it to de graveyard... Fun'rals wuz to have 'em on Sunday or some other time when de crops had been laid by“. ¹⁰⁰ Ovi rituali su isticali otpornost porobljenih zajednica u odavanju počasti svojim preminulim uprkos ograničenjima.

Mišljenja o vudu magiji su bila različita. Neki porobljeni pojedinci su je odbacivali kao sujeverje ili đavolski ritual, kao što je rekao William Adams: „Some of de folks laughs at their beliefs and says it am superstition, but it am knowin' how de Lawd reveals His laws“. ¹⁰¹

⁹⁶ Evans, Millie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 2, Cannon-Evans. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn022/>. Pristupljeno: 30.12.2024.

⁹⁷ Dawson, Anthony. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 13, Oklahoma, Adams-Young. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn130/>. Pristupljeno: 02.01.2025.

⁹⁸ Shepherd, Robert. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 4, Georgia, Part 3, Kendricks-Styles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn043/>. Pristupljeno: 02.01.2025.

⁹⁹ Johnson, Mary. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 2, Easter-King. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn162/>. Pristupljeno: 17.12.2024.

¹⁰⁰ Cofer, Willis. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 4, Georgia, Part 1, Adams-Furr. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn041/>. Pristupljeno: 02.01.2025.

¹⁰¹ Adams, William. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 1, Adams-Duhon. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn161/>. Pristupljeno: 03.01.2025.

Drugi su je smatrali moćnim i vrijednim poštovanja, vjerujući u njenu sposobnost da nanese štetu ili izliječi.

Blizu deset posto porobljenih Afrikanaca prevezenih u Ameriku bili su muslimani.¹⁰² Jedan od njih je bio Omar ibn Said, rođen oko 1770. godine, zarobljen i doveden u Južnu Carolinu na prodaju.¹⁰³

Autobiografija Omara ibn Saida, porobljenog muslimanskog intelektualca u Americi, otkriva duboku povezanost vjere, identiteta i otpornosti u uvjetima ropstva. Njegova priča ističe islamsko porijeklo, obrazovanje i prilagodbu životu daleko od rodne zemlje.

Omar ibn Said bio je duboko religiozan, s obrazovanjem u islamskoj teologiji. Autobiografiju započinje stihovima iz Kur'ana: "In the name of God, the Merciful the Gracious... God has adorned the heavens and the world with lamps".¹⁰⁴ Iako je kasnije prešao na kršćanstvo, njegova djela ukazuju na to da je zadržao islamska uvjerenja, jer su njegova pisanja često uključivala islamske molitve.

Rođen u Senegal, Omar je bio visoko obrazovan i učio je kod poznatih učitelja svoga doba. Pisao je: „I sought knowledge under the instruction of a Sheikh called Mohammed Seid... and continued my studies twenty-five years“.¹⁰⁵

Omar je zarobljen tokom vojnog napada, prodan u ropstvo i transportovan u Južnu Carolinu. Opisao je brutalnost tog iskustva: „They brought me to the great sea, and sold me into the hands of the Christians, who bound me and sent me on board a great ship“.¹⁰⁶ Ključni trenutak u Omarovom životu dogodio se tijekom njegovog zatočeništva u Fayettevilleu, u Sjevernoj Carolini, nakon pokušaja bijega. Tamo je ispisao kur'anske ajete na arapskom jeziku na zidove svoje ćelije, što je svjedočanstvo njegove trajne vjere i obrazovanja. Ovaj čin ne samo da je istakao njegovu pismenost, već je doveo do toga da lokalne vlasti prepoznaju njegov obrazovani status, što je rezultiralo njegovim premještanjem u dom generala Jamesa

¹⁰² Autor članka navodi kako je islam prisutan u Americi od dolaska porobljenih afričkih muslimana, iako su im vjerske prakse bile potisnute. Kasnije su muslimanski imigranti i Afroamerikanci oblikovali raznoliku islamsku zajednicu. Pojava pokreta poput Nation of Islam naglasila je rasne i identitetske borbe. Danas islam u Americi odražava globalne utjecaje dok se suočava s izazovima integracije, diskriminacije i vjerskih sloboda. <https://nationalhumanitiescenter.org/tserve/twenty/tkeyinfo/islam.htm> Pristupljeno 03.01.2025.

¹⁰³ Said, Omar Ibn, 1770?-1863, Adam Rothman, and Omar Ibn Said Collection. Translation of the life of Omar ibn Said. translateds by Bird, Isaac [Connecticut?: isaac between 1860 and 1864?, 1860] Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/2018662613/>. Pristupljeno 03.01.2025.

¹⁰⁴ Isto

¹⁰⁵ Isto

¹⁰⁶ Isto

Owena, gdje je doživio relativno bolje tretmane.¹⁰⁷ Omar se posebno doticao odnosa sa vlasnikom u svojoj autobiografiji.

„After a month our Lord God brought me forward to the hand of a good man, who fears God, and loves to do good, and whose name is Jim Owen and whose brother is called Col. John Owen. These are two excellent men — I am residing in Bladen County. I continue in the hand of Jim Owen who never beats me, nor scolds me. I neither go hungry nor naked, and I have no hard work to do. I am not able to do hard work for I am a small man and feeble.“¹⁰⁸

Uprkos prelasku na kršćanstvo, Omarova djela odražavaju njegovu trajnu povezanost s islamom. Autobiografija Omara ibn Saida svjedoči o otpornosti vjere i identiteta u uvjetima dehumanizirajućeg ropstva. Njegova pisanja nude rijedak uvid u iskustva porobljenog afričkog muslimana u Americi prije građanskog rata, naglašavajući snagu prilagodbe i duhovnog otpora.

Religijske prakse među porobljenim Afroamerikancima bile su način da prežive i da se odupru ugnjetavanju. Dok su bijelci često koristili religiju kako bi kontrolirali robove, oni su preoblikovali kršćanstvo tako da odražava njihove patnje i nadu. Tajni molitveni skupovi i duhovne pjesme postali su oblici otpora, pokazujući vjeru koja je bila veća od njihovog fizičkog ropstva.

Tokom kolonijalnog i postkolonijalnog perioda, porobljeni pripadnici crne rase neumorno su težili ostvarivanju prava na samoizražavanje kroz obrazovanje, umjetnost i zanatstvo, uprkos praktičnim, običajnim i zakonskim ograničenjima osmišljenim da potisnu njihovu ljudskost. Od najranijih kolonijalnih naselja, bajke i basne kružile su unutar zajednica robova na Jugu, ne samo odražavajući usmenu tradiciju afričkih društava već i otpornost i genijalnost porobljenih pojedinaca koji su se odupirali kulturnom brisanju koje su nametali njihovi tlačitelji.¹⁰⁹ Zec, preuzet iz afričkih priča da simbolizira "prevaranta," postao je sredstvo subverzije u pričama poput pustolovina Brer Rabbita.¹¹⁰ Ove priče omogućavale su porobljenim ljudima da stvaraju alternativne stvarnosti u kojima su mogli zamišljati osvetu i

¹⁰⁷ Mubarak, Hadia. "Reflections on the Life of Omar ibn Said." SeekersGuidance. 2019. <https://seekersguidance.org/articles/reflections-on-the-life-of-omar-ibn-said-dr-hadia-mubarak/>. Pristupljeno 02.03.2025.

¹⁰⁸ Omar ibn Said. The Life of Omar Ibn Said, Written by Himself. National Humanities Center. <https://nationalhumanitiescenter.org/pds/maai/community/text3/religionomaribnsaid.pdf>. Pristupljeno: 02.03.2025.

¹⁰⁹ Pollitzer 2005, 125.

¹¹⁰ Isto, 125.

otpor, dok su istovremeno prenosile strategije preživljavanja. Međutim, potreba za ovakvim pričama naglašava surovu stvarnost sistema osmišljenog da im uskrati osnovne slobode i mogućnosti izbora.

Bajke nisu bile jedini oblik kulturnog naslijeđa koje su porobljeni Afrikanci donijeli u Ameriku, iako je očuvanje tih tradicija predstavljalo kontinuirani čin otpora protiv dehumanizirajućih sila ropstva. Arheološki nalazi iz razdoblja od šesnaestog do osamnaestog stoljeća otkrivaju da su porobljeni ljudi izrađivali predmete u skladu s afričkim tradicijama.¹¹¹ Međutim, očuvanje tih tradicija bilo je najsnažnije u područjima s velikom koncentracijom robova, posebno na velikim plantažama na Jugu, okruženjima koja su utjelovljavala brutalno iskorištavanje ljudskih života.¹¹² Bubnjevi, bendžo i ostali instrumenti, zajedno s pletenim korpama i prostirkama, nisu bili samo artefakti već i izjave identiteta i prkosa.¹¹³ Ovi predmeti, iako rođeni iz nužde, služili su kao suptilne, ali snažne potvrde kulturnog naslijeđa koje je sistem ropstva nastojao uništiti.

Čak su i u stvaranju korisnih predmeta porobljeni ljudi unosili umjetnički izraz koji je često bio u oštrom kontrastu s tmurnim uvjetima njihovih stambenih prostora. Čilimi, prostirke i kovane željezne kapije postali su simboli otpornosti i kreativnosti, iako njihovo stvaranje naglašava paradoks sistema koji je iskorištavao njihove vještine za ekonomski profit dok im je uskraćivao slobodu.¹¹⁴

Muzika i ples, duboko ukorijenjeni u afričkoj tradiciji, bili su među najmoćnijim oblicima izražavanja porobljenih ljudi, nadilazeći granice ugnjetavanja. Narativ Sarah Gudger iz Sjeverne Caroline nam to potvrđuje.

"Music was everything to us. We sang to pass the time, to lift our spirits, and to tell our stories. The old folks had songs that had been passed down from Africa."¹¹⁵

Međutim, čak su i ti izrazi nailazili na sumnju i represiju bijelih vlasnika robova, koji su strahovali od njihovog subverzivnog potencijala. Zabrana korištenja bubnjeva u Južnoj Carolini 1739. godine, nakon Stono pobune, ilustrira kako su bijele vlasti kulturne prakse

¹¹¹ Pollitzer 2005, 165.

¹¹² Isto, 165.

¹¹³ Isto, 156.

¹¹⁴ Isto, 165.

¹¹⁵ Gudger, Sarah. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno 06.01. 2025.

smatrale potencijalnim činom pobune, a ne bezopasnim razonodama.¹¹⁶ Ovaj strah dodatno oslikava opresivnu prirodu sistema koji je nastojao ne samo iskorištavati već i utišati porobljene. Uprkos neumornim pokušajima da im se oduzme glas, porobljeni pojedinci stvorili su bogatu muzičku tradiciju koja je imala trajan utjecaj na američku kulturu. Radne pjesme, povici i duhovne pjesme nisu bili samo načini izražavanja već i alati za preživljavanje, komunikaciju i otpor.

Obrazovanje, alat za osnaživanje, bilo je još jedno poprište borbe za porobljene ljude. Sistematsko uskraćivanje obrazovanja kroz zakone poput zabrane iz 1740. godine u Južnoj Carolini ukazuje na do koje mjere je sistem išao kako bi zadržao kontrolu.¹¹⁷ Dok su neki vlasnici robova dopuštali obrazovanje pod izgovorom kršćanskog nauka, to je često bilo motivirano vlastitim interesima, a ne stvarnom brigom za dobrobit porobljenih pojedinaca.¹¹⁸ Na Sjeveru, iako obrazovanje u afroameričkim zajednicama nije bilo zakonski zabranjeno, afroameričke škole suočavale su se s konstantnim financijskim teškoćama i društvenim otporom, naglašavajući sveprisutni rasizam koji je nastojao uskratiti Afroamerikancima jednake mogućnosti.

"In most of us colored folks was the great desire to [be] able to read and write. We took advantage of every opportunity to educate ourselves. The greater part of the plantation owners were very harsh if we were caught trying to learn or write. It was the law that if a white man was caught trying to educate a negro slave, he was liable to prosecution entailing a fine of fifty dollars and a jail sentence. We were never allowed to go to town and it was not until after I ran away that I knew that they sold anything but slaves, tobacco, and whiskey. Our ignorance was the greatest hold the South had on us. We knew we could run away, but what then? An offender guilty of this crime was subjected to very harsh punishment."¹¹⁹

Ovaj odlomak je svjedočenje Johna Fieldsa i predstavlja uvjerljiv primjer usmene historije, koji nudi prikaz iz prvog lica o intenzivnoj želji za obrazovanjem među porobljenim Afroamerikancima i surovim realnostima s kojima su se suočili. Narator naglašava ozbiljna pravna i društvena ograničenja koja nameću vlasnici plantaža i zakoni koji zabranjuju obrazovanje robova, otkrivajući neznanje kao oruđe ugnjetavanja za održavanje kontrole.

¹¹⁶ Pollitzer 2005, 156.

¹¹⁷ Isto, 136.

¹¹⁸ Isto

¹¹⁹ Fields, John W. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 5, Indiana, Arnold-Woodson. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn050/>. Pristupljeno: (27.11.2024.)

John Bectom je podijelio svoje iskustvo: „The children of the marster would go to private school. We small Negro children looked after the babies in the cradles and other young children. When the white children studied their lessons I studied with them. When they wrote in the sand I wrote in the sand too. The white children, and not the marster or mistress, is where I got started in learnin' to read and write.“¹²⁰

Nešto slično je istakao i W. L. Bost. „Us niggers never have chance to go to Sunday School and church. The white folks feared for niggers to get any religion and education, but I reckon somethin' inside jes told us about God and that there was a better place hereafter.“¹²¹

Uprkos sistemu koji je namjerno ograničavao njihovo obrazovanje (manje od 5% Afroamerikanaca bilo je pismeno do 1860. godine), robovi i slobodni afroamerikanci pokazali su izvanrednu odlučnost u učenju i kulturnom izražavanju. Nakon emancipacije, Afroamerikanci su nastavili s borbom za obrazovanje i prava, suočavajući se s segregacijom, nasiljem i sistemskim rasizmom. Njihova otpornost svjedoči o snazi zajednice, dok istovremeno ukazuje na izazove u ostvarivanju društvene jednakosti.

Sva tri ispitanika, Douglass, Northup i Jacobs, naglašavaju važnost pismenosti u svojim autobiografijama. Pismenost je bila moćno oruđe otpora, omogućavajući robovima da komuniciraju, krivotvore dokumente i bolje razumiju svoje stanje i svijet izvan plantaže. Također su podučavali druge robove, koristeći pismenost kao sredstvo da ih se osnaži i podstakne osjećaj zajedništva i otpora. Jacobsov narativ na sličan način naglašava ulogu pismenosti, ne samo u njenom vlastitom putovanju ka slobodi, već i u širenju svijesti među drugim robovima, što se vidi u sljedećem odlomku:

„Every colored person, and every friend of their persecuted race, kept their eyes wide open. Every evening, I examined the newspapers carefully to see what Southerners had put up at the hotels. I did this for my own sake, thinking my young mistress and her husband might be among the list. I wished also to give information to others, if necessary; for if many were "running to and fro," I resolved that "knowledge should be increased.“¹²²

Jacobs opisuje kako je pažljivo pratila novine kako bi saznala gdje su se smjestili južnjački gosti u hotelima. Radi se o njenom strahu da bi njezina bivša gospodarica („young

¹²⁰ Bectom John, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 8.3.2025.

¹²¹ Bost, W. L. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 8.3.2025.

¹²² Jacobs 2001, 288.

mistress“) i njezin muž mogli biti u blizini, što bi predstavljalo opasnost po nju jer je bila odbjegla robinja. Također, želi dijeliti informacije s drugim bijeguncima kako bi ih upozorila na potencijalnu opasnost. Međutim, bilo je teško doći do tačnih informacija zbog namjernih dezinformacija koje su širili robovlasnici.

Jacobs opisuje kako su ona i drugi često razgovarali o bijegu na Sjever, iako je stvarnost takvog poduhvata bila zastrašujuća: "We often planned together how we could get to the north. But, as William remarked, such things are easier said than done."¹²³ Robovlasnici su pokušavali odvratiti porobljene ljude od bijega prikazujući im sumornu sliku života izvan ropstva. Kako Jacobs opisuje, "When they visit the north, and return home, they tell their slaves of the runaways they have seen, and describe them to be in the most deplorable condition."¹²⁴ Ova namjerna manipulacija oblikovala je percepciju mnogih porobljenih pojedinaca, tjerajući ih da preispituju da li je sloboda zaista dostižna. Kao rezultat toga, neki su ostali zarobljeni u krugu nesigurnosti, vjerujući lažnim narativima kojima su bili izloženi: "Many of the slaves believe such stories, and think it is not worth while to exchange slavery for such a hard kind of freedom."¹²⁵ Uprkos tim preprekama, stalna želja za znanjem i oslobođenjem tjerala je mnoge porobljene ljude da traže istinu, riskirajući kaznu u potrazi za boljom budućnošću.

Douglass opisuje kako mu je učenje čitanja i pisanja otvorilo oči za nepravdu ropstva i podstaklo njegovu želju za slobodom. Ovo naglašava širi uticaj pismenosti kao oruđa otpora, omogućavajući robovima da izazovu priče koje nameću njihovi vlasnici i zamišljaju život izvan ropstva.

Materijalni uslovi života robova u određenoj su mjeri bili unaprijed određeni njihovim statusom. Tokom ranog kolonijalnog perioda, robovi i ugovorne sluge uživali su veće slobode nego što će to biti slučaj sa crnim robovima u kasnijim periodima.¹²⁶ Ipak, čak i tada, pripadali su najnižim i najsiromašnijim slojevima društva. Krajem sedamnaestog i početkom

¹²³ Jacobs 2001, 19.

¹²⁴ Isto, 67.

¹²⁵ Isto, 68.

¹²⁶ Sintagma "ugovorne sluge" odnosi se na sistem ugovornog rada (eng. indentured servitude) koji je bio široko rasprostranjen tokom ranog kolonijalnog perioda u Americi, posebno u 17. i ranom 18. stoljeću. Ugovorne sluge su bile ljudi (uglavnom Evropljani) koji su pristajali da rade za određenog vlasnika ili poslodavca u kolonijama u zamjenu za prevoz u Ameriku, smještaj, hranu i, u nekim slučajevima, malu parcelu zemlje nakon isteka ugovora. <https://cliveden.org/discover-cliveden/slavery-and-servitude/#:~:text=Indentured%20servitude%20differed%20from%20slavery,housed%2C%20clothed%2C%20a%20fed>. Pristupljeno: 10.03.2025.

osamnaestog stoljeća, zakonskim odredbama, robovi su bili osuđeni na siromaštvo.¹²⁷ U mnogim kolonijama robovima je bilo zabranjeno učestvovanje u plaćenim poslovima ili trgovini. U drugim kolonijama, bilo im je zabranjeno posjedovanje imovine. Ova ovisnost robova o svojim vlasnicima za najosnovnije životne potrebe; hranu, odjeću i smještaj, bila je ključna za očuvanje moći vlasnika i održavanje robovlasničkog društva.

Doktrina paternalizma bila je ključni dio južnjačkog opravdanja za ropstvo. Kao javni izraz humanitarnih ideala, proizašlih iz Američke revolucije i Velikog buđenja koje je širilo kršćanstvo, južnjački vlasnici plantaža definisali su ropstvo ne kao instituciju brutalne sile, već kao odgovorno upravljanje nad "manje sretnim, manje razvijenim narodom".¹²⁸

Materijalni uvjeti života robova ovisili su o financijskom stanju, upravljačkom stilu i karakteru pojedinog vlasnika, ali općenito su robovi dobivali tek minimalne uvjete kako bi se osigurali njihovo preživljavanje i radna sposobnost. Geografski položaj, bilo u urbanim ili ruralnim područjima, uveliko je utjecao na životne uvjete robova. Robovi u urbanim sredinama, generalno su živjeli pod povoljnijim uvjetima nego njihovi ruralni ekvivalenti, što se vidi u narativu Fredericka Douglassa.

"A city slave is almost a freeman, compared with a slave on the plantation," napisao je abolicionist Frederick Douglass, koji je pobjegao iz ropstva 1838. godine u dobi od 20 godina.¹²⁹ "He is much better fed and clothed, and enjoys privileges altogether unknown to the slave on the plantation."¹³⁰ Ovo ne znači da su robovlasnici u urbanim sredinama bili saosjećajniji od onih na plantažama. Neki autori tvrde da je, između ostalog, blizina stanovnika u urbanim sredinama sprječavala pojedince da brutalno postupaju prema svojim robovima i tako se javno pokazuju nehumanima.¹³¹

Dinamičnost urbanog života robova varirala je ovisno o regiji i razdoblju. Dok su se u nekim krajevima Caroline i sjevernim kolonijama robovi s vremenom sve više selili iz gradova u ruralna područja radi poljoprivrednih radova, u dolini donjeg Mississippija kretanje je bilo obrnuto. Do 1860. godine, oko 400 000 robova, živjelo je na jugu Caroline, nešto

¹²⁷ Pollitzer 2005, 137.

¹²⁸ Isto

¹²⁹ Douglass 1960, 60.

¹³⁰ Isto, 60.

¹³¹ Pollitzer 2005, 62.

manje od polovine ih je živjelo u gradovima gdje su obavljali manje fizički zahtjevne poslove poput zanatskih radova, brodogradnje i prerade pamuka.¹³²

Zbog ekstremnog siromaštva u kojem su često živjeli, mnogi bivši robovi starije dobi prisjećali su se svog djetinjstva i mladosti u ropstvu kao vremena relativnog obilja. Iako nijedan pojedinačni narativ ne može u potpunosti obuhvatiti mišljenja svih robova, priča Doc Quinna pruža reprezentativan uvid. Quinn je opisao svoje teške okolnosti:

"I wuz born March 15, 1843, in Monroe County, Mississippi. My master put me to work in de fields when I wuz about ten years old. We worked from sunup to sundown, plowin', hoein', and pickin' cotton."¹³³

Uprkos životu punom rada i štednje, izgubio je svoje skromne uštede. Ostao je skoro bez ičega, a odjeća mu se sastojala od hlača, jedne košulje i poderanih cipela. Slično tome, Josephine Anderson je opisala odjeću i teškoće ropstva:

"I doan recleck ever seein my mammy wear shoes. Even in de winter she go barefoot... We all wore dresses made o' homespun. De thread was spun an de cloth wove right in our own home."¹³⁴

Jennie Kendricks, rođena 1855. godine, otkriva okrutnu stvarnost trgovine robljem kroz sjećanja na svoju baku, koja je kao dijete bila prisiljena putovati iz Virginije u Georgiju u uvjetima koji podsjećaju na transport stoke. Izjavila je:

"My grandmother had been brought to Georgia from Virginia. She used to tell me how the slave dealers brought her and a group of other children along much the same as they would a herd of cattle. When they reached a town, all of them had to dance through the streets and act lively so that the chances for selling them would be greater."¹³⁵

Porobljena djeca, tretirana kao roba, morala su plesati i glumiti veselje kako bi privukla kupce, što je bolesna ironija koja naglašava duboku dehumanizaciju i iskorištavanje u sistemu ropstva. Uprkos tome što su bila lišena svake slobode i dostojanstva, djeca su bila

¹³² Pollitzer 2005, 63.

¹³³ Quinn, Doc. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 6, Quinn-Tuttle. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn026/>. Pristupljeno: 01.12.2024.

¹³⁴ Anderson, Josephine. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 1, Adams-Duhon. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn161/>. Pristupljeno: 01.12.2024.

¹³⁵ Kendricks, Jennie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 4, Georgia, Part 2, Garey-Jones. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn042/>. Pristupljeno: 02.12.2024.

prisiljena odavati iluziju radosti, što dodatno naglašava okrutnost i licemjerje društva koje je takav sistem podržavalo.

Charley Williams rođen je 1844. godine na plantaži blizu Little Rocka u Arkansasu. Njegovo svjedočenje dano je u sklopu Projekta federalnih pisaca 1937. godine kada je imao 93 godine. Williams se prisjetio:

"I been prayin' for peace all my life, but it never comes. Not in this world. We wasn't nothin' but cattle. Every man, every woman, and every child knew they couldn't run from it. No matter how much you prayed, you stayed in chains. I remember them cries at night, hearin' folks beggin' to God, but He didn't change nothin'. They whipped us for no reason. I seen an old man too tired to work—whipped him till he fell. He never got up. Freedom came, but it didn't feel like freedom; it felt like starvin' in a different kind of way."¹³⁶

Prethodni narativ snažno naglašava kako su robovi bili tretirani kao bezvrijedna roba, lišeni svakog elementa ljudskog dostojanstva. Uprkos stalnim molitvama i vjeri u božansku intervenciju, Williams ističe kako su robovi bili svjesni da se njihova stvarnost neće promijeniti, što otkriva osjećaj napuštenosti među robovima.

Fountain Hughes, rođen 1848. u Charlottesvilleu u Virginiji, svoje svjedočanstvo dao je 1949. u 101. godini života. Prisjetio se svog djetinjstva u ropstvu, opisujući ga kao vrijeme lišeno osnovnih ljudskih uvjeta i dostojanstva:

"We didn't have no beds when I was a little child. We laid on the floor on a pallet. We didn't know nothing about no eating on a table—table? What was a table? We ate out of a trough like pigs. The children ate with wooden spoons, and sometimes we didn't even have that. There wasn't no such thing as playin'. You worked all the time, and when you was too little to work, you stayed out the way or got whipped. When I think about it, I can't understand how we lived through it. That wasn't livin'; it was just survivin'."¹³⁷

Njegov opis jasno prikazuje teške uvjete u kojima su živjeli: bez kreveta, stola ili bilo kakvog osjećaja normalnog djetinjstva. Umjesto igre, rad je bio svakodnevnica, a svako odstupanje od tog strogog režima kažnjavano je. Hughes naglašava kako je to bilo vrijeme puko preživljavanje, a ne život.

¹³⁶ Williams, Charley. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 2, Cannon-Evans. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn022/>. Pristupljeno 02.12.2024.

¹³⁷ Fountain Hughes. Interview with Fountain Hughes, Baltimore, Maryland. Baltimore, Maryland, November , 6, 1949. Pdf. https://www.loc.gov/item/afc1950037_afs09990a/. Pristupljeno: 02.12. 2024.

Počevši od samog porobljavanja pripadnika crne rase nailazimo na mnoštvo iskaza koji nam pružaju uvid u njihovu svakodnevicu. Jedan od njih je Jacob Stroyer koji je bio porobljen u Južnoj Carolini od svog rođenja 1849. do kraja građanskog rata. Nakon emancipacije 1865. preselio se u Massachusetts i postao svećenik u Afričkoj metodističkoj episkopalnoj crkvi.¹³⁸

On u svojoj autobiografiji nudi potresan prikaz života u ropstvu, spajajući lična iskustva sa širim uvidom u nehumanost institucije ropstva. Autorov otac, rođen u Siera Leoneu u Africi, bio je porobljen kao dijete i prodan pukovniku Dicku Singletonu u Južnoj Carolini.¹³⁹

“My father was born in Sierra Leone, Africa... Col. Dick Singleton gave him the name of William...” “Father had a surname, Stroyer, which he could not use in public... he was known only by the name of William Singleton, because that was his master’s name.”¹⁴⁰

Porodična historija odražava brisanje afričkih identiteta, pošto su porobljenim pojedincima oduzeta prezimena i dato im je ime njihovog vlasnika, što je praksa koju su robovlasnici opravdavali kako bi ojačali kontrolu i superiornost.

“Col. M. R. Singleton... had summer seats four, six or eight miles from the plantation, where they carried the little negro boys and girls while they were too small to work.” “There were three or four women who were too old to work on the plantation, who were sent as nurses at the summer seat with the children...”¹⁴¹

Život na plantaži, gdje je pukovnik M. R. Singleton posjedovao 465 porobljenih pojedinaca, slikovito je opisan, uključujući radne uloge i zajedničke prakse hranjenja. Autorov otac se bavio stočarstvom, a kasnije je radio sa konjima, ilustrujući hijerarhiju rada među porobljenima.

“There were two reasons given by the slave holders why they did not allow a slave to use his own name...” “To allow him to use his own name would be sharing an honor which was due only to his master, and that would be too much for a negro, said they...”¹⁴²

¹³⁸ Stroyer, Jacob. My Life in the South. Project Gutenberg, 2005. <https://www.gutenberg.org/cache/epub/15096/pg15096-images.html>. Pristupljeno: 03.12.2024.

¹³⁹ Isto

¹⁴⁰ Isto

¹⁴¹ Isto

¹⁴² Isto

U gore navedenom dijelu vidimo kako tekst kritikuje sistemsko ugnjetavanje koje donosi ropstvo, razotkrivajući njegov psihološki i kulturni danak, dok suptilno dekonstruira opravdanja koja koriste robovlasnici. Izražavajući zahvalnost za emancipaciju, narativ odiše nadom i snagom porobljenih, pružajući bogat uvid u njihova proživljena iskustva. Iako je fokusiran na ličnu porodičnu historiju, snažno osvjetljava širu nehumanost ropstva i otpornost onih koji su ga izdržali.

Jacob Stroyer pripovijeda o teškim iskustvima svoje majke Chloe, koja je radila kao radnica na plantaži pukovnika Singletona, te o svom djetinjstvu u ropstvu. Chloe je dolazila iz porodice u kojoj su se članovi bavili raznim zanatima, bili su stolari, kovači i nadzornici ali čak ni oni s vještinama nisu bili pošteđeni okrutnosti.¹⁴³ Među njima je bio i Esau, crni nadzornik poznat po svojoj brutalnosti, kojeg su mnogi robovi više strahovali nego bijelog nadzornika.¹⁴⁴ Iako je imala drugačije porijeklo, Chloe je radila na polju i trpjela sistematsku okrutnost kojoj je bila izložena njena porodica što se vidi u sljedećem dijelu teksta:

„I went to mother with my complaint and she came out to the man who whipped me; he was a groom, a white man whom master hired to train his horses, as he was a man of that trade. Mother and he began to talk, then he took a whip and started for her, and she ran from him, talking all the time. I ran back and forth between mother and him until he stopped beating her. After the fight between the groom and mother, he took me back to the stable yard and gave me a severe flogging. And although mother failed to help me at first, still I had faith that when he took me back to the stable yard, and commenced whipping me, that she would come and stop him, but I looked in vain, for she did not come.“¹⁴⁵

Stroyer opisuje svoje početke kao čuvar konja, gdje je imao priliku vidjeti plemenite konje koje je pukovnik Singleton volio, ali je također bio izložen stalnom zlostavljanju čuvara Boneyja Younga. Boney je koristio svaku priliku da kazni Stroyera, često ga tjerajući da donese grančice koje bi zatim koristio za njegovo bičevanje.¹⁴⁶ Uprkos dječakovim molbama, njegovi roditelji, ograničeni surovom stvarnošću ropstva, mogli su učiniti vrlo malo. Stroyerov otac ga je savjetovao da izdrži i moli se, dok je njegova majka, slomljena prizorom povreda svog sina, razmišljala o tome da se obrati vlasniku, ali se bojala osвете nadzornika.¹⁴⁷

¹⁴³ Isto

¹⁴⁴ Isto

¹⁴⁵ Isto

¹⁴⁶ Isto

¹⁴⁷ Isto

Jedan posebno upečatljiv događaj uključivao je Stroyerovo odbijanje da donese još jednu grančicu, što je dovelo do još brutalnijeg kažnjavanja. Taj čin prkosa izazvao je dodatnu torturu jer ga je Boney tjerao da trči dugo vremena, povremeno ga bičući.¹⁴⁸ Iako je Stroyer odlučio da se neće potpuno predati očaju, njegova situacija je naglašavala bespomoćnost robovskih porodica i njihovo oslanjanje na vjeru za nadu.

„And I thought to myself that had mother gone to master about it, it would have helped me some, for he and she grew up together and he thought a great deal of her. But father said to mother, “you better not go to master, for while he might stop the child from being treated badly, Mr. Young may revenge himself through the overseer, for you know that they are very friendly to each other.” So said father to mother, “you would gain nothing in the end; the best thing for us to do is to pray much over it, for I believe that the time will come when this boy with the rest of the children will be free, though we may not live to see it.”¹⁴⁹

Jacob Stroyer u autobiografiji živopisno opisuje užasne stvarnosti ropstva, od boli zbog razdvajanja porodica do kratkog predaha tokom praznika. Prodaja njegovih sestara, Violet i Priscille, nakon što je njihov vlasnik John Singleton bankrotirao zbog poplava, pokazuje surovost trgovačkog sistema koji je razdirao porodice.¹⁵⁰ Muževi sestara su se opirali, ali su zbog toga zatvoreni i nasilno premješteni u Louisijanu, regiju koja se smatrala sinonimom za očaj.

Život u robovskim kolibama bio je obilježen prenatrpanošću i lošim uslovima.¹⁵¹ Male, improvizovane prostorije dijelilo je više porodica, što je pružalo malo privatnosti. Sukobi između porodica su bili uobičajeni, dok su snažne zajedničke veze često pomagale robovima da izdrže te nedaće.

Kazne su bile surova svakodnevnica, a priča o Harryju to jasno ilustruje. Dobio je 300 udaraca bičem zbog posjete zabranjenoj plantaži, što je ostavilo trajne fizičke i emocionalne ožiljke.¹⁵² Iako su takve kazne bile nazivane “lakim kaznama”, pokazivale su okrutnost plantažera i nasilje ukorijenjeno u sistemu ropstva.

„Mr. Jackson tied him and hit him three hundred lashes and then said to him “Harry, if you were not such a good nigger I should have given you a first class whipping, but as you are

¹⁴⁸ Isto

¹⁴⁹ Isto

¹⁵⁰ Isto

¹⁵¹ Isto

¹⁵² Isto

a good fellow, and I like you so well, I thought I would give you a light flogging now; you must be a good nigger and behave yourself, for if I ever have to take hold of you again, I shall give you a good whipping.”¹⁵³

Čini otpora, uključujući bježanje, svjedoče o snazi i izdržljivosti robova. Oni koji su bježali često su formirali zajednice u šumama, izbjegavajući hvatanje kroz strateške saveze i samoodbranu.¹⁵⁴ Oslanjali su se na mreže podrške među robovima za hranu i oružje, iako je izdaja od strane drugih robova predstavljala stalnu prijetnju.

Božićni praznici pružali su rijetke trenutke radosti, kada su robovi plesali, pjevali i razmjenjivali poklone. Te proslave su često služile vlasnicima kao način da učvrste svoju dominaciju i prikažu se kao dobrotvori, dajući simbolične poklone i alkohol kako bi umirili svoje radnike.¹⁵⁵ Stroyer zaključuje svoja iskustva s opreznim sudom, tvrdeći da je neznanje osnova okrutnosti ropstva. Iako izbjegava direktnu osudu svojih bivših vlasnika, njegov narativ implicitno kritikuje dehumanizirajući sistem i njegove trajne posljedice.

Bilo na gradskoj pijaci robova ili na aukcijskom bloku na plantažama, "trgovina ljudskim mesom" bilo je mračno sjećanje koju su prepričavali mnogi bivši robovi. Ima dosta narativa o tome da su bili skinuti radi detaljnog pregleda, prisiljeni da rade stvari protiv njihove volje, odbačeni ako su previše inteligentni ili previše skloni da pobjegnu, premlaćivani ako nisu "naveli gledaoce da ih kupe" i možda najbolnije, zauvijek odvojeni od porodice.

Narativi o aukcijama robova otkrivaju nečovječnost i brutalnost ropstva u Americi. Charlie McClendon, bivši rob iz Arkansasa govorio je o svojim iskustvima:

"I member when they was sellin' niggers. They'd put 'em on a block and sell 'em just like you'd sell a horse. They'd bid 'em off just like you'd bid off stock now. They'd strip 'em stark naked and sell 'em. They'd examine 'em just like you'd examine a mule. They'd look at their teeth and pinch 'em to see if they was tender. They'd say, 'This is a good nigger...'”¹⁵⁶

Henry Clay iz Texasa opisuje kako su porobljene osobe bile svučene do gole kože i pregledane kao roba, pri čemu su fizičke povrede smanjivale njihovu vrijednost.

¹⁵³ Isto

¹⁵⁴ Isto

¹⁵⁵ Isto

¹⁵⁶ McClendon, Charlie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/>. Pristupljeno: 10.12.2024.

„I ‘member de day dey put us on de block, standin’ up dere like we was cattle. White men walk ‘round us, look in our mouth, feel our arms and legs like we was horses. Mama was cryin’, beggin’ ‘em not to take her babies. But dey didn’t care none. Sold her off first, and she screamed, callin’ my name. I try to run to her, but a man grab me by de arm, say, ‘You be still, boy, or I’ll give you somethin’ to cry ‘bout.’ Next thing I know, dey pull my brother up next. Sold him too. We never seen Mama or him again. Dey sellin’ us like pigs at market, and dat’s all we was to dem jus’ somethin’ to buy and sell.”¹⁵⁷

Sarah Gudger, rođena 1816. godine u Sjevernoj Carolini, svjedoči o brutalnosti trgovine robljem i traumatičnom iskustvu odvajanja od obitelji. Njen narativ naglašava kako su porobljeni ljudi bili tretirani kao roba, ocjenjivani po fizičkim karakteristikama i prodavani bez obzira na emocionalne veze ili ljudsko dostojanstvo.

"I was jus’ a little girl when dey brung us to de auction. I holdin’ on to my mammy’s dress, shakin’ all over, but dey done snatch me away. Put me up on dat stand so all de white folks could see. Dey make me turn ‘round, show my teeth, feel my arms. One man say, ‘She strong, she’ll do.’ He bid money, and dat was it. I look for my mammy, but dey already took her off. I scream, I cry, but dey tell me hush. Never see her no more. Dat was de worst day of my life.”¹⁵⁸

Okrutnost se nije zaustavljala na aukcijskom bloku. Josephine Smith iz Sjeverne Caroline prisjeća se kako je svjedočila lancima povezanih porobljenih osoba koje su vodili trgovci, često oskudno obučene i pothranjene. Opisuje ženu koja je pala i umrla tokom jednog takvog marša, a na njenu smrt se gledalo s bezosjećajnom ravnodušnošću.

"I ‘members de day when we wuz put on de block at Richmond... A preacher by de name of Maynard bought me an’ mammy an’ carried us ter Franklinton... I wuz a slave oman at Louisburg who had been sold off from her three weeks old baby an’ wuz bein’ marched ter New Orleans. She had walked till she wuz give out an’ she wuz weak enough ter fall in de middle o’ de road. She wuz chained wid twenty or thirty other slaves an’ dey stopped ter rest in de shade o’ a tree. She axed me fer a drink o’ water an’ I went ter de branch an’ brung her some. She drunk it an’ den axed me ter ax de speculator ter let her stay dar an’ rest a while, but

¹⁵⁷ Clay, Henry. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 5, Indiana, Arnold-Woodson. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn050/>. Pristupljeno: 10.12.2024.

¹⁵⁸ Gudger, Sarah., Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 14.12.2024.

he cussed me an' told me ter git on. She died right dar by de side o' de road an' dey buried her right dar, cussin' 'cause dey had lost money on her."¹⁵⁹

Richard Jones opisuje svoju ulogu vozača čamca na velikoj plantaži u Južnoj Carolini, gdje su robovi prevozili pamuk riječnim tokovima radi prodaje.¹⁶⁰ Ova uloga se razlikuje od uobičajenijih oblika rada na poljima, poput sadnje, obrade i žetve usjeva. Na plantažama su robovi obavljali raznovrsne zadatke, uključujući zanatske poslove, kućne i fizički zahtjevne zadatke poput upravljanja čamcem.

Jonesov iskaz otkriva složen odnos prema prisilnom radu. Iako je svoje zadatke obavljao s vještinom i snalažljivošću, pominje strah i fizičke izazove, poput navigacije opasnim vodama, što je bilo dodatno otežano sviješću da njegovi naporu koriste njegovom vlasniku, a ne njemu samome. Uprkos svojim okolnostima, robovi poput Jonesa gradili su osjećaj identiteta i postignuća kroz svoje vještine i sposobnosti preživljavanja. Jones s ponosom i otpornošću govori o svom dugogodišnjem iskustvu na rijeci Broad, ističući svoju sposobnost da se nosi s teškim uvjetima. Tokom intervjua, istakao je sljedeće:

"Mr., I run on Broad River fer over 24 years as boatman, carrying Marse [Master] Jim's cotton to Columbia fer him. Us had de excitement on dem trips. Lots times water was deeper than a tree is high. Sometimes I was thrown and fell in de water. I rise up every time, and swim back to de boat and git on again. If de weather be hot, I never ketch cold, 'Look-up, you are a brave man."¹⁶¹

Narativ Arnolda Gragstona pruža iz prve ruke prikaz njegove uloge u podzemnoj željeznici, otkrivajući složenost otpora, hrabrosti i solidarnosti tokom ropstva. Gragston je kroz fizičke opasnosti i psihičke posljedice tako opasnog poduhvata.¹⁶² U početku nevoljno, opisao je svoj prvi susret sa zahtjevom da pomogne mladoj ženi preko rijeke:

¹⁵⁹ Smith, Josephine. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 2, Jackson-Yelladay. 1936. Manuscript/Mixed Material.. <https://www.loc.gov/resource/mesn.112/>. Pristupljeno: 14.12.2024.

¹⁶⁰ Jones, Richard. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 14, South Carolina, Part 3, Jackson-Quattlebaum. Library of Congress. <https://www.loc.gov/item/mesn143> Pristupljeno 15.12.2024.

¹⁶¹ Jones, Richard. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 14, South Carolina, Part 3, Jackson-Quattlebaum. Library of Congress. <https://www.loc.gov/item/mesn143> Pristupljeno 16.12.2024.

¹⁶² Gragston, Arnold, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 06.01.2025.

"I was scared and backed out in a hurry... but then I saw the girl, and she was such a pretty little thing, brown-skinned and kinda rosy, and looking as scared as I was feelin".¹⁶³ Uprkos njegovom strahu, pogled na njenu ranjivost natjerao ga je da djeluje. Strah je bio stalni pratilac Gragstona tokom njegovih misija. Prepričao je živopisne slike potencijalne kazne od svog vlasnika, rekavši:

"All the next day I kept seeing Mister Tabb laying a rawhide across my back, or shootin' me".¹⁶⁴ Nakon svog početnog uspjeha, počeo je prevoziti veće grupe, navodeći:

"I soon found myself goin' back across the river, with two and three people, and sometimes a whole boatload. I got so I used to make three and four trips a month."¹⁶⁵ Njegova sposobnost da se prilagodi logističkim i emocionalnim zahtjevima ovih misija naglašava njegovu posvećenost cilju. Gragstonovi naponi ističu aktivan otpor porobljenih pojedinaca i njihovih saveznika protiv institucije ropstva.

Tijekom povijesti neki su porobljeni Afroamerikanci tražili utočište među indijanskim zajednicama. Te su skupine često pružale utočište, integrirajući bjegunce u svoja društva. Odnosi između Afroamerikanaca i Indijanaca bili su složeni, od međusobne saradnje do zajedničkog ugnjetavanja pod europskom kolonizacijom. U nekim su slučajevima ta savezništva dovela do stvaranja jedinstvenih kulturnih mješavina, obogaćujući naslijeđe obiju zajednica.

Clarice Jackson i ranije spomenuti Charlie McClendon, oboje bivši robovi iz Pine Bluffa u saveznoj državi Arkansas, dali su lične iskaze o svojim susretima s Indijancima tokom i nakon Američkog građanskog rata. Clarice Jackson se sjeća kako je vidjela indijanske ratnike koji su prolazili njenim krajem na putu do bitke kod Arkansas Posta. Živo je opisala trenutak kada je čula odjek topova i pitala majku šta se dešava, a ona joj je odgovorila da je u toku rat.

"I remember seein' the Indians goin' by to fight at Arkansas Post. They fought on the southern side. When I heard the cannons, I asked my mama what it was and she said 'twas

¹⁶³ Isto

¹⁶⁴ Gragston, Arnold, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 06.01.2025

¹⁶⁵ Isto

war."¹⁶⁶ Njeno svjedočanstvo naglašava ulogu Indijanaca u sukobu i njihovu prisutnost u tom području tokom burnog razdoblja.

S druge strane, Charlie McClendon dao je mirniji prikaz odnosa s Indijancima, rekavši da su često prolazili i trgovali s lokalnim stanovništvom. Opisao ih je kao prijateljski nastrojene ljude koji nisu pravili probleme, što sugerira da su Afroamerikanci i Indijanci u nekim krajevima živjeli zajedno u relativnom miru.

"I member seein' de Indians passin' by. Dey was friendly and would often stop to trade goods. Dey didn't bother nobody."¹⁶⁷ Dok Clariceina priča ističe njihovu ulogu u ratu, Charliejevo sjećanje pruža uvid u svakodnevne interakcije i trgovinu, pokazujući kako su se ove dvije zajednice povremeno susretale i sarađivale. Zajedno, njihovi iskazi nude uvid u složene i raznolike odnose između Afroamerikanaca i Indijanaca na jugu SAD-a u 19. stoljeću.

Porobljene žene nosile su ogroman teret, balansirajući naporan rad s kućanskim obavezama. Na poljima su obavljale iste fizički zahtjevne poslove kao i muškarci, obrađivale su i žetvu usjeva. Nakon ovih napornih dana vraćale su se u svoje prostorije kuhati, čistiti i brinuti se za svoju porodicu. Uprkos neumoljivom radnom opterećenju, porobljene žene igrale su ključnu ulogu u održavanju obiteljskih struktura i kulturnih tradicija, služeći kao stupovi snage unutar svojih zajednica. Jedna od njih je i Fannie Moore iz Južne Caroline.

"The women worked just as hard as the men. We planted, hoed, and picked cotton. When we wasn't in the fields, we cooked, washed, and took care of the children."¹⁶⁸

Stražari ili nadzornici su bili zaposleni na plantažama da upravljaju porobljenim radnicima, često provodeći disciplinu nasiljem i zastrašivanjem. Njihova primarna odgovornost bila je povećati produktivnost, često pribjegavajući brutalnim metodama za održavanje kontrole. Strah koji su ulijevali stražari pridonio je opresivnom okruženju plantaža, naglašavajući stalnu prijetnju fizičkog kažnjavanja koju su podnosili porobljeni pojedinci. John Fields iz Louisiane nerado opisuje svoja iskustva sa jednim od stražara.

¹⁶⁶ Jackson, Clarice. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 4, Jackson-Lynch. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn024/>. Pristupljeno: 16.12.2024.

¹⁶⁷ McClendon, Charlie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/>. Pristupljeno: 16.12.2024.

¹⁶⁸ Moore, Fannie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 2, Jackson-Yellerday. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn112/>. Pristupljeno: 16.12.2024.

"The overseer was the one who kept us working. He had a whip and didn't hesitate to use it if we slowed down. Most of us feared him more than the master."¹⁶⁹

Priče o robovima naglašavaju brojne načine na koje su se porobljeni pojedinci odupirali opresivnom autoritetu svojih vlasnika, i direktno i indirektno. Djela direktnog otpora uključivala su bijeg, fizičke sukobe i sabotazu. Naprimjer, Josie Jordan je ispričala kako se njena majka borila protiv svog vlasnika:

"She just figured she would be better off dead and out of her misery as to be whipped all the time, so one day the master claimed there was something wrong with her work and started to raise his whip, but mammy fought back and when the ruckus was over the Master was laying still on the ground".¹⁷⁰

Slično, odbijanje robinje January da zavapi tokom brutalnog bičevanja pokazalo je psihički otpor: "De massa got madder and madder kaze [because] he couldn't make January holla ... His lips wuz a quiverin' and his body wuz a shakin', but his mouf it neber open".¹⁷¹

Nevidljivi činovi rušenja autoriteta bili su podjednako upečatljivi. Porobljeni pojedinci očuvali su svoju ljudskost kroz kulturne i duhovne prakse. Anderson Edwards je opisao tajna molitvena okupljanja, rekavši: "We prayed a lot to be free and the Lord done heered us. We didn't have no song books and the Lord done give us our songs and when we sing them at night it jus' whispering so nobody hear us".¹⁷²

Međutim, neka djela prkosa dovela su do oštrijih kazni ili neuspjelih bijegova, kao što se vidi u izvještajima o robovima koji su zarobljeni i kažnjeni nakon bijega. Narativi nas također podsjećaju da nedostatak direktnog otpora nije bio lični neuspjeh. Rizici prkosa bili su ogromni, često dovodeći do teških posljedica za pojedince i njihove porodice. Felix Haywood je razmišljao o poteškoćama kolektivne pobune: "If every mother's son of a black had thrown 'way his hoe and took up a gun to fight for his own freedom along with the Yankees, the war'd been over before it began. But we didn't do it. We couldn't help stick to our masters.

¹⁶⁹ Fields, John W. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 5, Indiana, Arnold-Woodson. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn050/>. Pristupljeno: 16.12.2024.

¹⁷⁰ Jordan, Josie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 13, Oklahoma, Adams-Young. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn130/>. Pristupljeno: 17.12.2024.

¹⁷¹ Colbert, William. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 6, Kansas, Holbert-Williams. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn060/>. Pristupljeno: 17.12.2024.

¹⁷² Edwards, Anderson. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 2, Easter-King. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn162/>. Pristupljeno: 17.12.2024.

We couldn't no more shoot 'em than we could fly."¹⁷³ Haywoodov citat naglašava složenu stvarnost s kojom su se robovi suočavali, iako su sanjali o slobodi, činjenica da su bili vezani uz svoje vlasnike, kako emocionalno tako i praktično, onemogućavala je masovni otpor. Otpor se nije uvijek manifestirao oružanom borbom, već kroz svakodnevni opstanak i očuvanje dostojanstva unutar sistema koji ih je pokušavao lišiti upravo toga.

Narativi otkrivaju dirljive, ali inspirativne priče pojedinaca koji su se suprotstavljali ropstvu kroz bijeg. Ovaj otpor je često bio povezan s velikim rizicima, kako opisuje Israel Jackson: "I 'scaped once. Took to de swamps and thought I was free. But de patrollers was always out, and dey caught me 'fore I could get far. Dey brought me back, and I paid for dat with de lash. But for dem few days, I felt like a man, not no slave."¹⁷⁴

Nešto slično, ispričao je i Henry Nelson: „I 'member one time I runned away. I got tired of de way dey was treatin' me, so I slips off one night and hides in de woods. I stayed dere 'bout a week, livin' off berries and what I could find. But dey had dem dogs, and dey tracked me down. I got a whippin' for dat, but it was worth it to taste a little freedom."¹⁷⁵

Narativi prikazuju razne kreativne i smjele strategije bijega. Na primjer, Samuel Simeon Andrews priča kako su njegovi rođaci koristili "prašinu i nekoliko komada drveta" kako bi zbunili pse tragače, što im je omogućilo da izbjegnu zarobljavanje: „They smoked their feet and jumped the fence, and the dogs turned back and could track no further. Thus, they stayed in the woods until freedom“.¹⁷⁶ Slično tome, Leah Garrett opisuje kako je par živio u pećini sedam godina, neotkriven, tokom kojih su odgojili troje djece. „People had passed over dis cave ever so many times, but nobody knowed dese folks wuz livin' dar“. Ove priče otkrivaju kako su porobljene osobe prilagođavale svoje okruženje i koristile domišljate strategije za preživljavanje.

Walter Rimm priča kako je bjegunac po imenu Tom bio namamljen natrag lažnim obećanjima o milosti, samo da bi bio brutalno kažnjen: „Master say he won't whip him... but

¹⁷³ Haywood, Felix. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 2, Easter-King. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn162/>. Pristupljeno: 18.12.2024.

¹⁷⁴ Jackson, Israel. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 4, Jackson-Lynch. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn024/>. Pristupljeno: 18.12.2024.

¹⁷⁵ Nelson, Henry. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/>. Pristupljeno: 18.12.2024.

¹⁷⁶ Andrews, Samuel Simeon. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/> Pristupljeno: 21.12.2024.

then he had him tied up out in the yard for 250 licks“.¹⁷⁷ Ovo izdavanje povjerenja ističe sistemsku manipulaciju i okrutnost koje su robovlasnici koristili kako bi zadržali kontrolu.

Neki porobljeni pojedinci tražili su slobodu ne idući na Sjever, kako se to često percipira, već prema jugu, u Meksiko. Felix Haywood objašnjava: "All we had to do was to walk South, and we'd be free as soon as we crossed the Rio Grande. In Mexico, you could be free. They didn't care what color you was, black, white, yellow, or blue".¹⁷⁸ Ovo naglašava često zanemarenu rutu prema slobodi, koja ističe geografsku raznolikost strategija bijega.

Afroamerikanci su igrali ključnu ulogu u organizaciji i podršci bjekstvima robova, pružajući pomoć onima koji su uspjeli da stignu na slobodnu stranu rijeke Ohio, Boston ili Kanadu. Poseban fokus stavlja se na njihove zajedničke napore kroz mrežu Podzemne željeznice, aktivnosti „Vigilance committee“ i djelovanje pokreta „Black Convention Movement“ na Sjeveru.¹⁷⁹

Arnold Gragston i John Parker bili su afroamerički kondukteri na podzemnoj željeznici, obojica su pomogli odbjelim robovima da pobjegnu preko rijeke Ohio iz Kentuckyja.¹⁸⁰ U svojim pričama opisuju kako su se uključili u poduhvat, kako su se nosili sa prestrašenim bjeguncima i kako su izbjegli zarobljavanje ili otkrivanje.

Kada su robovi bjegunci stigli na slobodnu teritoriju, mnogi su dobili podršku od pojedinaca. Posebno nakon donošenja Zakona o odbjelim robovima iz 1850. godine, koji je ukinuo sigurnost odbjelih robova na Sjeveru, pomoć im je pružalo udruženje slobodnih

¹⁷⁷ Rimm, Walter. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 3, Lewis-Ryles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn163/>. Pristupljeno: 25.12.2024.

¹⁷⁸ Haywood, Felix. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 2, Easter-King. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn162/>. Pristupljeno: 18.12.2024.

¹⁷⁹ Vigilance committee predstavlja organizacije u 19. stoljeću koje su pomagale porobljenim ljudima da pobjegnu kroz podzemnu željeznicu, pružajući sklonište, pravnu pomoć i otpor od ugnjetavanja, s značajnim grupama poput Philadelphia odbora za budnost na čelu s Williamom Stillom. Istodobno, Black Convention Movement, počevši od Nacionalne crnačke konvencije iz 1830. godine, okupio je slobodne Afroamerikance da zagovaraju aboliciju, građanska prava, obrazovanje i bolje ekonomske prilike, dok su se suprotstavljali naporima kolonizacije. Oba pokreta bila su sastavni dio borbe protiv ropstva i za rasnu jednakost, pri čemu su se Odbori za budnost fokusirali na izravnu pomoć i otpor, a Black Convention Movement naglašavao je političko organiziranje i osnaživanje zajednice. <https://www.nps.gov/subjects/undergroundrailroad/index.htm> Pristupljeno: 05.01.2025.

¹⁸⁰ Podzemna željeznica bila je tajna mreža ruta i „sigurnih“ kuća uspostavljena u Sjedinjenim Državama tokom 19. stoljeća. Korištena je od strane porobljenih Afroamerikanaca kako bi pobjegli u slobodne države i Kanadu uz pomoć abolicionista i saveznika koji su podržavali njihovu borbu. Izraz "Podzemna željeznica" pojavljuje se 1830-ih godina, i iako nije bila stvarna željeznica, bila je metaforički izraz za mrežu ljudi i mjesta koja su pomagala odbjelim robovima na njihovom putu do slobode. Podzemna željeznica predstavlja značajan dio američke historije, simbolizirajući borbu protiv ropstva i težnju za slobodom. Procjenjuje se da je do izbijanja građanskog rata oko 100.000 porobljenih ljudi pobjeglo putem Podzemne željeznice. <https://www.britannica.com/topic/Underground-Railroad> Pristupljeno: 05.03.2025.

Afroamerikanaca, ranije spomenuto kao „Vigilance committee“. Iz knjige računa Bostonskog komiteta za osviještenost, vidimo višegodišnje troškove za obezbjeđivanje hrane bjeguncima, štampanje upozorenja protiv lovaca na robove, unajmljivanje kočija da odvoze bjegunce dalje na Sjever i promoviranje cilja njihovog komiteta.¹⁸¹

Narativi također osvjetljavaju psihološki teret i društvenu dinamiku bježanja. John W. Fields se osvrće na sistemsko neznanje koje je nametnuto ropstvom, napominjući: "Our ignorance was the greatest hold the South had on us. We knew we could run away, but what then? An offender guilty of this crime was subjected to very harsh punishment".¹⁸² Takvi uvidi otkrivaju kako su porobljeni pojedinci pažljivo vagali svoje opcije i rizike. Izdržljivost i otpornost onih koji su uspjeli pobjeći ili pružiti otpor ostala je snažan dokaz ljudske odlučnosti.

Porobljeni Afroamerikanci su, uprkos brutalnim ograničenjima ropstva, razvijali složene zajedničke identitete koji su se oslanjali na porodicu, duhovnost i zajedničke kulturne prakse. Ove zajednice su igrale ključnu ulogu u očuvanju dostojanstva i otpora dehumanizaciji. Porodica je predstavljala osnovnu ćeliju zajednice, iako je često bila fragmentirana kroz prisilne prodaje. John W. Fields je opisao kako je, nakon smrti vlasnika, cijela njegova porodica razdvojena: "I can't describe the heartbreak and horror of that separation".¹⁸³ Takva svjedočenja osvjetljavaju razmjere tragedije ropstva i potrebu za ponovnim stvaranjem zajedništva.

Međutim, zajednice su nalazile načine za održavanje porodičnih veza. Arnold Gragston je pominjao vlasnike koji su dopuštali brakove između ljudi na različitim plantažama ili čak premještali porobljene osobe kako bi porodice ostale zajedno: "He would let us go a-courtin' on the other plantations near anytime we liked".¹⁸⁴ Iako su ovakve odluke zavisile od dobre volje vlasnika, one pokazuju koliko je zajednica bila posvećena očuvanju porodičnih struktura.

¹⁸¹ Troškovi uključuju također i medicinsku skrb i pravnu pomoć. Ovi podaci pokazuju organizirani otpor protiv Zakona o odbjeglih robovima i važnost podrške afroameričkoj zajednici u Bostonu. Detaljan popis transakcija pruža uvid u mrežu pomoći koja je djelovala uprkos prijetnjama represije. Više o tome na: <https://primaryresearch.org/account-book-of-francis-jackson/>. Pristupljeno: 05.01.2025.

¹⁸² Fields, John W. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 5, Indiana, Arnold-Woodson. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn050/>. Pristupljeno: 18.12.2024.

¹⁸³ Isto, Pristupljeno: 20.12.2024.

¹⁸⁴ Gragston, Arnold, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 20.12.2024.

Kulturne prakse, poput zajedničkih pjesama, priča i religijskih okupljanja, služile su kao alat za očuvanje identiteta. Mary James je pomenula kako su duhovne aktivnosti njenog djeda bile toliko moćne da su ga prodali u drugi grad: "Grandpap was sold because he got religious and prayed that God would set him and grandma free".¹⁸⁵ Duhovnost je tako postala ne samo izvor utjehe, već i način otpora. Porobljeni ljudi su se suočavali sa diskriminacijom i unutar zajednica. U nekim slučajevima, razlike u boji kože unutar porodica izazivale su tenzije. Narativ žene poznate kao "Mama Duck" osvjetljava ovu realnost: "Didn't want me, 'cause I be black. All de otha youngins o' hers be bright".¹⁸⁶ Mama Duck spominje kako je njen majka imala druge, svjetloputije djece, što je dodatno naglašavalo nejednakosti unutar zajednice. Ova razlika u boji kože, koja je često bila posljedica prisilnih odnosa između robovlasnika i porobljenih žena, stvarala je hijerarhije i razdore. Svjetlija boja kože ponekad je povezivana s povlasticama, čak i unutar zajednice porobljenih ljudi, što je dodatno kompliciralo odnose i stvaralo tenzije.

Iako je ropstvo ograničilo slobodu, Afroamerikanci su nalazili načine da izraze autonomiju. Pored očuvanja porodica, oni su razvijali i neformalnu ekonomiju i mreže podrške. Duh zajedništva bio je ključan ne samo za preživljavanje, već i za očuvanje kolektivnog identiteta. Afroamerikanci su, kroz svoje mreže, uspevali da zadrže osećaj pripadnosti i solidarnosti, što je postalo osnova za buduće borbe za prava i slobodu.

Narativi o životu na plantažama otkrivaju svakodnevna iskustva porobljenih pojedinaca, s naglaskom na njihov rad, otpor i načine očuvanja kulturne i duhovne otpornosti uprkos sistemskoj represiji. Narativi otkrivaju da su, uprkos represivnom okruženju, porobljeni ljudi razvijali bogate kulturne tradicije i osjećaj zajedništva. Clayton Holbert je opisao kako su tokom božićnih praznika imali odmor, što je omogućavalo okupljanja i proslave: „We had festivals during the Christmas vacation... from Christmas Eve to New Year's we had a vacation“.¹⁸⁷ Ovi trenuci predaha bili su ključni za jačanje solidarnosti među porobljenima.

Pripovijedanje priča i usmena tradicija igrali su ključnu ulogu u očuvanju kulturnog naslijeđa i prenošenju mudrosti. William Henry Towns se prisjetio kako su stariji tokom

¹⁸⁵ James, Mary. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 8, Maryland, Brooks-Williams. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn080/>. Pristupljeno: 20.12.2024.

¹⁸⁶ Duck, Mama. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 21.12.2024.

¹⁸⁷ Holbert, Clayton. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 6, Kansas, Holbert-Williams. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn060/>. Pristupljeno: 28.12.2024.

praznika pripovijedali priče i zagonetke: „De grownups would tell some of de awf’lest tales sometimes“.¹⁸⁸ Ove priče služile su kao sredstvo prenošenja kulture i vrijednosti, osiguravajući da, uprkos dehumanizirajućim uslovima ropstva, identitet zajednice opstane.

Treba naglasiti da iako narativi pružaju bogatstvo informacija, važno je pristupiti im s kritičkog aspekta. Intervjui su vođeni decenijama nakon ukidanja ropstva, a dinamika između dvije strane, mogla je utjecati na svjedočanstva. Osim toga, izbor ispitanika je upitan, jer je intervjuirano manje od 2% dostupnih bivših robova, a proces selekcije nije bio jasno definisan.

4.1. Život i rad na plantažama

Plantaže u Americi bile su definirane s nekoliko ključnih karakteristika. Oslanjale su se na prisilni rad, prvenstveno na afričke robove, a prisilni rad je zahtijevao stalnu opskrbu novom radnom snagom. Porobljeni radnici su kontrolirani strogim kaznama, ograničenjima njihovog kretanja i dehumanizirajućim sistemom koji ih je sveo na status uporediv sa stokom. Da bi se ojačao sistem plantaža, razvijeni su kodeksi robova kako bi se institucionalizirao rasizam i nametnula stroga društvena kontrola.¹⁸⁹ Plantaže su značajno utjecale na ekonomski rast Amerike, preoblikujući ekologiju, ekonomiju, kulturu i društvene strukture evropskih kolonija u regionu.

Solomon Northrop, bivši porobljeni Afrikanac, opisao je život na poljima pamuka u Louisiani: „there is no such thing as rest, the hands are required to be in the cotton fields as soon as it is light in the morning, and with the exception of ten or fifteen minutes, which is given for break, they are not permitted to be a moment idle until it is dark to see.“¹⁹⁰

Rad porobljenih osoba bio je organizovan u zavisnosti od vrste uzgajanog usjeva. U Virginiji i Marylandu, gdje je glavni usjev bio duhan, porobljeni Afrikanci su radili na malim do srednje velikim poljima. Plantažeri, koji su posjedovali stotine robova, često su ih

¹⁸⁸ Towns, William Henry. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 1, Alabama, Aarons-Young. to 1937, 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn010/>. Pristupljeno: 29.12.2024.

¹⁸⁹ Curtin 1990, 40.

¹⁹⁰ Northup 1853, 167.

raspoređivali na više plantaža. Vlasnici i robovi živjeli su blizu jedni drugih, kako bi vlasnik mogao nadgledati i kontrolisati „svoje“ robove.¹⁹¹ U Južnoj Carolini i Georgiji glavni usjev bila je riža. Budući da je riža zahtijevala navodnjavanje i veliku koordiniranu radnu snagu, porobljeni ljudi živjeli su i radili u većim grupama.¹⁹² Vlasnici plantaža su živjeli u gradovima i zapošljavali bijele nadzornike kako bi upravljali njihovim imanjima.¹⁹³

Iako se život na plantažama značajno razlikovao u različitim regijama, zakoni o robovima u svakoj državi uskraćivali su osnovna ljudska prava Afroamerikancima i davali vlasnicima robova moć da ih nemilosrdno kontroliraju.¹⁹⁴

Na plantažama šećerne trske porobljeni ljudi su živjeli u teškim uvjetima, jer je uzgoj šećera bio izuzetno zahtjevan posao. Radne grupe sastavljene od muškaraca, žena, djece i starijih osoba radile su od zore do mraka pod naredbama bijelog čuvara. Radni dan počinjao je u zoru, a porobljeni ljudi imali su samo kratke pauze za doručak i ručak, nakon čega bi nastavili raditi do noći.¹⁹⁵ Po povratku u svoje smještajne jedinice, često su morali obavljati dodatne kućanske poslove prije nego što bi otišli na spavanje. Porobljeni ljudi su često bili bičevani ako nisu radili dovoljno naporno. Tokom sezone žetve radili su u smjenama koje su trajale i do 18 sati dnevno.¹⁹⁶

Djevojčice su radile na imanjima od četvrte godine života.¹⁹⁷ Poslovi za djevojke između 12 i 19 godina uključivali su rad na polju, brigu o stoci ili obavljanje kućanskih dužnosti. Zrele žene često su radile kao babice, medicinske sestre ili domaćice. Na Jamajci je većina žena u dobi od 19 do 54 godine radila na poljima.¹⁹⁸

Na plantažama su porobljeni ljudi živjeli u teškim uvjetima. Većina njih nije imala gotovo ništa, dok su neki ipak imali nekoliko osnovnih stvari. Njihove kućice, obično sa slamnatim krovovima i zemljanim podovima, bile su vrlo skromno opremljene. U nekim od njih nalazili su se samo krevet, stol i klupa, dok su drugi živjeli u potpunoj siromašnosti, bez ikakvog namještaja. Vlasnici su imali potpunu kontrolu nad životima porobljenih ljudi i tretirali ih kao vlasništvo. Budući da porobljeni ljudi nisu imali nikakva prava, vlasnici plantaža su se ponašali kao diktatori. Porobljeni ljudi koji su se protivili ili pružali otpor, čak i

¹⁹¹ Northup 1853, 167.

¹⁹² Mulcahy 2014, 98.

¹⁹³ Curtin 1990, 40.

¹⁹⁴ Finkelman 2012, 131.

¹⁹⁵ Curtin 1990, 41.

¹⁹⁶ Adams, Pleck 2010, 36.

¹⁹⁷ Saxton 2003, 186.

¹⁹⁸ Isto

na najmanje načine, bili su brutalno kažnjavani. Kazne za porobljene ljude varirale su u težini. Uhvaćeni bjegunci mogli su biti obješeni ili osakaćeni. Porobljeni ljudi su često bičevani zbog bilo kakvog prekršaja, a broj udaraca bičem ovisio je o ozbiljnosti "zločina".¹⁹⁹

Olaudah Equiano, jedan od bivših robova, objavio je 1789. svoju životnu priču, u kojoj je zapisao: " It was very common in several of the islands, particularly in St. Kitt's, for the slaves to be branded with the initial letters of their master's name; and a load of heavy iron hooks hung about their necks. Indeed on the most trifling occasions they were loaded with chains; and often instruments of torture were added. The iron muzzle, thumb-screws, &c. are so well known, as not to need a description, and were sometimes applied for the slightest faults. I have seen a negro beaten till some of his bones were broken, for even letting a pot boil over."²⁰⁰ Međutim, uprkos eksploataciji i ugnjetavanju plantažnog sistema, bilo kroz male ili veće oblike otpora, Afrikanci su se uvijek bunili protiv svog porobljavanja.

4.2. Porodične veze i zajednica

Kada su Afrikanci nasilno odvedeni iz svojih domova i porobljeni, bili su brutalno odvojeni od svojih porodica i društvenih mreža koje su bile ključne za njihovo preživljavanje i identitet. U britanskim kolonijama Sjeverne Amerike, kao i kasnijim slobodnim državama Američke unije, mogućnost porobljenih ljudi da rekonstruišu porodične jedinice bila je gotovo isključivo zavisna od volje njihovih vlasnika što ukazuje na duboko dehumanizirajući karakter ropstva.

Tokom dugih godina ropstva, afroameričke porodice igrale su ključnu ulogu u očuvanju afričkih kulturnih tradicija, odgajanju mladih, brizi za starije i ublažavanju teških odnosa između vlasnika i robova. Ove porodice također su bile izvor otpora protiv represivnog sistema. Već na samom početku, robovi su proširili mrežu rodbinskih veza izvan granica svojih farmi i plantaža, stvarajući veze sa članovima porodice koji su bili razdvojeni okolnostima ropstva. Jezik srodstva izražavao je međusobne obaveze, pri čemu su robovi jedni druge oslovljavali kao braću i sestre, često stvarajući porodične veze sa onima koji nisu

¹⁹⁹ Adams, Pleck 2010, 36.

²⁰⁰ Equiano 2001, 213.

bili u krvnom srodstvu.²⁰¹ Do 19. stoljeća, ove prakse srodstva razvile su se u zajedničku ideologiju koja je obuhvatala širu afroameričku zajednicu, gdje su porodični i identitet zajednice bili duboko povezani.²⁰²

Ukidanje ropstva imalo je značajan utjecaj na porodični život bivših robova, istovremeno jačajući i transformirajući njihove porodične odnose. Ova novostečena sloboda omogućila je da potisnute tradicije i vjerovanja procvjetaju, dok su stare prakse dobile nova značenja. U periodu neposredno nakon građanskog rata, oslobođeni Afroamerikanci radili su na ponovnom izgradnji svojih porodica, obnavljajući veze sa rodbinom i učvršćujući srodničke veze stvorene tokom ropstva. Sa porodicama koje više nisu bile pod kontrolom vlasnika robova, uspostavili su stabilnije i trajnije odnose, postavljajući temelje za život u slobodi.

Porobljeni ljudi su, uprkos nehumanim uvjetima, pokušavali zaštititi svoje porodice. Ipak, njihove nade i napori često su bili gušeni zakonskim sistemima koji su opravdavali ropstvo i lišavali ih osnovnih ljudskih prava.²⁰³ Naprimjer, crni muškarci koji su stupali u brak s bijelim ženama činili su to ne zbog društvene tolerancije, već kao pokušaj da se njihova djeca oslobode potlačenosti.²⁰⁴ Ova dinamika je bila još jedan podsjetnik na brutalnost sistema u kojem su porodične veze bile sredstvo manipulacije i kontrole.

Razvoj plantažnog sistema na Jugu dodatno je pogoršao situaciju. Zakonska regulacija ropstva, uključujući zabrane međurasnih brakova i zakonsko pravo na brak za robove, bila je očita institucionalizacija rasne diskriminacije.²⁰⁵ Plantažeri su tek nešto kasnije prepoznali da stabilni brakovi među porobljenima mogu biti korisni za njihov ekonomski interes. Ljudske veze su korištene kao alat za povećanje produktivnosti i osiguranje jeftine radne snage, dok su porobljeni pojedinci i dalje bili lišeni osnovnih prava.²⁰⁶

Dok su porobljeni ljudi na Sjeveru suočavali s drugačijim izazovima, uključujući obeshrabrivanje stvaranja porodica, na Jugu su razorne posljedice trgovine robljem i ekonomski interesi dodatno destabilizirali crne porodice. Djeca su često bila odvojena od roditelja i prodavana kao roba, dok su žene bile prisiljene na odnose s muškarcima koje su

²⁰¹ Gutman 1977, 89.

²⁰² Isto, 89.

²⁰³ Pargas 2017, 56.

²⁰⁴ Isto, 56.

²⁰⁵ Steckel 1991, 336.

²⁰⁶ Gutman 1977, 90.

vlasnici odredili.²⁰⁷ Takve prakse nisu samo bile neljudske, već su imale trajne posljedice na afričku dijasporu u Americi.

Posebno zabrinjavajuće je bilo to što su djeca, posebno djevojčice svijetle puti, bila izložena velikom riziku od seksualne eksploatacije.²⁰⁸ Ove prakse pokazuju mračnu stvarnost sistema koji je ropstvo koristio ne samo za ekonomsku korist već i kao sredstvo socijalnog i seksualnog ugnjetavanja.

Očevi i muževi su tajno, i pod prijetnjom kazne, vršili posjete porodici i to pokazuje kohezivnost ovih porodica. Samuel Boulware se prisjetio da je njegov otac došao da vidi porodicu iako bi se suočio s bičevanjem ako ga uhvate.

„My daddy was a slave on Reuban Bouwaver's plantation, 'bout two miles from Marster Hunter's place. He would git a pass to come to see mammy once every week. If he come more than dat he would have to skeedaddle through de woods and fields from de patrollers. If they ketches him widout a pass, he was sho' in for a skin cracklin' whippin. He knowed all dat but he would slip to see mammy anyhow, whippin' or not“.²⁰⁹

Iako je emancipacija donijela formalnu slobodu, borba za ponovno ujedinjenje porodica bila je mukotrpna i često bezuspješna. Bez obzira na sve, porobljeni ljudi su pokazivali nevjerovatnu otpornost i odlučnost da obnove svoje porodice, dok su bivši robovlasnici nastavili ekonomski i društveni pritisak na njih.

Porodica je za porobljene ljude bila ključna za njihovu borbu za identitet i opstanak. Međutim, sistem ropstva je nemilosrdno koristio njihove ljudske veze za ekonomske ciljeve, čime je dodatno naglašena brutalnost i nemoralnost cijelog sistema.

²⁰⁷ Steckel 1991, 339.

²⁰⁸ Isto, 340.

²⁰⁹ Samuel Boulware, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 14, South Carolina, Part 1, Abrams-Durant. 1936. Manuscript/Mixed Material. 75. <https://www.loc.gov/item/mesn141/>. Pristupljeno: 11.01.2025.

5. Otpor i borba za slobodu

Borba za slobodu i otpor protiv institucije ropstva je centralna tema u narativima robova. Ovi narativi ne samo da dokumentiraju brutalnu stvarnost ropstva, već i ističu različite oblike otpora koje koriste robovi da povrate svoju slobodu i dostojanstvo. Ovo poglavlje bavi se različitim metodama otpora, kako prikrivenim tako i otvorenim, i ispituje kako su ovi činovi prkosa prikazani u autobiografijama Fredericka Douglassa, Solomona Northupa i Harriet Jacobs.

Otvoreni otpor uključuje vidljivije i direktnije činove prkosa, kao što su fizički obračuni, bježanje i organizirane pobune. Ova djela su bila rizičnija i često su podrazumijevala teške kazne, ali su također imala potencijal da dovedu do slobode. Narativ Fredericka Douglassa pruža živopisan prikaz njegovog fizičkog otpora protiv brutalnog nadglednika Edwarda Coveya.

„...Cutting back, causing the blood to run, and raising ridges on flesh as large as little finger”....This battle with Mr. Covey was the turning-point in my career as a slave. It rekindled the few expiring embers of freedom, and revived within me a sense of my own manhood. It recalled the departed self-confidence, and inspired me again with a determination to be free. The gratification afforded by the triumph was a full compensation for whatever else might follow, even death itself.“²¹⁰ Ova konfrontacija ne samo da je označila prekretnicu u Douglassovom životu, ponovo pokrenuvši njegovu želju za slobodom, već je i promijenila Coveyjev tretman prema njemu, demonstrirajući moć fizičkog otpora.

Delicia Patterson iz Missourija hrabro se suprotstavila okrutnom robovlasniku na aukciji, izjavivši da bi radije umrla nego živjela pod njegovim vlasništvom.

"When I was 15 years old, I was brought to the courthouse, put up on the auction block to be sold. A man known for his cruelty bid on me. I looked him in the eye and said, 'I'd rather die than live under your whip.' He laughed, but he didn't buy me. I was sold to another, and though life was hard, I kept my spirit."²¹¹

²¹⁰ Douglass 1960, 89.

²¹¹ Patterson, Delicia. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 10, Missouri, Abbot-Younger. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn100/>. Pristupljeno: 15.12.2024.

Ovaj čin otpora ističe sposobnost porobljenih osoba da iskažu otpor čak i u najtežim okolnostima. Slično tome, Clayborn Gantling iz Georgije prisjeća se molitvi za izbavljenje koje su porobljeni ljudi izgovarali na poljima, napominjući da su te molitve na kraju uslišene ukidanjem ropstva.

"I have heard slaves morning and night pray for deliverance. Some of 'em would stand up in de fields or bend over cotton and corn and pray out loud for God to help 'em and in time you see, He did."²¹²

Ovi narativi zajedno pružaju zastrašujući, ali neophodan uvid u životna iskustva porobljenih osoba. Od eksploatacije njihovih tijela do otpornosti njihovog duha, ovi iskazi služe kao trajni podsjetnik na negativnost ropstva i snagu onih koji su ga preživjeli.

Prikriveni otpor odnosi se na suptilne, često nenasilne radnje koje su robovi koristili da potkopaju autoritet svojih vlasnika, a da ne privuku trenutnu pažnju. Ova djela su uključivala krađu, sabotazu i lažnu bolest.²¹³ Naprimjer, robovi su često krali hranu da dopune svoje neadekvatne obroke, oblik otpora koji je bio i taktika preživljavanja i tihi protest protiv njihovog maltretiranja.²¹⁴ Sabotaže, poput lomljenja alata ili sporog rada, remetile su produktivnost plantaže i služile su kao oblik pasivnog otpora. U narativima su ovi prikriveni postupci prikazani kao svakodnevni oblici prkosa koji su, iako nisu bili toliko dramatični kao otvoreni otpor, bili presudni za održavanje osjećaja djelovanja i vlastite vrijednosti među robovima. Harriet Jacobs, naprimjer, opisuje kako bi ona i drugi robovi potajno naučili čitati i pisati, uprkos teškim kaznama koje bi mogle uslijediti ako budu uhvaćeni.

"...and many were the curses and threats bestowed on me for my stupidity. One day, he caught me teaching myself to write. He frowned, as if he was not well pleased; but I suppose he came to the conclusion that such an accomplishment might help to advance his favorite scheme. Before long, notes were often slipped into my hand. I would return them, saying, 'I can't read them, sir.' 'Can't you?' he replied. 'Then I must read them to you.' He always finished the reading by asking, 'Do you understand?'"²¹⁵

²¹² Gantling, Clayborn. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 15.12.2024.

²¹³ Washington 1986, 18.

²¹⁴ Isto, 19.

²¹⁵ Jacobs 2001, 50.

Jedan od najuvjerljivijih i često zanemarenih oblika otpora bilo je korištenje odijevanja.²¹⁶ Odjeća, daleko od toga da je bila puka potreba, postala je moćno oruđe za porobljene pojedince kako bi potvrdili svoju ljudskost, osporili svoju potčinjenost, pa čak i osigurali svoju slobodu.

Porobljeni pojedinci često su koristili odjeću kako bi se oduprli identitetima koji su im nametnuli njihovi tlačitelji. Oblačeći se u finu odjeću, mogli su da izazovu vizuelnu hijerarhiju koja je diktirala njihov inferiorni status.²¹⁷ Ovaj čin, omogućio im je da potvrde svoju individualnost i ljudskost, suprotstavljajući se dehumanizirajućim efektima ropstva.

Odjeća je imala značajnu ulogu u životima porobljenih ljudi, funkcionirajući kao oznaka statusa, kontrole i otpora. Porobljeni pojedinci obično su bili opskrbljeni osnovnim, grubim odjevnim predmetima izrađenim od materijala od domaće tkanine, koji su prvenstveno bili funkcionalni, a ne udobni. Standardna oprema obično je uključivala samo jedan komplet odjeće po sezoni, što nije bilo dovoljno za zaštitu od vremenskih uvjeta, ostavljajući mnoge porobljene ljude ranjivima na oštre vremenske uvjete. Ova oskudica odjeće nije samo simbolizirala njihovu potlačenost, već je služila i kao sredstvo kontrole, učvršćujući njihovu ovisnost o porobljivačima za osnovne potrepštine.

Porobljene žene, na primjer, mogle su ukrašavati marame stilovima koji su bili pod utjecajem afričkih tradicija, koristeći ove dodatke kako bi afirmirale svoj kulturni identitet. Slično tome, porobljeni pojedinci su modificirali ili personalizirali odjeću kad god su mogli, koristeći boje, vez ili krpanje kako bi povratili osjećaj individualnosti i dostojanstva uprkos potlačenosti.²¹⁸ Značaj odjeće išao je dalje od praktične primjene; ona je odražavala šire borbe za autonomiju i ljudskost unutar sistema ropstva. Ovaj simbolični čin bio je snažna izjava protiv krutih društvenih struktura tog vremena.

Implementiranje afričkih tradicija u njihovu odjeću bilo je još jedan značajan oblik otpora. Porobljeni pojedinci često su koristili živopisne boje, uzorke i materijale koji su podsjećali na afričku tekstilnu tradiciju.²¹⁹ Iako su robovi uglavnom imali ograničen pristup originalnim materijalima iz svojih domovina, često su prilagođavali dostupne tkanine, koristeći tehnike bojanja, veza ili specifične načine vezivanja marama i odjevnih predmeta kako bi dočarali afrički način odijevanja i tradiciju. To im je omogućilo ne samo da izraze

²¹⁶ Camp 2004, 44.

²¹⁷ Isto, 44.

²¹⁸ Camp 2004, 45.

²¹⁹ Grossberg 2010, 92.

svoje kulturno naslijeđe, već i da podstiču osjećaj zajedništva i solidarnosti među sobom. Naprimjer, pokrivalo za glavu, uobičajeni element zapadnoafričke haljine, često su nosile porobljene žene na način koji je dočarao kraljevsku krunu.²²⁰ Ova praksa je prkosila tvrdnjama bijelaca da je pokrivalo za glavu bio obilježje ropstva, umjesto toga pretvarajući ga u simbol kulturnog ponosa i otpora.

Obrađujući male parcele zemlje i prodajući svoje proizvode, mogli su kupovati materijalna dobra, uključujući odjeću, što je olakšavalo iskušenja ropstva.²²¹ Ova ekonomska aktivnost, iako je često sankcionisana od strane robovlasnika, omogućavala je porobljenim pojedincima da ostvare svoju slobodu izbora.

Siva ekonomija je, posebno, predstavljala značajnu prijetnju ropskom režimu.²²² Ukorijenjena u krađama i kriminalnim aktivnostima, ova tajna trgovina često je uključivala trgovinu sa siromašnim bijelcima, stvarajući međurasne saveze koji su potkopavali autoritet plantažera. Odjeća, prepoznata kao koristan oblik valute, bila je istaknuti predmet razmjene u ovoj podzemnoj ekonomiji.

Narativ Williama i Ellen Craft pruža uvjerljivu studiju slučaja. William i Ellen Craft bili su bračni par koji je zajedno pobjegao od ropstva u 19. vijeku.²²³ Ellen Craft je bila žena koja je, zbog svog svijetlog tena, mogla proći za bijelu osobu, dok je njen muž William bio tamne boje kože. Iskoristivši ovu prednost, Ellen se prerusila u bijelog muškarca, odjevena u odijelo i sa štakom, dok je William predstavljen kao njen „rob“. Ovaj plan bio je vrlo riskantan jer su bijeli ljudi tada bili podložni nasilju i kažnjavanju ukoliko bi pokušali pomoći oslobođenju robova. Kao "muškarac", Ellen Craft je putovala u prvom dijelu voza, a William je bio prisiljen ostati u drugom dijelu, gdje je bio tretiran kao njen rob. Oni su se kretali prema Sjeveru, sve do Philadelphije, gdje su uspjeli pobjeći iz okova ropstva.

Njihova priča pruža snažnu studiju slučaja jer demonstrira koliko su ljudi koji su tražili slobodu koristili svoju snalažljivost i hrabrost u borbi protiv opresije. Planiranje i hrabrost koje su pokazali ukazuju na duboku želju za slobodom i pravo na samoodređenje. Haljina je bila više od oruđa samoodržanja za porobljene pojedince; bilo je to strašno oružje u njihovoj borbi za slobodu. Svojim odjevnim odabirom potvrdili su svoj identitet, pa čak i

²²⁰ Grossberg 2010, 95.

²²¹ Craft, 1860, 30.

²²² Foner 1983, 4.

²²³ Craft 1860, 30.

prekoračili rasne granice. Upotreba odijevanja kao oblika otpora i sredstva za borbu za slobodu svjedoči o otpornosti i domišljatosti porobljenih pojedinaca na Jugu prije rata.

Priče autora također zadiru u emocionalne i psihološke aspekte otpora. Autori često opisuju svoja osjećanja ljutnje, tuge i čežnje za slobodom, koristeći te emocije da se povežu sa svojim čitaocima i izazovu saosjećanje za njihovu nevolju. Tako nešto možemo uočiti na primjeru Harriet Jacobs:

„By the next mail, I received this brief letter from Mrs. Bruce: “I am rejoiced to tell you that the money for your freedom has been paid to Mr. Dodge. Come home tomorrow. I long to see you and my sweet babe.” My brain reeled as I read these lines. A gentleman near me said, “It’s true; I have seen the bill of sale.” “The bill of sale!” Those words struck me like a blow. So I was sold at last! A human being sold in the free city of New York!”²²⁴

Ovi emocionalni izvještaji služe humanizaciji robova, suprotstavljajući se retorici onih koji su gušili njihov glas. Njihov diskurs se odnosi na ideje, retoriku i argumente koje su zagovornici ropstva koristili kako bi opravdali i održali taj sistem.²²⁵ Ovaj diskurs je često dehumanizirao porobljene ljude, predstavljajući ih kao inferiorne, nesposobne za samostalni život ili intelektualni razvoj, i time pokušavao legitimirati njihovo podređivanje. Takva retorika uključivala je stereotipe, pseudonaučne tvrdnje koje su nastojale prikazati ropstvo kao prirodno stanje ili čak kao "korist" za porobljene ljude.

Emotivni izvještaji, s druge strane, bili su alat za razbijanje tih argumenata, pokazujući ljudskost, patnje, nade i dostojanstvo porobljenih osoba, čime su direktno suprotstavljali ovoj dehumanizirajućoj retorici. Naprimjer, Northupov slučaj je ispunjen dirljivim opisima njegove čežnje za porodicom i emocionalnim posljedicama njegovog odvajanja od nje.

„As I entered their comfortable cottage, Margaret was the first that met me. She did not recognize me. When I left her, she was but seven years old, a little prattling girl, playing with her toys. Now she was grown to womanhood was married, with a bright-eyed boy standing by her side. Not forgetful of his enslaved, unfortunate grand-father, she had named the child Solomon Northup Staunton. When told who I was, she was overcome with emotion, and unable to speak. Presently Elizabeth entered the room, and Anne came running from the hotel, having been informed of my arrival. They embraced me, and with tears flowing down

²²⁴ Craft 1860, 301.

²²⁵ McKittrick 1963, 71.

their cheeks, hung upon my neck. But I draw a veil over a scene which can better be imagined than described. When the violence of our emotions had subsided to a sacred joy when the household gathered round the fire, that sent out its warm and crackling comfort through the room, we conversed of the thousand events that had occurred the hopes and fears, the joys and sorrows, the trials and troubles we had each experienced during the long separation.“²²⁶

Jacobs se u autobiografiji, s druge strane, fokusira na specifične borbe s kojima se suočavaju porobljene žene, uključujući seksualnu eksploataciju i stalnu prijetnju nasiljem, što se vidi iz sljedećeg odlomka:

„Dr. Flint was an epicure. The cook never sent a dinner to his table without fear and trembling, for if there happened to be a dish not to his liking, he would either order her to be whipped or compel her to eat every mouthful of it in his presence. The poor, hungry creature might not have objected to eating it; but she did object to having her master cram it down her throat until she choked. They had a pet dog that was a nuisance in the house. The cook was ordered to make some Indian mush for him. He refused to eat, and when his head was held over it, the froth flowed from his mouth into the basin. He died a few minutes after. When Dr. Flint came in, he said the mush had not been well cooked, and that was the reason the animal would not eat it. He sent for the cook and compelled her to eat it. He thought that the woman's stomach was stronger than the dog's, but her sufferings afterwards proved that he was mistaken. This poor woman endured many cruelties from her master and mistress; sometimes she was locked up, away from her nursing baby, for a whole day and night.“²²⁷

U prethodnom slučaju otpor se demonstrira kroz izdržljivost porobljenih žena unatoč dehumanizirajućoj okrutnosti s kojom su se suočile. Iako je kuharica u ovom odlomku podvrgnuta užasnom zlostavljanju, prisiljena je jesti pokvarenu hranu i odvojena od svoje bebe koja doji, samo njezino preživljavanje suočeno s takvim tretmanom oblik je otpora. Porobljene žene poput nje nalazile su načine da izdrže, prilagode se i ponekad suptilno prkose održavanjem svog dostojanstva ili očuvanjem vlastitog osjećaja sebe unatoč nemilosrdnim pokušajima da ih se slomi. Jacobs ističe te borbe kako bi pokazala da otpor nije uvijek bio otvoren, već se mogao pronaći u svakodnevnoj ustrajnosti ropkinja protiv brutalnosti svojih vlasnika.

²²⁶ Northup 2014, 360,

²²⁷ Jacobs 2001, 23.

Naglašavajući ove lične i emocionalne borbe, autori ovih autobiografskih djela, poput Harriet Jacobs i drugih bivših robova, imaju za cilj da izazovu snažan emocionalni odgovor kod svojih čitalaca, podstičući podršku abolicionističkom cilju. Različiti oblici otpora prikazani u ovim ličnim narativima prikriveni činovi prkosa, otvoreni sukobi, težnja za pismenošću i emocionalna otpornost zajedno stvaraju sliku nemilosrdne borbe za slobodu i dostojanstvo.

6. Život nakon ropstva: Borba za građanska prava

Veliki dio historije Afroamerikanaca obilježen je periodom ropstva koji je trajao 250 godina i trajnim naslijeđem otpora koje su oblikovali. Prijelaz s ropstva na slobodu bio je pun izazova, posebno dok se zemlja suočavala s pitanjem kako podržati novoslobodne Afroamerikance.

Prigovori na ropstvo postojali su već u ranom kolonijalnom periodu. Ipak, protivljenje ropstvu nije se razvilo u organizirani pokret sve do vremena Revolucionarnog rata.²²⁸ Kako su kolonisti tražili prava na život, slobodu i težnju ka sreći, bili su prisiljeni suočiti se s licemjerjem držanja robova u nastajućoj slobodnoj naciji. Robovi su također prepoznali paradoks življenja u zemlji koja promovira osnovna prava dok istovremeno drži afroamerikance u ropstvu. Mnogi su iskoristili ovaj trenutak nesigurnosti kako bi osigurali slobodu. Kada su britanske snage pozvale robove da se pridruže njihovim redovima i obećale im slobodu zauzvrat, afroamerikanci su se priključili. Kada je kolonijalna vojska dala isto obećanje, afroamerikanci su se pridružili i njima. Drugi su, muškarci i žene, podnosili peticije sudovima za slobodu, iznoseći argumente na istim osnovama kojima su patrioti opravdavali rat.²²⁹

Deklaracija nezavisnosti ne samo da je proglasila kolonije slobodnima od Britanije, već je i inspirisala Vermont da ukine ropstvo u svom ustavu iz 1777. godine. Do 1804. godine, sve sjeverne države glasale su za ukidanje ropstva unutar svojih granica.²³⁰ Međutim, u većini tih država ukidanje nije bilo odmah. Umjesto toga, zakoni o postepenom oslobađanju postavljali su rokove do kojih bi svi robovi bili oslobođeni, oslobađajući pojedince nakon što dosegnu određenu starosnu dob ili završe određeni radni period. Ova situacija ostavila je neke Afroamerikance u produženom ropском statusu. Pennsylvanija je donijela Zakon o postepenom ukidanju ropstva 1780. godine.²³¹

Kako su se emancipirali u prvoj polovini devetnaestog stoljeća, Afroamerikanci u sjevernim državama počeli su oblikovati svoje živote kao slobodni ljudi. Mijenjali su imena koja su im bila data kao robovima, tražili su obrazovne prilike, osnivali institucije koje su zadovoljavale njihove duhovne i fizičke potrebe, te formirali zajednice koje su pružale

²²⁸ Levy 2007, 74.

²²⁹ Bibko 2016, 68.

²³⁰ Isto, 71.

²³¹ Chandler 2017, 365.

socijalnu podršku kao i mogućnosti za kulturni rast.²³² Osim toga, mnogi od tih Afroamerikanaca pridružili su se ili osnovali društva posvećena oslobađanju onih koji su ostali u ropstvu u drugim dijelovima zemlje.²³³ Iako abolicionisti, crni i bijeli, nisu bili direktno odgovorni za ukidanje sistema ropstva u SAD-u, njihova podrška Podzemnoj željeznici pomogla je hiljadama da pobjegnu na slobodu, a njihov glas pomogao je oblikovanju stavova Sjevera prema ropstvu. Sukob između abolicionista na Sjeveru i robovlasnika na Jugu bio je jedan od faktora koji je doprinio izbijanju građanskog rata.²³⁴

Ipak, kada je rat počeo, predsjednik Lincoln insistirao je da je jedini cilj rata očuvanje Unije. U ranim godinama rata, Lincolnove akcije u vezi s robovima bile su motivisane vojnom strategijom i potrebom. U augustu 1861. godine prihvatio je prvi Zakon o konfiskaciji koji je usvojio Kongres, a koji je proglašavao da će robovi koji pobjegnu u redove Unije biti smatrani ratnim plijenom.²³⁵ Prije donošenja ovog zakona, vođe Unije odbijale su pripadnike crne rase koji su tražili da se pridruže i vraćali bjegunce njihovim južnjačkim vlasnicima. Pravno definirani kao ratni plijen, i stoga podložni zarobljavanju, hiljade robova koji su bježali s Juga sada su mogli biti angažirani u službi vojske Unije.

Tokom Američkog građanskog rata, sudbina mnogih robova zavisila je od odluka njihovih vlasnika, koji su se često pridruživali vojsci Konfederacije, ostavljajući plantaže bez nadzora. Richard H. McDaniel iz Arkansasa prisjeća se tog perioda: "I remember when the Civil War broke out. My master went to fight, and we stayed on the plantation."²³⁶ Njegove riječi odražavaju čestu situaciju u kojoj su robovi ostajali prepušteni sami sebi, iako su tehnički i dalje bili vlasništvo svojih vlasnika. Dok su neki iskoristili priliku da pobjegnu i pridruže se vojsci, drugi su ostajali na imanjima, suočeni s neizvjesnošću, glađu i strahom od napada. Ovakva iskustva svjedoče o haosu koji je rat donio na američki Jug, ali i o položaju robova koji su, i pored promjena koje je sukob nagovještavao, i dalje bili vezani za plantaže, često nesvjesni političkih i vojnih promjena koje su im mogle donijeti slobodu. Drugi Zakon o konfiskaciji, donesen ubrzo nakon prvog, dao je predsjedniku ovlaštenje da regrutuje

²³² Ashford 2024, 4.

²³³ Isto

²³⁴ Woodward 2014, 46.

²³⁵ Brinkley 2008, 541.

²³⁶ McDaniel, Richard H. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/> Pristupljeno: 20.01.2025.

pripadnike crne rase za vojsku Unije.²³⁷ Iako je sloboda bila data onima koji su se borili, smatrala se nagradom, a ne osnovnim pravom.

Godine 1863., priroda građanskog rata se promijenila. Prvog januara te godine, predsjednik Lincoln izdao je Proklamaciju o emancipaciji, oslobađajući robove u državama Konfederacije.²³⁸ Proklamacija o emancipaciji donesena je u vojne svrhe i odnosila se isključivo na države koje su se odcijepile od Unije. Nije se primjenjivala na pobunjeničke države koje su ostale lojalne Uniji, poput Delawarea, Kentuckyja, Marylanda i Missourija, niti na pobunjeničke teritorije koje su već bile pod kontrolom snaga Unije prije njenog izdavanja.²³⁹ Ipak, njegov značaj bio je dubok. S Proklamacijom o emancipaciji, borba između Sjevera i Juga transformirala se u rat za ukidanje ropstva. Istovremeno s krajem rata 1865. godine, ratificiran je trinaesti amandman na Ustav SAD-a. Ropstvo je proglašeno nezakonitim u svim dijelovima obnovljene Unije. Afroamerikanci širom zemlje postali su slobodni.

Pitanje koje se sada postavljalo bilo je šta će se dogoditi sa stotinama hiljada novooslobođenih muškaraca, žena i djece. Godine 1862., iste godine kada je predsjednik Lincoln izrazio podršku kolonizaciji pripadnika crne rase, savezna vlada ukinula je ropstvo u glavnom gradu nacije i omogućila emigraciju oslobođenih afroamerikanaca na Haiti i u Liberiju.²⁴⁰ Plan se pokazao neuspješnim u velikim razmjerima, kao i pokušaji predsjednika Granta da uvede kolonizacijski program nakon rata. Za bijele republikance, integracija je bila praktičniji pristup suočavanju s oslobođenom crnom populacijom. Tokom njihove vladavine, Kongres je ratificirao još dva amandmana na Ustav, četrnaesti 1868., koji je garantirao Afroamerikancima državljanstvo i zaštitu zakona, i petnaesti 1870., koji je svim muškim građanima dao puna ustavna prava.²⁴¹

Nakon završetka građanskog rata 1865. godine, SAD je doživio velike promjene, uključujući donošenje Trinaestog amandmana koji je ukinuo ropstvo, osim kao kaznu za zločin.²⁴² Ipak, ljudi rođeni u ropstvu nisu smatrani građanima po američkom zakonu, što im je uskraćivalo osnovna prava poput vlasništva nad imovinom i prava glasa. Zbog toga su prvi

²³⁷ Goldfield 2011, 424.

²³⁸ Jones 1999, 151.

²³⁹ Isto

²⁴⁰ Foner 2008, 137.

²⁴¹ Newman, Gass 2004, 12.

²⁴² Franklin, Moss 1994, 218

koraci prema slobodi uključivali sticanje državljanstva.²⁴³ Osnivanje Ureda za izbjeglice, oslobođene osobe i napuštenu imovinu, poznatog kao Freedmenov biro, koji je Kongres uspostavio 3. marta 1865. godine, bio je ključan napor u tom pravcu.²⁴⁴

Freedmenov biro imao je za cilj pomoći u društvenoj i političkoj obnovi Juga nakon rata. Pružao je hranu, odjeću, medicinsku njegu, pravnu pomoć i obrazovanje oslobođenim osobama.²⁴⁵ Biro je također pomagao u legalizaciji brakova i podržavao afroameričke vojnike i mornare u ostvarivanju zaostale plate, bonusa za regrutaciju i penzija.²⁴⁶ Evidencija Biroa potvrđuje da su ovi ljudi živjeli, radili, sklapali brakove i imali porodice, pružajući uvid u situaciju na Jugu nakon rata i živote novoslobođenih.

Biro se suočio s velikim izazovima. Znajući da je vlasništvo nad zemljom ključno za stvaranje generacijskog bogatstva, Biro je pokušao pomoći Afroamerikancima da obrađuju napuštene ili oduzete zemlje.²⁴⁷ Međutim, mnoge od tih zemalja bile su gusto pošumljene ili močvarne i neprikladne za poljoprivredu. Dodatno, Afroamerikanci na Jugu suočavali su se s otvorenom diskriminacijom, poput doktora koji su odbijali liječiti crne pacijente i učitelja koji su govorili protiv emancipacije.²⁴⁸

Zbog nedostatka finansiranja iz Kongresa i opozicije predsjednika Andrewa Johnsona, Freedmenov biro se borio da postigne svoje ciljeve i djelovao je samo između 1865. i 1872. godine, s uredima širom 15 južnih i graničnih država i u Washingtonu. Uprkos snažnom otporu, Afroamerikanci su nastavili borbu za jednakost, postigavši rane uspjehe u obrazovanju. Pismenost je bila ključna jer je omogućavala oslobođenim osobama da čitaju i pišu ugovore, štiteći se od eksploatacije.

Prije osnivanja Freedmenovog biroa, Afroamerikanci su već kupovali ili iznajmljivali zemljište za gradnju škola, dok su neki pružali materijale i rad.²⁴⁹ Tokom svog djelovanja, Biro je pomogao u osnivanju nekoliko historijskih crnačkih koledža i univerziteta, uključujući

²⁴³ Davis 2008, 33.

²⁴⁴ Isto, 33.

²⁴⁵ Freedmen's Bureau, formalno poznat kao "Ured za oslobođene robove, izbjeglice i napuštena imanja," bio je vladina agencija Sjedinjenih Američkih Država osnovana 1865. godine nakon Američkog građanskog rata. Njegova primarna svrha bila je pružanje pomoći oslobođenim robovima (poznatim kao "freedmen") i siromašnim bijelcima na Jugu tokom perioda Rekonstrukcije. Više o tome pogledati kod: <https://www.archives.gov/research/african-americans/freedmens-bureau> Pristupljeno: 21.01.2025.

²⁴⁶ Davis 2008, 34.

²⁴⁷ Kelley 2002, 116.

²⁴⁸ Baptiste 2015, 48.

²⁴⁹ Zuczek 2006, 216.

Howard, Fisk i Hampton.²⁵⁰ Ove škole nisu bile samo za djecu, većina novoslobođenih odraslih također je bila željna da nauči čitati i pisati, a časovi su se održavali u različito vrijeme za sve uzraste. Iako su mnogi učitelji bile bijele žene povezane s sjevernim dobrotvornim društvima, značajan broj slobodnih i nekada porobljenih Afroamerikanaca sa Sjevera i Juga također je podučavao u ovim školama.²⁵¹ Evidencija Biroa detaljno prikazuje broj učenika u svakom razredu, potrebne zalihe i napore učitelja.

Ovi zapisi predstavljaju sveobuhvatan prikaz historije američkog Juga tokom turbulentnog prijelaza iz ropstva u eru segregacije. Također pružaju uvid u odlučnost Afroamerikanaca da postignu slobodu, najavljujući borbe za građanska prava i današnje napore za socijalnu pravdu i jednakost. Na ovaj način, evidencija Freedmenovog biroa čuva naslijeđe onih koji su, uprkos velikim izazovima, tražili slobodu i jednakost, osiguravajući da njihova imena i životi budu zapamćeni.

Sljedeći narativ predstavlja svjedočenje Jamesa Johnsona, koji govori o izazovima sa kojima su se afroamerikanci suočavali nakon Američkog građanskog rata. Njegove riječi pružaju uvid u teške ekonomske i društvene prilike tog vremena, kao i u dileme afroameričke zajednice u vezi sa životom na sjeveru i jugu Sjedinjenih Država."

"No, sir, I don't 'member de Civil War a-tall myself but I has heard all 'bout it from my own folks and de white folks I has worked wid. It seems lak I knows too much 'bout them awful times. I sho' am glad I didn't come 'long then. I feels and knows dat de years after de war was worser than befo'. Befo' de war, niggers did have a place to lie down at night and somewhere to eat, when they got hungry in slavery time. Since them times, a many a nigger has had it tough to make a livin'. I knows dat is so, too, 'cause I has been all 'long dere. Many niggers have gone north to live, since freedom, but de most of them either comes back south again or they wants to come back. De north don't suit de nigger. Cold climate lak they has up dere is too hard on him. He has thin blood and you knows dat a thin pan gwine to git hot quicker than a thick one and cold de same way. You see a heap of niggers is lak wild animals, in a way. He laks to eat a heap, sleep a heap, and move 'bout slow. When he goes up North he

²⁵⁰ Gasman, Marybeth, Christopher 2008, 196.

²⁵¹ Isto, 196.

has to step 'round fas', 'cause if he don't, he gits in de way of them Yankees dat move 'bout quick.“²⁵²

Nakon završetka Američkog građanskog rata i ukidanja ropstva 1865. godine, američko društvo, posebno na Jugu, suočilo se s izazovima integracije oslobođenih Afroamerikanaca u politički, ekonomski i društveni poredak. Iako su tokom Rekonstrukcije (1865–1877) doneseni amandmani koji su garantirali građanska prava Afroamerikancima, otpor bijelih južnjaka doveo je do stvaranja represivnih zakona poznatih kao Jim Crow zakoni.²⁵³ Ovi zakoni, nazvani po pogrdnom izrazu za Afroamerikance, koji je nastao iz teatarskih predstava temeljenih na rasističkim stereotipima, uspostavili su pravni okvir za rasnu segregaciju i diskriminaciju koja će trajati gotovo stotinu godina, sve do njihovog ukidanja 1965. godine.²⁵⁴

Jim Crow zakoni regulisali su gotovo svaki aspekt svakodnevnog života Afroamerikanaca. Segregacija je bila institucionalizovana u školama, javnom prevozu, restoranima, parkovima, bolnicama i drugim javnim ustanovama. Afroamerikanci su često imali pristup značajno lošijim resursima u odnosu na bijelce, čime su sistemski bili isključeni iz ravnopravnog ekonomskog i obrazovnog napretka.²⁵⁵

Društvena hijerarhija uspostavljena Jim Crow zakonima bila je dodatno ojačana nasiljem i zastrašivanjem. Organizacije poput Ku Klux Klana koristile su linčovanja, prijetnje i fizičko nasilje kako bi održale sistem segregacije i obeshrabrile bilo kakav otpor.²⁵⁶ Državne vlasti često su šutke odobravale ovakve metode, a pravosudni sistem nije nudio zaštitu Afroamerikancima, koji su redovno bivali nepravедno optuženi i kažnjeni bez adekvatnog pravnog postupka.

²⁵² Johnson, James. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 14, South Carolina, Part 3, Jackson-Quattlebaum. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn143/>. Pristupljeno: 21.01.2025.

²⁵³ Rekonstrukcija (1865–1877) je period nakon Američkog građanskog rata (1861–1865) u kojem su Sjedinjene Države nastojale obnoviti Jug i integrirati oslobođene afroameričke robove u društvo. Glavni ciljevi bili su politička, ekonomska i društvena reintegracija bivših pobunjeničkih država u Uniju, uspostava prava za Afroamerikance te redefinisanje odnosa između federalne i državnih vlasti. <https://www.britannica.com/event/Reconstruction-United-States-history> Pristupljeno: 13.03.2025.

²⁵⁴ Woodward 1966, 25.

²⁵⁵ Isto, 26.

²⁵⁶ Ku Klux Klan je organizacija osnovana 1966. godine u Pulaski Tennesseeju. Od početka je imala suprotnu svrhu. Vjeruje se da su izvorni osnivači bili bivši vojnici Konfederacije. Njihov cilj je bio boriti se protiv ishoda građanskog rata svim mogućim sredstvima. Mete njihovih napada nisu bili samo afroamerikanci, već i svi ljudi koji su pokušali pomoći oslobođenima u njihovoj lošoj situaciji. Njihov utjecaj vrlo se brzo širio poraženim Jugom pa je Ku Klux Klan ubrzo dobio više članova. Bullard 1998, 6.

Abolicionistički pokreti i borba za građanska prava postepeno su doveli do suprotstavljanja ovom represivnom sistemu. Ključni moment bio je slučaj *Brown v. Board of Education* iz 1954. godine, u kojem je Vrhovni sud SAD-a presudio da je segregacija u školama neustavna.²⁵⁷ Ovo je otvorilo put za širi pokret za građanska prava, koji je kulminirao donošenjem Zakona o građanskim pravima 1964. i Zakona o glasačkim pravima 1965. godine, čime su formalno ukinuti Jim Crow zakoni.

Međutim, naslijeđe ovih zakona ostavilo je dugotrajne posljedice na američko društvo. Iako su diskriminatorski zakoni ukinuti, u praksi se diskriminacija nastavila kroz sistemske prepreke poput segregacije naselja, nejednakosti u obrazovanju, diskriminacije na radnim mjestima i policijske brutalnosti.²⁵⁸ Strukturalne nepravde koje su nastale tokom ere Jim Crow zakona i dalje utiču na ekonomske i društvene prilike Afroamerikanaca u Sjedinjenim Američkim Državama.

Istraživanje uticaja Jim Crow zakona ključno je za razumijevanje rasnih odnosa u SAD-u. Uvid u ove procese omogućava dublju analizu sistemske diskriminacije i potrebu za daljnjim reformama kako bi se osigurala jednakost za sve građane. Jim Crow zakoni nisu samo dio historije, njihovi efekti i dalje oblikuju društvenu stvarnost, podsjećajući na dugoročnu borbu za pravdu i jednakost.

Uprkos naporima i uspjesima tokom Rekonstrukcije mnogi bivši robovi preselili su se na Sjever. Međutim, dobar dio njih je ostao na Jugu, gdje su bili prisiljeni raditi u sistemu zvanom *sharecropping*.²⁵⁹ Richard H. McDaniel iz Arkansasa opisuje kako je nakon oslobođenja nastavio da obrađuje zemlju, ali pod drugačijim okolnostima:

"After freedom, I farmed on shares. We called it sharecropping."²⁶⁰

Taj sistem podrazumijevao je da afroamerikanci obrađuju zemlju bijelih vlasnika i dijele profit od poljoprivrednih prinosa. Umjesto toga, bili su iskorištavani, visoke kamatne stope, nepredvidive žetve i nepošteni zemljoposjednici često su zarobili privrednike u krug duga i siromaštva, odražavajući ugnjetavanje ropstva. Uprkos tim izazovima, zajednice

²⁵⁷ Woodward 1966, 26.

²⁵⁸ Isto

²⁵⁹ Mandle 1992, 22.

²⁶⁰ McDaniel, Richard H. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/> Pristupljeno: 21.01.2025.

poljoprivrednika razvile su jake društvene i kulturne mreže, potičući otpornost i solidarnost među Afroamerikancima.

ZAKLJUČAK

Ovaj rad se bavio istraživanjem svakodnevnog života porobljenih Afroamerikanaca u Sjedinjenim Američkim Državama kroz prizmu njihovih vlastitih narativa, fokusirajući se na njihove radne obaveze, društvene odnose i oblike otpora. Analiza je pokazala kako su uslovi života na plantažama, radne obaveze i zakonski okviri ropstva oblikovali svakodnevnicu porobljenih, određujući njihove mogućnosti, ograničenja i strategije preživljavanja.

Rad se oslanjao na kombinaciju historijskih dokumenata, usmene historije i sekundarnih izvora kako bi pružio cjelovit prikaz svakodnevnog života na plantažama. Jedan od ključnih metoda koji je korišćen u ovom istraživanju bila je upotreba narativa bivših robova, koji su često predstavljali nezamjenjiv izvor u razumijevanju iskustava porobljenih ljudi. Posebno značajnu ulogu imali su narativi prikupljeni u sklopu Federal Writers' Projecta, koji je proveden tijekom Velike depresije, kada su novinari i pisci intervjuisali preživjele robove i dokumentirali njihove priče. Ovi narativi su postali ključni izvor za rekonstrukciju svakodnevnog života porobljenih Afroamerikanaca, jer su omogućili dublje i intimnije razumijevanje njihovih iskustava, koja su često bila izostavljena iz zvaničnih povijesnih izvora.

Narativi bivših robova omogućili su pristup subjektivnim, ličnim iskustvima ljudi koji su proživjeli ropstvo, pružajući im glasove koji su u velikoj mjeri bili marginalizirani u tradicionalnim historijskim zapisima. Svaka priča donosi jedinstven pogled na svakodnevne izazove, formu otpora, a često i na nevidljive načine na koje su porobljeni opstali uprkos brutalnim uvjetima. Ovi narativi, bogati detaljima o svakodnevnom rutinama, fizičkom radu, međuljudskim odnosima, ali i trenucima unutrašnje snage i borbe, omogućili su istraživačima da ne samo rekonstruiraju historijske događaje, nego i da shvate emocionalnu i psihološku dubinu života porobljenih.

Metodološki pristup koji uključuje kvalitativnu analizu narativa omogućio je identifikaciju ključnih tema i obrazaca u životima porobljenih. Na temelju ovih narativa, istraživanje je usmjereno na prepoznavanje ličnih i kolektivnih strategija preživljavanja koje su porobljeni razvili. Kroz priče o svakodnevnom postupcima otpora, očuvanju kulture i identiteta, porobljeni su prikazani kao aktivni akteri u vlastitim životima, ne samo kao pasivni subjekti ropstva. Priče o malim, ali značajnim oblicima otpora, poput sporijeg rada, skrivene

sabotaže opreme, bježanja ili održavanja vlastitih vjerskih i kulturnih praksi pokazuju kako su porobljeni uspješni očuvati svoj dostojanstvo i individualnost uprkos represivnom sistemu.

Osim što su narativi omogućili dublje razumijevanje otpora, oni su također otkrili složenost odnosa unutar robovskih zajednica. Kroz priče o prijateljstvima, ljubavi, izdaji, ali i solidarnosti, istraživanje je rasvijetlilo kako su porobljeni uspješni održati socijalnu koheziju, razvijajući mreže podrške koje su im pomogle da se nose sa svakodnevnim izazovima i preživljavaju unutar sistema ropstva.

Rezultati istraživanja jasno pokazuju da, uprkos brutalnim uvjetima ropstva, porobljeni pojedinci nisu bili pasivni promatrači svog života, nego su razvijali aktivne strategije preživljavanja i otpora. Narativi bivših robova, kao izvor neposrednog iskustva, omogućili su istraživačima da shvate kako su ovi pojedinci bili u mogućnosti da se suoče s izazovima i preprekama koje su im postavljali robovlasnici, a istovremeno održavajući svoju ljudskost i čuvajući svoju unutrašnju slobodu. Na taj način, narativi su postali ključna okosnica ovog rada, omogućavajući analizu porobljenih ne samo kao žrtava, već i kao aktivnih sudionika vlastite historije, koji su svojim postupcima oblikovali naslijeđe otpora i kulture u periodu ropstva.

Radne obaveze porobljenih Afroamerikanaca bile su izuzetno teške i varirale su u zavisnosti od vrste plantaže, geografskog položaja i specifičnih metoda rada koje su robovlasnici primjenjivali. Većina je bila angažovana u poljoprivrednim radovima, posebno na plantažama pamuka, šećerne trske i duhana, dok su neki radili i kao kovači, tesari, domaće sluge ili zanatlije. Radni dan bio je dug i iscrpljujući, često počinjao prije izlaska sunca i završavao kasno u noć, pri čemu su fizička iscrpljenost i nehumani uslovi dodatno otežavali život porobljenih.

Uprkos represiji, porobljeni su razvili snažne društvene veze unutar svojih zajednica, koje su igrale ključnu ulogu u očuvanju njihove kulture, identiteta i duhovne snage. Porodica je predstavljala osnovu njihovog društvenog života, iako su ih robovlasnici često razdvajali prodajom i prisilnim premještanjem. Religija, muzika, usmena predanja i zajednički rituali postali su sredstva otpora i duhovnog opstanka, omogućavajući porobljenima da izraze svoje nade, frustracije i aspiracije.

Iako su pobune bile rijetke zbog surovih kazni i nadzora, činovi svakodnevnog prkosa, poput očuvanja jezika, običaja i tajnih okupljanja, pokazivali su izuzetnu otpornost i

sposobnost prilagodbe ovih pojedinaca uprkos nehumanim uslovima u kojima su živjeli. Ova analiza ukazuje na to da, iako su porobljeni Afroamerikanci bili suočeni s brutalnom eksploatacijom i represijom, njihova borba za opstanak, očuvanje identiteta i otpor prema sistemu ropstva svjedoče o njihovoj snazi i istrajnosti.

Jedan od ključnih nalaza ovog istraživanja jeste značaj različitih vrsta usjeva u određivanju prirode radnih obaveza i organizacije života na plantažama. Na plantažama pamuka, koje su bile među najprofitabilnijima u južnim Sjedinjenim Državama, rad je bio izuzetno intenzivan i iscrpljujući. Porobljeni ljudi su radili često od zore do zalaska sunca, bez obzira na vremenske uslove. Fizička iscrpljenost bila je ogromna, jer je pamuk zahtijevao brzo branje. Osim toga, s obzirom na velik broj radnika na plantaži, organizacija rada bila je pod čvrstom hijerarhijom, a nadzor robovlasnika bio je konstantan. Porobljeni su stoga bili pod stalnim stresom zbog fizičkog napora i brutalnog nadzora, što je oblikovalo njihov svakodnevni život u pogledu dinamike odnosa sa nadređenima.

S druge strane, na plantažama riže, rad je imao drugačiji karakter. Iako je i ovdje rad bio naporan, zahtijevao je više kolektivne koordinacije i timskog rada. Porobljeni radnici morali su uskladiti svoje aktivnosti u grupama, što je omogućavalo izvjesnu kolektivnu strategiju. Ova koordinacija često je dovodila do formiranja čvršćih socijalnih veza među radnicima, što je ujedno omogućavalo i oblike tihe podrške i otpora. Zajedno su se suočavali sa teškim uvjetima, što im je omogućavalo da razviju socijalne mreže koje su igrale ključnu ulogu u njihovom preživljavanju.

Na plantažama duhana, gdje je bio prisutan visoki nivo kontrole od strane vlasnika, rad je bio organizovan kroz precizniji nadzor. U tom okruženju, robovlasnici su često bili fizički prisutni i nadgledali rad, što je dovodilo do strožijih sankcija za bilo koji oblik otpora. Ipak, i u ovim uslovima, porobljeni su razvijali različite načine otpora, bilo kroz sporiji rad, bilo kroz strategije koje su omogućavale očuvanje duhovne snage unutar zajednice.

Istraživanje je također pokazalo duboku važnost otpora i prilagodbe u svakodnevnom životu porobljenih Afroamerikanaca. Sabotaža, koja je uključivala uništavanje poljoprivrednih alata ili uništavanje usjeva, bila je često oblik tihog protesta protiv nehumanih uslova rada. Bijeg, iako rizičan i rijedak, bio je još jedan očigledan znak otpora. Mnogi su tragali za slobodom preko opasnih ruta, riskirajući vlastiti život u pokušaju bijega iz ropstva. Pored toga, porobljeni su se trudili očuvati vlastiti identitet kroz kulturološke prakse, kao što

su ritmovi u muzici, plesovima i folkloru, te vjerovanjima koja su prenošena sa generacije na generaciju.

Religija, naročito u obliku crkvenih okupljanja i zajedničke molitve, bila je od važnosti kao izvor duhovne snage. Kroz vjeru, Afroamerikanci su tražili nadu za oslobođenje, bilo na nekom višem planu, bilo kroz zamisao o oslobađanju u ovom životu. Pored religije, muzika je bila posebno važna, slavlja su bile prilika za društvena okupljanja, kroz koja su Afroamerikanci izražavali radost, tugu, patnju i nadu. Ovi oblici kulturnog otpora omogućili su im ne samo da prežive, nego i da održavaju osjećaj zajedništva i dostojanstva.

Kultura porobljenih Afroamerikanaca, u kojoj su se muzika, folklor i religija prepletali, služila je kao ključno sredstvo za očuvanje zajedništva i pružanje nade u bolji, slobodniji život. Iako su bili podvrgnuti brutalnim uvjetima ropstva, njihova sposobnost da se prilagode, da se opiru i da čuvaju svoj identitet svjedoči o njihovoj nevjerojatnoj unutrašnjoj snazi.

Proučavanje života porobljenih Afroamerikanaca ne samo da osvjetljava mračnu prošlost ropstva već omogućava dublje razumijevanje njegovih dugoročnih posljedica koje su oblikovale američko društvo i odnose moći koji traju i danas. Ovaj rad naglašava da se historija ropstva ne može posmatrati samo kroz prizmu represije, već i kroz prizmu otpora, preživljavanja i kontinuirane borbe za slobodu i pravdu.

Buduća istraživanja mogla bi se proširiti kroz komparativnu analizu različitih regija i tipova plantaža, istražujući specifične razlike u iskustvima porobljenih u zavisnosti od ekonomskih, geografskih i društvenih faktora. Na primjer, usporedba plantaža pamuka na jugu Sjedinjenih Država sa plantažama duhana ili šećerne trske mogla bi otkriti važne razlike u svakodnevnom životu porobljenih, radnim uslovima i metodama nadzora i kontrole koje su se primjenjivale. Također, ispitivanje urbanog ropstva u odnosu na plantažno ropstvo pružilo bi dodatnu perspektivu o različitim oblicima eksploatacije i otpora.

Dodatno, interdisciplinarni pristup koji uključuje arheološke dokaze i antropološke metode mogao bi obogatiti naše razumijevanje života porobljenih zajednica. Analiza materijalnih ostataka, poput alata, ličnih predmeta, kućnih objekata i grobnica, mogla bi pružiti nove uvide u način na koji su porobljeni Afroamerikanci prilagođavali svoj svakodnevni život, razvijali vlastite kulturne prakse i gradili zajedništvo unutar plantažnih sistema. Antropološke studije koje istražuju usmene predaje, muzičke tradicije i jezične

elemente mogli bi dodatno rasvijetliti načine na koje su porobljeni Afroamerikanci očuvali svoje afričko nasljeđe uprkos sistematskom pokušaju njegovog brisanja.

Njihove priče nisu samo sjećanja na prošlost, već i snažni podsjetnici na dugotrajan utjecaj ropstva na moderno društvo, uključujući sistemske nejednakosti, rasne podjele i borbu za građanska prava koja traje i danas. Njihova iskustva, otpor i snaga i dalje inspirišu pokrete za pravdu i jednakost širom svijeta, podsjećajući nas na važnost očuvanja historijskog sjećanja i nužnost kontinuiranog rada na izgradnji pravednijeg društva. Razumijevanje prošlosti nije samo način da se prisjetimo onih koji su patili, već i ključ za oblikovanje budućnosti u kojoj će se osigurati dostojanstvo, sloboda i prava za sve ljude.

Međutim, prilikom korištenja narativnih izvora potrebno je biti oprezan, jer su oni često zasnovani na ličnim sjećanjima koja mogu biti subjektivna ili podložna promjenama kroz vrijeme. Također, određeni narativi mogu biti oblikovani sa specifičnom agendom, što zahtijeva kritički pristup u njihovoj analizi. Ipak, uprkos tim izazovima, oni ostaju dragocjeni izvori koji omogućavaju dublje razumijevanje prošlosti kroz perspektivu onih koji su je proživjeli.

BIBLIOGRAFIJA

Izvori:

1. Adams, William. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 1, Adams-Duhon. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn161/>. Pristupljeno: 03.01.2025.
2. Anderson, Josephine. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 1, Adams-Duhon. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn161/>. Pristupljeno: 01.12.2024.
3. Andrews, Samuel Simeon. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/> Pristupljeno: 21.12.2024.
4. Bectom John, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 8.3.2025.
5. Blalock, Emma. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 29.12.2024.
6. Bost, W. L. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno: 14.12.2024.
7. Cape, James. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 1, Adams-Duhon. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn161/>. Pristupljeno: 28.11.2024.
8. Clay, Henry. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 5, Indiana, Arnold-Woodson. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn050/>. Pristupljeno: 10.12.2024.
9. Cofer, Willis. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 4, Georgia, Part 1, Adams-Furr. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn041/>. Pristupljeno: 02.01.2025.

10. Colbert, William. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 6, Kansas, Holbert-Williams. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn060/>. Pristupljeno: 17.12.2024.
11. Dawson, Anthony. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 13, Oklahoma, Adams-Young. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn130/>. Pristupljeno: 02.01.2025.
12. Douglas, Sarah. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 2, Cannon-Evans. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn022/>. Pristupljeno: 30.12.2024.
13. Duck, Mama. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 21.12.2024.
14. Edwards, Anderson. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 2, Easter-King. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn162/>. Pristupljeno: 17.12.2024.
15. Evans, Millie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 2, Cannon-Evans. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn022/>. Pristupljeno: 30.12.2024.
16. Fields, John W. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 5, Indiana, Arnold-Woodson. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn050/>. Pristupljeno: 27.11.2024.
17. Fountain, Hughes. Interview with Fountain Hughes, Baltimore, Maryland. Baltimore, Maryland, November , 6, 1949. Pdf. https://www.loc.gov/item/afc1950037_afs09990a/. Pristupljeno: 02.12. 2024.
18. Gantling, Clayborn. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 15.12.2024.
19. Glenn, Robert. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/> Pristupljeno: 21.12.2024.
20. Gragston, Arnold, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 3, Florida, Anderson-Wilson with combined interviews of others. 1936.

- Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn030/>. Pristupljeno: 20.12.2024.
21. Graves, Sarah. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 10, Missouri, Abbot-Younger. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn100/>. Pristupljeno: 28.11.2024.
 22. Gudger, Sarah. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 1, Adams-Hunter. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn111/>. Pristupljeno 14.12. 2024.
 23. Haywood, Felix. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 2, Easter-King. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn162/>. Pristupljeno: 18.12.2024.
 24. Holbert, Clayton. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 6, Kansas, Holbert-Williams. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn060/>. Pristupljeno: 28.12.2024.
 25. Jacobs, Harriet Ann. Incidents in the Life of a Slave Girl. Dover Publications, 2001.
 26. Jackson, Clarice. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 4, Jackson-Lynch. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn024/>. Pristupljeno: 16.12.2024.
 27. Jackson, Israel. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 4, Jackson-Lynch. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn024/>. Pristupljeno:18.12.2024.
 28. James, Mary. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 8, Maryland, Brooks-Williams. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn080/>. Pristupljeno: 20.12.2024.
 29. Johnson, James. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 14, South Carolina, Part 3, Jackson-Quattlebaum. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn143/>. Pristupljeno: 21.01.2025.
 30. Johnson, Mary. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 2, Easter-King. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn162/>. Pristupljeno: 17.12.2024.
 31. Jones, Richard. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 14, South Carolina, Part 3, Jackson-Quattlebaum. Library of Congress. <https://www.loc.gov/item/mesn143> Pristupljeno 15.12.2024.

32. Jordan, Josie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 13, Oklahoma, Adams-Young. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn130/>. Pristupljeno: 17.12.2024.
33. Kendricks, Jennie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 4, Georgia, Part 2, Garey-Jones. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn042/>. Pristupljeno: 02.12.2024.
34. McClendon, Charlie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/>. Pristupljeno: 10.12.2024.
35. McDaniel, Richard H. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/> Pristupljeno: 20.01.2025.
36. Moore, Fannie. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 2, Jackson-Yellerday. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn112/>. Pristupljeno: 16.12. 2024.
37. Moore, William. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 3, Lewis-Ryles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn163/>. Pristupljeno: 29.11.2024.
38. Nelson, Henry. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 5, McClendon-Prayer. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn025/>. Pristupljeno: 18.12.2024.
39. Northup, Solomon. Twelve Years a Slave: Narrative of Solomon Northup, a Citizen of New York, Kidnapped in Washington City in 1841, and Rescued in 1853. Edited by David Wilson. Auburn, NY: Derby and Miller, 1853
40. Patterson, Delicia. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 10, Missouri, Abbot-Younger. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn100/>. Pristupljeno: 15.12.2024.
41. Proctor, Jenny. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 3, Lewis-Ryles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn163/>. Pristupljeno: 29.12.2024.
42. Quinn, Doc. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 6, Quinn-Tuttle. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn026/>. Pristupljeno: 01.12.2024.

43. Rimm, Walter. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 3, Lewis-Ryles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn163/>. Pristupljeno: 25.12.2024.
44. Said, Omar Ibn, 1770?-1863, Author, Adam Rothman, and Omar Ibn Said Collection. Translation of the life of Omar ibn Said. translateds by Bird, Isaac [Connecticut?: isaac bird, between 1860 and 1864?, 1860] Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/2018662613/>. Pristupljeno 03.01.2025.
45. Samuel Boulvware, Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 14, South Carolina, Part 1, Abrams-Durant. 1936. Manuscript/Mixed Material. 75. <https://www.loc.gov/item/mesn141/>. Pristupljeno: 11.01.2025.
46. Shepherd, Robert. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 4, Georgia, Part 3, Kendricks-Styles. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn043/>. Pristupljeno: 02.01.2025.
47. Smith, Josephine. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 11, North Carolina, Part 2, Jackson-Yellerday. 1936. Manuscript/Mixed Material.. <https://www.loc.gov/resource/mesn.112/>. Pristupljeno: 14.12.2024.
48. Stroyer, Jacob. My Life in the South. Project Gutenberg, 2005. <https://www.gutenberg.org/cache/epub/15096/pg15096-images.html>. Pristupljeno: 03.12.2024.
49. Towns, William Henry. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 1, Alabama, Aarons-Young. to 1937, 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn010/>. Pristupljeno: 29.12.2024.
50. Williams, Charley. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 2, Arkansas, Part 2, Cannon-Evans. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn022/>. Pristupljeno 02.12.2024.
51. Williams, Lou. Federal Writers' Project: Slave Narrative Project, Vol. 16, Texas, Part 4, Sanco-Young. 1936. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mesn164/>. Pristupljeno: 27.12.2024.

Literatura:

1. Adams, Catherine, and Pleck H. Elizabeth. The Uniqueness of New England. In Love of Freedom. New York: Oxford University Press. 2010

2. Ashford, Evan. African Americans: Pursuit of Equality. In "Because of the Color of Your Skin": 400 Years of African American History. National History Day, 2024.
3. Baptiste, Tracey. The Civil War and Reconstruction Eras. New York: Britannica Educational Publishing, 2015.
4. Berlin, Ira. Generations of Captivity: A History of African-American Slaves. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2003.
5. Bibko, Julia. "The American Revolution and the Black Loyalist Exodus." History: A Journal of Student Research, 2016.
6. Black, Jeremy. The Atlantic Slave Trade in World History. New York: Routledge, 2015
7. Brinkley, Allen. The Unfinished Nation (5th ed.). New York: McGraw-Hill. 2008
8. Brodber, Erna. "History and Social Death". Caribbean Quarterly. 2023. 58 (4): 111–115.
9. Bullard, Sara. The Ku Klux Klan: A History of Racism and Violence. Diane Publishing, 1998.
10. Camp M. H. Stephanie, Closer to Freedom: Enslaved Women and Everyday Resistance in the Plantation South, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2004, 44-47.
11. Chandler, Jonathan. "'To Become Again Our Brethren': Desertion and Community During the American Revolutionary War, 1775–83." Historical Research 90, no. 248: 363–380. Oxford University Press. 2017.
12. Chaplin, Joyce E. "Creating a Cotton South in Georgia and South Carolina, 1760–1815." Journal of Southern History 57, no. 2, 1991. 171-200
13. Christopher, Emma. Slave Ship Sailors and Their Captive Cargoes, 1730–1807. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
14. Craft, William, Ellen Craft. Running a Thousand Miles for Freedom. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1860.
15. Curtin, Philip D. *The Atlantic Slave Trade: A Census*. Madison: University of Wisconsin Press, 1969.
16. Curtin, Philip. The Rise and Fall of the Plantation Complex: Essays in Atlantic History, New York: Cambridge University Press, 1990

17. Dattel, Gene. *Cotton and Race in the Making of America: The Human Costs of Economic Power*. Lanham: Ivan R. Dee, 2009.
18. Davis, David Brion. *The Problem of Slavery in Western Culture*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1966.
19. Davis, Ronald L. F. *The History of Jim Crow*. New York: Life, 2008.
20. Douglas A. Blackmon, *Slavery by Another Name: The Re-Enslavement of Black Americans from the Civil War to World War II* (New York: Anchor Books, 2008)
21. Douglass, Frederick. *Narrative of the Life of Frederick Douglass, an American Slave, Written by Himself*. Edited by Benjamin Quarles. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press, 1960.
22. Dunaway, David King. "The Development of Oral History in the United States: The Evolution Toward Interdisciplinary." *Revista Tempo e Argumento* 10, no. 24 (Florianópolis), 2018.
23. Eltis, D. (Ed.), *Coerced and Free Migration—Global Perspectives*. Stanford, CA: Stanford University Press., 2002.
24. Emmer, P. C. *The Dutch Slave Trade, 1500–1850*. New York: Berghahn Books, 2006.
25. Equiano, Olaudah. *The Interesting Narrative of the Life of Olaudah Equiano, or Gustavus Vassa, the African*. London: Printed for and sold by the author, 1789. *Documenting the American South*. University of North Carolina at Chapel Hill. 2001
26. Finkelman, Paul. "Slavery in the United States: Persons or Property?" *Duke Law Scholarship Repository*. 2012.
27. Fogel, Robert W., and Stanley L. Engerman. *Time on the Cross: The Economics of American Slavery*. 2nd ed. Boston: Little, Brown and Company, 1974.
28. Fogel, Robert William, Ralph A. Galantine, and Richard L. Manning. *Without Consent or Contract: Evidence and Methods*. New York: Norton, 1992.
29. Fogerty, James E. "Filling the Gap: Oral History in the Archives." *Archival Issues* 27, no. 2, 45-56. 2002.
30. Foner, Eric, *Nothing but Freedom: Emancipation and Its Legacy*, Baton Rouge, LA: Louisiana State University Press, 1983.

31. Foner, Eric, "Lincoln and Colonization", in Foner, Eric, ed., *Our Lincoln: New Perspectives on Lincoln and His World*, New York: W. W. Norton & Company, 2008.
32. Foote, Shelby. *The Civil War: A Narrative, Fort Stedman to Reconstruction*. Alexandria: Time-Life Books, 2000.
33. Franklin, John H., and Alfred A. Moss, Jr. *From Slavery to Freedom : A History of African Americans*. 7th ed. New York: Alfred A. Knopf, 1994.
34. Gasman, Marybeth, and Christopher L. Tudico, eds. *Historically Black Colleges and Universities: Triumphs, Troubles, and Taboos*. 2008th ed. New York: Palgrave Macmillan, 2008.
35. Goldfield, David H. *The American Journey*. New York: Pearson. 2011.
36. Gordon, Murray. *Slavery in the Arab World*. New York: New Amsterdam Books, 1989.
37. Grossberg Lawrence, *We Wear the Mask: African Americans Write American Literature, 1760–1870*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2010, 92-95.
38. Gutman, Herbert G. "Afro-American Families in the Transition from Slavery to Freedom." *Radical History Review*, no. 15, 1977
39. Ingersoll, Thomas N. "Slave Codes and Judicial Practice in New Orleans, 1718-1807." *Law and History Review*, vol. 13, no. 1, 1995,
40. Jacobs, Harriet Ann. *Incidents in the Life of a Slave Girl*. Dover Publications, 2001.
41. Kelley, Robin D. G. *Freedom Dreams: The Black Radical Imagination*. Boston: Beacon Press, 2002.
42. Levy, Andrew. *The First Emancipator: Slavery, Religion, and the Quiet Revolution of Robert Carter*. New York: Random House, 2007.
43. Litwack, Leon F. *Been in the Storm So Long: The Aftermath of Slavery*. New York: Alfred A. Knopf, 1979.
44. Lockhart, P.R. "How Slavery Became America's First Big Business." *Vox*, 2019. 1-16.
45. Mandle, Jay R. *Not Slave, Not Free: The African American Economic Experience Since the Civil War*. Duke University Press, 1992.
46. Mariner, Nicholas. "Oral History: From Fact Finding to History Shaping." *Historia*, 1984, 59-69.

47. McKittrick, Eric L., ed. *Slavery Defended: The Views of the Old South*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1963.
48. Melish, Joanne Pope. *Disowning Slavery: Gradual Emancipation and "Race" in New England, 1780–1860*. Ithaca: Cornell University Press, 1998.
49. Miers, Suzanne, and Igor Kopytoff, eds. *Slavery in Africa: Historical and Anthropological Perspectives*. Madison: University of Wisconsin Press, 1977.
50. Mills, Charles W. *The Racial Contract*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1997.
51. Morgan, Edmund S. *American Slavery, American Freedom: The Ordeal of Colonial Virginia*. New York: W.W. Norton & Company, 1975.
52. Morgan, Marcyliena H. *Language, Discourse, and Power in African American Culture*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
53. Morgan, Philip D. *Slave Counterpoint: Black Culture in the Eighteenth-Century Chesapeake and Lowcountry*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1998.
54. Mulcahy, Matthew. *Hubs of Empire: The Southeastern Lowcountry and British Caribbean*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2014.
55. Newman, Nathan, and J.J. Gass. *The Forgotten History of the 13th, 14th, and 15th Amendments*. Brennan Center for Justice, 2024.
56. Northup, Solomon. *12 Years a Slave: A True Story*. London: Collins Classics, 2014.
57. O'Malley, Gregory E. "Beyond the Middle Passage: Slave Migration from the Caribbean to North America, 1619–1807." *The William and Mary Quarterly* 66, no. 1, 2009.
58. Palmer, Vernon Valentine. "The Origins and Authors of the Code Noir." *Louisiana Law Review* 56 (1996): 363–408.
59. Pargas, Damian Alan. "Enslaved African American Families and Escape to the U.S. North: Evidence from the Liberator." *Encompass ECU*, 2017.
60. Parks, Henri Bemford. *Istorija SAD*. Beograd: Rad, 1985.
61. Perks, Robert, and Alistair Thomson, eds. *The Oral History Reader*. 3rd ed. New York: Routledge, 2015.
62. Pollitzer, William. *The Gullah People and Their African Heritage*. Athens: University of Georgia Press, 2005.

63. Ritchie, Donald A. "Introduction: The Evolution of Oral History." Oxford University, 2012.
64. Robert William Fogel and Stanley L. Engerman, *Time on the Cross: The Economics of American Negro Slavery*, London, 1974, pp. 144-157 and pp. 238-239.
65. Robinson, Cedric J. *Black Marxism: The Making of the Black Radical Tradition*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1983.
66. Sabyasachi Bhattacharya, *History from Below*, *Social Scientist*, Vol. 11, No. 4, 1983, 3-20.
67. Saxton, Martha, *Being Good: Women's Moral Values in Early America*, New York City, 2003.
68. Scheidel, Walter. "Slavery in the Roman Economy." In *The Cambridge World History of Slavery*, edited by Keith Bradley and Paul Cartledge, 287–310. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
69. Sommer, Barbara W., and Mary Kay Quinlan. *The Oral History Manual*. 2nd ed. AltaMira Press, 2009.
70. Stamp, Kenneth M. *The Peculiar Institution: Slavery in the Ante-Bellum South*. New York: Vintage Books, 1956.
71. Steckel, Richard H. "The Slave Family: A View from the Slave Narratives." In *Without Consent or Contract: The Rise and Fall of American Slavery*, edited by Robert W. Fogel and Stanley L. Engerman, New York: W.W. Norton, 1991.
72. Usman, U. M. *Human Trafficking: History and the Recent Development*. *International Journal of Academic Research in Public Policy and Governance*, 7(1), 1–10. 2020.
73. Usner, Daniel H. "From African Captivity to American Slavery: The Introduction of Black Laborers to Colonial Louisiana." *Louisiana History: The Journal of the Louisiana Historical Association* 20, no. 1 (1979): 25–48.
74. Washington, Booker T. *Up From Slavery*. New York: Viking Penguin Inc., 1986.
75. Williams, Eric. *Capitalism and Slavery*. 3rd ed. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2021. First published 1944.
76. Woodward, C.Vann. *The Strange Career of Jim Crow*. New York: Oxford University Press, 1966.

77. Wright, George C. Oral History and the Search for the Black Past in Kentucky. Gainesville: University Press of Florida, 1990. 3.
78. Yow, Valerie. "Ethics and Interpersonal Relationships in Oral History Research." The Oral History Review 22, no. 1, 1995: 51–66.
79. Zuczek, Richard, ed. Encyclopedia of the Reconstruction Era. Westport: Greenwood Press, 2006.

INTERNET:

1. Marx, Karl. Capital: Volume I. Translated by Samuel Moore and Edward Aveling. Moscow: Progress Publishers, 1887.
<https://www.marxists.org/archive/marx/works/download/pdf/Capital-Volume-I.pdf>. Pristupljeno: 13.10.2024.
2. <https://www.loc.gov/collections/slave-narratives-from-the-federal-writers-project-1936-to-1938/about-this-collection/> Pristupljeno: 27.11.2024.
3. <https://www.britannica.com/event/Reconstruction-United-States-history>
Pristupljeno: 13.03.2025.
4. <https://www.britannica.com/biography/Eli-Whitney> Pristupljeno: 17.10.2024.
5. <https://nationalhumanitiescenter.org/tserve/twenty/tkeyinfo/islam.htm>
Pristupljeno: 03.01.2025.
6. <https://www.nps.gov/subjects/undergroundrailroad/index.htm> Pristupljeno: 05.01.2025.
7. <https://www.britannica.com/topic/Underground-Railroad> Pristupljeno: 05.03.2025.
8. <https://primaryresearch.org/account-book-of-francis-jackson/>
Pristupljeno: 05.01.2025.
9. Mubarak, Hadia. "Reflections on the Life of Omar ibn Said." SeekersGuidance. 2019. <https://seekersguidance.org/articles/reflections-on-the-life-of-omar-ibn-said-dr-hadia-mubarak/> Pristupljeno 02.03.2025.
10. Omar ibn Said. The Life of Omar Ibn Said, Written by Himself. National Humanities Center.
<https://nationalhumanitiescenter.org/pds/maai/community/text3/religionomaribnsaid.pdf> Pristupljeno: 02.03.2025.

11. <https://cliveden.org/discover-cliveden/slavery-and-servitude/#:~:text=Indentured%20servitude%20differed%20from%20slavery,housed%2C%20clothed%2C%20and%20fed> Pristupljeno: 10.03.2025.